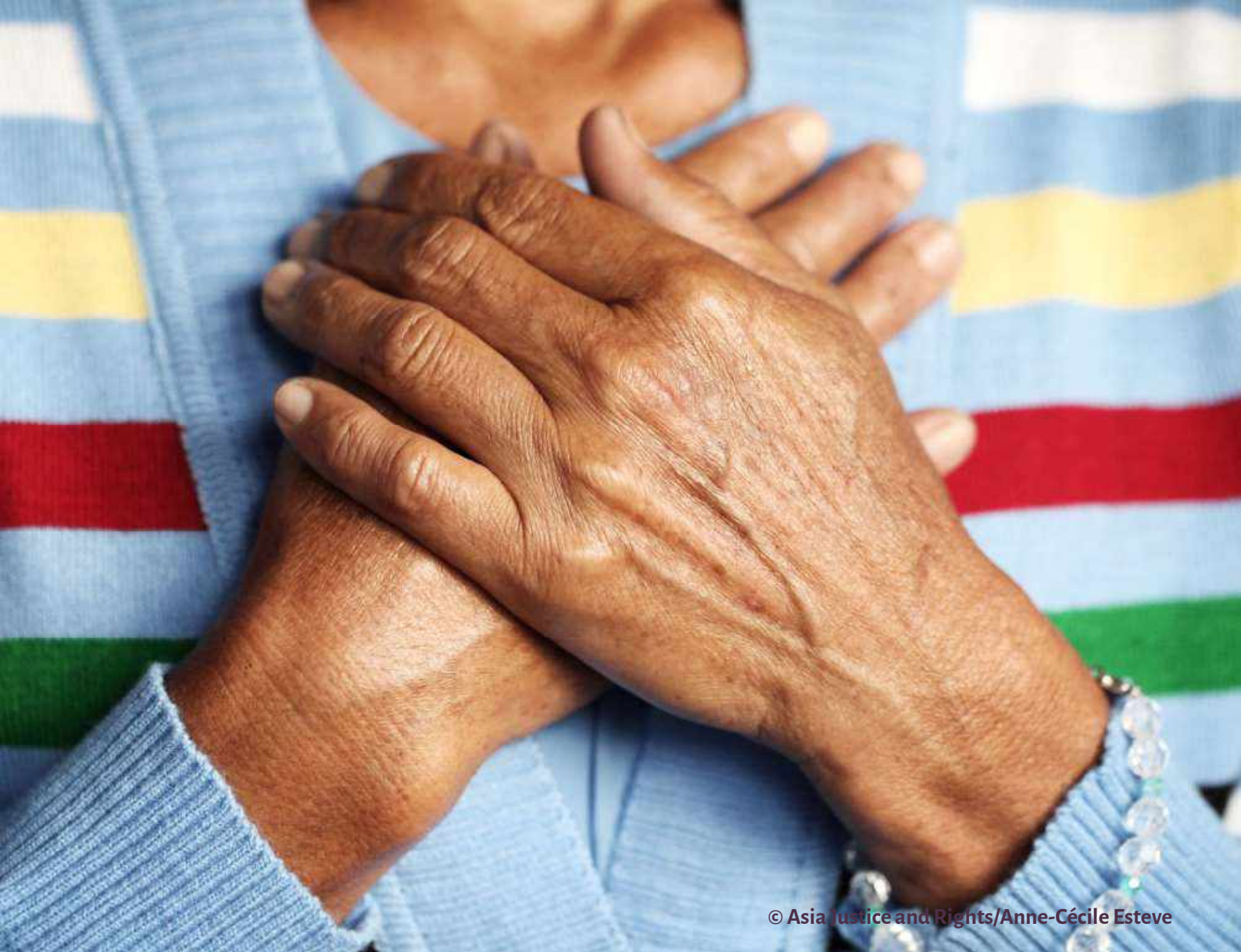

CASE STUDY

အရှေ့တောင်အာရှရှိ ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းများနှင့်
ဂျွန်ဒါရူထောင်များကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသုတေသနပြုခြင်း
မြန်မာနိုင်ငံဖြစ်ရပ် လေ့လာသုံးသပ်ချက်

© Asia Justice and Rights/Anne-Cécile Esteve

အရှေ့တောင်အာရှရှိ ပြန်လည်ကုစားပေးလျှော့ခြင်းများနှင့် ဂျင်ဒါရှုထောင့်များကို
နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသုတေသနပြုခြင်း
မြန်မာနိုင်ငံ ဖြစ်ရပ် လေ့လာသုံးသပ်ချက်

© အာရှတရားမျှတမှုနှင့်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့ (AJAR) ၂၀၂၂

ထုတ်ဝေပြင်ဆင်သည့်ရက်စွဲ
ပထမအကြိမ်၊ ဇွန်လ ၂၀၂၂

အာရှတရားမျှတမှုနှင့်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့ (AJAR)

အာရှတရားမျှတမှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့ (AJAR) သည် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ ဂျကာတာမြို့တွင် အခြေစိုက်သော ဒေသဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားမှုကို လုပ်ဆောင်နေသည့်အဖွဲ့ဖြစ်သည်။ AJAR သည် အပြစ်ပေးခံရခြင်းမှ ကင်းလွတ်နေမှုကိုဆန့်ကျင်သည့် လှုပ်ရှားမှုများလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေသည့် ဒေသတွင်းနှင့် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်ရန်နှင့် အာရှ-ပစိဖိတ်ဒေသအတွင်း ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု အမြောက်အများ၏ အခြေခံအကြောင်းရင်းအရင်းများအပေါ် သင်ခန်းစာယူလိုသည့်စိတ်ဆန္ဒရှိပြီး ၊ လူမှုပါတဝန်းကျင်တွင် တရားမျှတပြီး တာဝန်ယူမှု တာဝန်ခံမှုအပေါ် အခြေခံသည့် ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ် တည်ဆောက်ရန်အတွက် ဖြည့်ဆည်းပံ့ပိုးဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

ဓါတ်ပုံများ

၁-၂: မြန်မာအမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည့် အဖြစ်အပျက်များကို အာရှတရားမျှတမှုနှင့်လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့ (AJAR)မှပြုလုပ်သည့် သက်ဆိုင်သူများ ပူးပေါင်းပါဝင်သော သုတေသနတွင် မျှဝေခဲ့သည်။ ထိုသုတေသနပြုလုပ်ရခြင်းရည်ရွယ်ချက်မှာ အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားစဉ်အချိန်ကာလနှင့် အုပ်ချုပ်သူအစိုးရမှ ကျူးလွန်သည့် အကြမ်းဖက်မှုများကို မည်ကဲ့သို့ ကြုံတွေ့ခံစားရပုံနှင့် ယင်း၏နောက်ဆက်တွဲအကျိုးဆက်များနှင့်တကွ အပြစ်ပေးခံရခြင်းမှ လွတ်မြောက်နေခြင်းသည် အလေ့အထတစ်ခုကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည့် အခြေအနေတွင် ကျူးလွန်ခံရသူများအသက်ရှင်ရပ်တည်ရန် လှုပ်ရှားရုန်းကန်နေရခြင်းကိုလည်း လေ့လာလို၍ ဖြစ်သည်။

ယခု စာစောင်တွင်ပါဝင်သော အကြောင်းအရာများသည် Creative Commons (attribution, non-commercial, no derivatives,international 4.0) တွင် လိုင်စင်တင်ထားပါသည်။ <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode> အသေးစိတ်အချက်အလက်များ ပိုမိုသိရှိလိုပါက ကျွန်ုပ်တို့ website: asia-ajar.org ကိုဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။ ဤစာစောင်သည် Asia Justice and Rights အပြင် မူပိုင်ခွင့်ပိုင်ရှင်နှင့်လည်းသက်ဆိုင်ကြောင်းမှတ်ယူနိုင်သည်။ ယခုစာစောင်သည် Creative Common License နှင့် မသက်ဆိုင်ပါ။

နိဒါန်း

ဤစာတမ်း၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် ဒေသတွင်း ဖြစ်ထွန်းခဲ့သည့် ကျားမတူကွဲပြားမှုအခြေခံ ပြန်လည်ကုစား ပေးလျော်ရေးဝါဒများဆိုင်ရာ သင်ခန်းစာများကို ရွေးထုတ်ပြီး မူဝါဒအကြံပြုချက်များနှင့် စည်းရုံးရေးဗျူဟာများ ချမှတ်နိုင် ရန်အတွက် ဖြစ်သည်။ ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုသည် မြန်မာနိုင်ငံ အကြောင်းကို လေ့လာခြင်းဖြစ်ပြီး၊ သုတေသနလုပ်ငန်းကို မြန်မာနိုင်ငံ၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ ထိုင်း၊ အင်ဒိုနီးရှားနှင့် တီမော့ လက်တေ နိုင်ငံတို့တွင် ၂၀၂၁ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၂ ခုနှစ်အတွင်း ပြုလုပ် ခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အခြေအနေအရ သုတေသနပြုမှုတွင် အကန့်အသတ်ရှိပြီး အကြောင်းအရာနှင့် ဆက်စပ်သော စာပေ များကို ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခြင်းကို အလေးထားလုပ်ဆောင်ခဲ့ ပါသည်။ လုံခြုံရေးအရ တိုက်ရိုက်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများသည် အကန့်အသတ်ဖြင့်သာရှိခဲ့ပြီး အင်တာဗျူးအများစုသည် အွန် လိုင်းတွင် မေးမြန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

နောက်ခံအခြေအနေ

ကျား-မတန်းတူမညီမျှမှုနှင့် အမျိုးသမီးများအပေါ်အကြမ်းဖက်မှု

မြန်မာနိုင်ငံသည် ဖိုဝါဒ အလွန်ကြီးစိုးသော လူ့ အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ပြီး အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံ မှု ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည်။ ကုလသမဂ္ဂ ၏ ကျား-မတန်းတူမညီမျှမှု ညွှန်းကိန်း^၁ တွင် အဆင့်ပေါင်း ၁၈၉ အနက် မြန်မာနိုင်ငံက အဆင့် ၁၄၈ တွင်ရှိသည်။ ဤ သည်က အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ကျား၊ မ အခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုများ ပျံ့နှံ့မှုမြင့်မားစေပြီး လူမျိုးစု၊ လူမှု အသိုင်းအဝိုင်းနှင့် ဝင်ငွေအခြေခံမတူ အုပ်စုများ အားလုံးမှ အမျိုးသမီးများ၏ ကျန်းမာရေး၊ လူနေမှုဘဝနှင့် အသက်မွေး ဝမ်းကြောင်းများ အားလုံးအပေါ် ထိခိုက်စေပါသည်။

ပဋိပက္ခနှင့်ဆက်နွှယ်နေသောလိင်ကွဲပြားမှုအခြေခံအကြမ်းဖက်မှု

လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများအတွင်း လိင်ကွဲပြားမှုအခြေခံ သော အကြမ်းဖက်မှုခံရခြင်း၊ စစ်အင်အား တိုးချဲ့ချထားခြင်း နှင့် နိုင်ငံရေးဖိနှိပ်မှု^၂ စသည့် အခြေအနေများကြောင့် အထူး သဖြင့် အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းအကြမ်းဖက်မှုကို တဖက် သတ်ထူးကဲစွာ ထိခိုက်ခံစားကြရသည်။ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အ စည်းများသည် မြန်မာစစ်တပ်၏ တိုင်းရင်းသားလူမှုအသိုက် အဝန်းများအပေါ် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် လိင်ကွဲပြားမှုအခြေခံ သော အကြမ်းဖက်မှုများ ကျူးလွန်သည့် မှတ်တမ်းများကို နှစ် အတော်ကြာ ပြုစုထားရှိသည်။ အထူးသဖြင့် မုဒိမ်းကျင့်မှုများ ကို စစ်လက်နက်အဖြစ် အသုံးပြုခြင်း ဖြစ်ပြီး၊ မိန်းကလေး များ၊ အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများကို ထိခိုက်နစ်နာစေ ရန်နှင့် အရှက်တကွဲဖြစ်စေရန် ရည်ရွယ်လုပ်ဆောင်သည့်နည်း ဖြစ်သည်။^၃ ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးက မြန်မာနိုင်ငံ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ၏ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု သမိုင်း ကြောင်းကို အကြိမ်ကြိမ် မီးမောင်းထိုး ဖော်ပြထားသည်။ ထို အထဲတွင် “လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် လိင်ကွဲပြားမှု အခြေခံသော အကြမ်းဖက်မှုသည် တပ်မတော် စစ်ဆင်ရေးများ၏ အမှတ် အသားဖြစ်သည်” ကို အလေးပေး ဖော်ပြထားသည်။^၄

Burmese women had to bear the brunt of loss and trauma when the fighting broke out in their village. They lost their family members, their home, and their livelihood. © Asia Justice and Rights/Anne-Cécile Esteve

1 <http://hdr.undp.org/en/content/gender-inequality-index-gii>

2 “Unheard Voices, Qualitative Research on Conflict-Related Sexual Violence in Myanmar (2016-2021)”, June 2022, Anonymous (limited distribution); “Gender Profile for Humanitarian Action, and across the Humanitarian-Peace-Development Nexus: Rakhine, Kachin and Northern Shan, Myanmar”, January 2019, UN Women, available here (hereafter “UN Women Gender Profile, 2019”)

3 “License to Rape”, Shan Human Rights Foundation (SHRF) and Shan Women's Action Network (SWAN), 2002; “Same Impunity, Same Pattern”, Women's League of Burma (WLB), 2014; “Access to Justice for Women Survivors of Gender-based violence committed by state actors in Burma”, WLB and AJAR, 2016; “A Far Cry from Peace”, Kachin Women Association Thailand (KWAT), 2016; “Suffering in Silence?”, Karen Human Rights Group (KHRG), 2018

4 FFM SGBV Report 2019

ရိုဟင်ဂျာ အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးငယ်များသည် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်စွာ သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်ခြင်း၊ မုဒိမ်းကျင့်ခြင်းနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများအတွက် ပစ်မှတ်ထားခံရကြောင်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အစီရင်ခံထားမှုများ ရှိသည်။ ရိုဟင်ဂျာများအပေါ် ဆိုးဆိုးရွားရွားအကြမ်းဖက်မှု လှိုင်းသုံးလှိုင်း (၂၀၁၂၊ ၂၀၁၆ နှင့် ၂၀၁၇ ခုနှစ်) တွင် တခုချင်းစီ၌ တပ်မတော် မဟာဗျူဟာတွင် စနစ်တကျနှင့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် လိင်ကွဲပြားမှုအခြေခံ အကြမ်းဖက်မှုများ ပါဝင်သည်ဟု ကုလသမဂ္ဂက မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။⁵ “၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂၅ ရက်နေ့က စတင်ခဲ့သည့် အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးငယ်များအပေါ် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုတွေက ရိုဟင်ဂျာတွေကို ဖျက်ဆီးဖို့ တပ်မတော်ရဲ့ လူမျိုးသုဉ်းစေလိုတဲ့ ရည်ရွယ်ချက်ကို ဖော်ပြတဲ့ အချက်တစ်ချက်ဖြစ်ပါတယ်” ဟု ကုလသမဂ္ဂအချက်အလက် ရှာဖွေရေးမစ်ရှင် (UN Fact-Finding Mission/FFM) က ကောက်ချက်ချထားသည်။

အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးငယ်များ ဆိုးဝါးမမျှတစွာ ထိခိုက်ခံစားရသကဲ့သို့ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပဋိပက္ခနှင့် ဆက်နွယ်သည့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများကို အမျိုးသားများနှင့် ယောက်ျားလေးများလည်း ချိုးဖောက်ခံ နေရသည်။ သို့သော် ယင်းကဲ့သို့ ဖြစ်ရပ်များသည် အစီရင်ခံတင်ပြမှု

The survivors shared their thoughts of the reason why, when it comes to reparation, they should be involved in the decision-making. © Asia Justice and Rights/Anne-Cécile Esteve

နည်းပါးလျက်ရှိသည်။ အကြောင်းရင်းမှာ ကဲ့ရဲ့အပြစ်ဆိုခံရမည်ကို စိုးရိမ်ခြင်း၊ လက်တုံ့ပြန်မှုနှင့် ပိုင်းဝန်းပစ်ပယ်ခံရမည်ကို ကြောက်ရွံ့ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။⁶ ကချင်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်တို့တွင် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ အဖွဲ့ဝင်များဟု သံသယရှိခံရပြီး ဖမ်းဆီး ထိန်းသိမ်းခံရသော အမျိုးသားများအား လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အရှက်ရစေမှုတို့ကို ကုလသမဂ္ဂ အချက်အလက်ရှာဖွေရေးမစ်ရှင်က မှတ်တမ်းပြုစုခဲ့သည်။⁷ ရိုဟင်ဂျာများအပေါ် တိုက်ခိုက်မှုများတွင်လည်း ထိုသို့ ဖမ်းဆီးထားစဉ်အတွင်း လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုပုံစံအပြင် မုဒိမ်းမှုဖြစ်စဉ်များကိုလည်း မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။⁸

၂၀၂၁ နှင့် ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် လိင်ကွဲပြားမှု အခြေခံ အကြမ်းဖက်မှု

မကြာသေးမီက စစ်အာဏာသိမ်းမှု ဆန့်ကျင်ရေး လှုပ်ရှားမှုကို စစ်တပ်က မတရားဖိနှိပ်ခြင်းသည် နိုင်ငံတော်အာဏာကို ခြိမ်းခြောက် အနိုင်ကျင့် ယူထားရန်အတွက် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် လိင်ကွဲပြားမှုအခြေခံ အကြမ်းဖက်မှုကို ရက်စက်သော လက်နက်သဖွယ် ဆက်လက်အသုံးပြုနေသည်ကို ညွှန်ပြနေသည်။ အမျိုးသမီးများသည် အကြမ်းဖက်မှုဒဏ်ကို လည်းစင်းခံနေကြရပြီး၊ ဆန္ဒပြအမျိုးသမီးများကို လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များက အကြမ်းဖက်ခြင်း၊ မဖွယ်မရာပြုမှုခြင်း၊ နှုတ်အားဖြင့် အနှောင့်အယှက်ပြုခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်း အစီရင်ခံစာများတွင် ဖော်ပြသည်။ အထူးစိုးရိမ်ရသည့်အချက်မှာ စစ်ကြောရေး နှင့် ဖမ်းဆီးထားစဉ်အတွင်း အမျိုးသမီးများကို အမြင်ကပ်မှုပုံစံ၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်မှုပုံစံ ဟူ၍ ခွဲခြားဆက်ဆံသည်။ ထောင်ထဲတွင် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာခြိမ်းခြောက်မှုများ နှင့် လိင်အင်္ဂါကိုရိုက်နှက်ခြင်းများ အပါအဝင် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ချိုးဖောက်မှုများ ကျူးလွန်သည့်အကြောင်း မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ အထူးအကြံပေးကောင်စီက အထူးအလေးအနက်ထားဖော်ပြထားသည့် အစီရင်ခံစာများ ရှိသည်။ အထူးအကြံပေးကောင်စီက “လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် လိင်ကွဲပြားမှု အခြေခံသော အကြမ်းဖက်မှုသည် အရပ်သားပြည်သူများကို အကြမ်းဖက်ရန်နှင့် အပြစ်ပေးရန်အတွက် အာဏာသိမ်းစစ်အုပ်စုက ကျင့်သုံးသော ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သည့် မဟာဗျူဟာတစ်ရပ်အဖြစ် ဆက်လက် ရှိနေသည်။” ဟု ဖော်ပြထားသည်။⁹

5 FFM SGBV Report 2019; and UN Secretary-General, March 2018, “Report of the Secretary-General on Conflict-Related Sexual Violence”, UN Doc S/2018/250 2018, par. 25.
6 FFM SGBV Report 2019
7 FFM SGBV Report 2019
8 FFM SGBV Report 2019; and <http://opiniojuris.org/2020/06/18/characterisation-of-sexual-violence-as-a-womens-issue-in-the-rohingya-crisis-a-response-to-david-eichert/>
9 <https://specialadvisorycouncil.org/2021/05/sac-m-junta-continues-to-use-sexual-and-gender-based-violence-to-terrorise-civilian-population/>

ဥပဒေရေးရာနှင့် အင်စတီကျူးရှင်း မူဘောင်

မှတ်ချက် -

၂၀၂၁ ခုနှစ် စစ်တပ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကျင့်သုံးနိုင်သော ပြည်တွင်းဥပဒေ မူဘောင် သည် ရှုပ်ထွေးပြီး အစဉ်တစိုက်ပြောင်းလဲနေသည်။ အာဏာ ကို လက်နက်ဖြင့် ထိန်းချုပ်ထားရန် ကြိုးစားနေသော နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ (SAC) သည် စစ်တပ် သဘောကျ ဥပဒေပြုအာဏာပိုင်အဖွဲ့၏ ဆယ်စုနှစ်များစွာ အတွင်း ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ဥပဒေများနှင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ဆက်လက် ကျင့်သုံးရန် ရည်ရွယ်သည်။ တစ်ဖက်တွင်မူ ၂၀၂၀ ခုနှစ် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံ ထားရသော်လည်း အာဏာသိမ်း စစ်အုပ်စု၏ ငြင်းပယ်ခံထားရသော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ကိုယ်စား ပြုကော်မတီ (CRPH) သည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ကို ဖျက်သိမ်းကာ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်စာတမ်း ကို ၂၀၂၁ ခုနှစ် မတ်လတွင် အတည်ပြုပြီး ကြားကာလ အမျိုးသား ညီညွတ်ရေးအစိုးရ (NUG) ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ဤစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသော ဥပဒေမူဘောင်သည် ၂၀၂၁ ခုနှစ် အာဏာ သိမ်းမှုမတိုင်မီ တည်ရှိခဲ့သော ဥပဒေများကို အဓိကအားဖြင့် ရည်ညွှန်းပါသည်။

တရားမျှတမှု

ပြည်တွင်းယန္တရားများ

စစ်အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီကပင် စစ်တပ်ထိန်းချုပ် မှု၊ အမြစ်တွယ်နေသော ကျား-မ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုအပြင် ဥပဒေရေးရာနှင့် တရားစီရင်ရေးစနစ်များ၏ ကွာဟချက် များရှိနေခြင်းကြောင့် လိင်ကွဲပြားမှု အခြေခံ အကြမ်းဖက်မှု များ ကျူးလွန်သည့် အစိုးရတာဝန်ရှိသူများသည် ပြစ်ဒဏ်မှ ကင်းလွတ်ခွင့် ရခဲ့ကြသည်။¹⁰

တရားစွဲဆိုမှုများ

လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် လိင်ကွဲပြားမှုအခြေခံအကြမ်းဖက်မှု များသည် တရားစွဲဆိုမှု အလွန်ရှားပါးသည်။ အထူးသဖြင့် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များ ကျူးလွန်သည့်အခါတွင် ဖြစ်သည်။ အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီက အမှုအနည်းအကျဉ်းမျှသာ တရားရုံး တင် စွဲဆိုခဲ့ပြီး အမှုအနည်းငယ်ကိုသာ စီရင်ချက်ချခဲ့သည်။ သို့သော် လုပ်ငန်းစဉ် နှင့် စီရင်ချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံမှု မရှိခဲ့ပေ။¹¹ ထိုသို့သော လူ့ အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအတွက် တာဝန်ခံမှုကင်းမဲ့နေ ခြင်းကို ပြည်တွင်းပြည်ပ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများအပြင် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့အစည်း အသီးသီးက ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် မှတ်တမ်းတင်ထားသည်။¹²

စစ်တပ်၏ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုနှင့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှု အပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားဥပဒေနှင့် အင်စတီကျူးရှင်း ဆိုင်ရာ မူဘောင်အရ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များသည် ၎င်းတို့၏ စစ်မှုထမ်းများကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေး ခြင်းနှင့် တရားစွဲဆိုခြင်းအပေါ် လုံးဝထိန်းချုပ်ထားသည်။¹³ စစ်ခိုရုံးနှင့် ရဲဖက်တရားရုံးများတွင် တရားစွဲဆိုခြင်းနှင့် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်းများသည် ရှားပါးပြီး၊ ပြစ်ဒဏ်သည် ပြစ်မှု များ၏ အတိမ်အနက်နှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် လုံလောက်ခြင်း အလျှင် မရှိပေ။ အရပ်ဘက်တရားစီရင်ရေးစနစ်အတွင်း အမှုအခင်း များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသည့်အခါတွင်ပင် စစ်တပ်၏ ဝင် ရောက်စွက်ဖက်မှုများကြောင့် ထိလွယ်ရလွယ်သော အမှု အခင်းများကို ရှေ့ဆက်ရန် ခက်ခဲစေသည်။¹⁴

ထိုစိန်ခေါ်မှုများကြောင့် ရိုဟင်ဂျာများအပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ ပိုမိုဆိုးဝါးစေခဲ့သည်။ ၂၀၂၀ ခု နှစ် မေလတွင် သမ္မတရုံးက လွတ်လပ်သောစုံစမ်းရေး ကော်မရှင် (ICOE) ၏ အကြံပြုချက်များအပေါ် အခြေခံ၍ ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိအမှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးပြီး တရားစွဲဆိုရန် အတွက် ‘ရာဇဝတ်မှု စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးနှင့် တရားစွဲဆိုရေးအဖွဲ့’ ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ICOE သည် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာ အထောက်အထားများကို ပယ်ချထား သောကြောင့် အမှုတွဲများတွင် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် လိင်ကွဲပြား မှု အခြေခံ အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်းသော စွဲချက်တင် ခံရခြင်းမျိုး လုံးဝပါဝင်မည်မဟုတ်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။

11 “Access to Justice for Women Survivors of Gender-based violence committed by state actors in Burma”, AJAR/WLB, 2016, available here (hereafter “AJAR/WLB Access to Justice paper, 2016”)
11 “Seeking Justice: An analysis of obstacles and opportunities for civil society groups pursuing accountability for human rights violations in domestic courts in Kachin and Northern Shan States”, July 2020, KWAT /AJAR, available here (hereafter “KWAT/AJAR Seeking Justice report, 2020”); AJAR/WLB Access to Justice paper, 2016
12 CEDAW Concluding observations on the combined fourth and fifth periodic reports of Myanmar, 25 July 2016, available here
13 KWAT/AJAR Seeking Justice report, 2020; AJAR/WLB Access to Justice paper, 2016
14 KWAT/AJAR Seeking Justice report, 2020; AJAR/WLB Access to Justice paper, 2016

အခြားတာဝန်သို့မဟုတ်အမှန်တရားပြောခြင်းယန္တရားများ

ယခင်တာဝန်ယူခဲ့သော အစိုးရအဖွဲ့များ ချမှတ်ခဲ့သည့် အခြားသော ယန္တရားများသည် လွတ်လပ်မှုနှင့် သမာသမတ် ကျမှု ကင်းမဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ယင်းယန္တရားများတွင် မြန်မာနိုင်ငံ အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင် (MNHRC) ပါဝင်သည်။ ကော်မရှင်သည် ယုံကြည်စိတ်ချရမှု၊ လွတ်လပ်မှု ၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုအပြင် စွမ်းဆောင်ရည်ပါကင်းမဲ့သည်။ ထို့ အပြင် အစိုးရကကျူးလွန်သည့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် လိင် ကွဲပြားမှုအခြေခံ အကြမ်းဖက်မှုများအတွက် တရားမျှတမှုရ ရန် အားကိုး၍မရနိုင်ပေ။ ကော်မရှင်သည် အမျိုးသားလူ့ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပါရီအခြေခံမူများနှင့် လည်း မကိုက်ညီပေ။ MNHRC သည် “တပ်မတော် တာဝန်ခံ မှု ရှိစေရေး ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ထိရောက်သော ယန္တရား တစ်ခု မဟုတ်သေး” ဟု FFM အဖွဲ့က တွေ့ရှိခဲ့သည်။¹⁵

၂၀၁၂ ခုနှစ်မှ စတင်ကာ မြန်မာအစိုးရသည် ရခိုင်ပြည်နယ် အတွင်း ဖြစ်ရပ်များနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ကော်မရှင် (၈) ဖွဲ့ကို ဖွဲ့ စည်းခဲ့သည်။ ဥပမာ- ကိုဖီအာနန်ဦးဆောင်သည့် ရခိုင်ပြည်နယ် ဆိုင်ရာ အကြံပေးကော်မရှင် အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ကိုဖီအာ နန်ကော်မရှင်၏ အကြံပြုချက်များသည် ရခိုင်ပြည်နယ်ဆိုင်ရာ အကျပ်အတည်း ဖြေရှင်းရန်အတွက် လမ်းပြမြေပုံအဖြစ် အသုံးပြုရန်ဖြစ်သည်။ သို့သော် အကြံပြုချက်များကို မည် သည့်အခါမှ လိုက်နာခြင်းမရှိခဲ့ဘဲ၊ အကြံပြုချက်များ ထုတ်ပြန် ခဲ့ပြီး နောက်တနေ့တွင်ပင် ၂၀၁၇ ခုနှစ် ရိုဟင်ဂျာများအပေါ် “ရှင်းလင်းမှု စစ်ဆင်ရေးများ” ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။

အနီးစပ်ဆုံး ဥပမာမှာ ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် ဖွဲ့စည်း ထားသည့် ICOE ဖြစ်သည်။ ICOE ကို “**ARSA အဖွဲ့၏ အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်ခံရပြီးနောက် လူ့အခွင့်အရေးချိုး ဖောက်မှုစွပ်စွဲချက်များနှင့် ဆက်စပ်ပြဿနာများကို စုံစမ်း စစ်ဆေးရန်**” ဟူသော လုပ်ပိုင်ခွင့်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းခြင်း ဖြစ်သည်။ ICOE သည် ၎င်း၏နောက်ဆုံးအစီရင်ခံစာကို ၂၀၂၀ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာတရားရုံး (ICJ) က ဂမ်ဘီယာနှင့် မြန်မာနိုင်ငံအမှုတွင် ယာယီအစီအမံများ ဆောင်ရွက်ရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို မထုတ်ပြန်ခင်ဖြစ်သည်။ အစိုးရနှင့် ICOE အဖွဲ့ဝင်များ၏ ဘက်လိုက်မှုနှင့် အကျိုးစီးပွား ပဋိပက္ခများအပါအဝင် ၎င်းအဖွဲ့၏ လွတ်လပ်မှုနှင့် သမာသ မတ်ကျမှုအပေါ် အလွန်အမင်း စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို ထုတ်ဖော် ပြသခဲ့ကြသည်။ ၎င်း၏တွေ့ရှိချက်များသည် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ အစည်းများနှင့် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ အစီရင်ခံ တင်ပြချက်များနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ပြီး၊ ၎င်းအဖွဲ့အပေါ် ယုံကြည်စိတ်ချရမှုကိုလည်း မေးခွန်းထုတ်ကြသည်။ ယခု

အချိန်အထိ အစီရင်ခံစာအကျဉ်းချုပ်နှင့် နောက်ဆက်တွဲအချို့ ကိုသာ ထုတ်ပြန်ထားသည်။ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ နှင့် လိင်ကွဲပြား မှုအခြေခံအကြမ်းဖက်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ ICOE ၏ အစီရင်ခံစာအကျဉ်းချုပ်တွင် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု စွပ်စွဲချက်များကို ခြွင်းချက်မရှိ ပယ်ချပြီး “**မြန်မာလုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့များ၏ အုပ်စုဖွဲ့ မှဒိမ်းကျင့်မှု စွပ်စွဲချက်များနှင့်ပတ်သက် ၍ ယုံကြည်ရလောက်သော ထွက်ဆိုချက်များ မရှိပါ။ အင်တာ ဗျူး ဖြေဆိုသူအချို့က မှဒိမ်းကျင့်မှုဖြစ်ရပ်များကို ဖော်ပြခဲ့ သော်လည်း၊ ဤအရာအားလုံးသည် အခြားသူတစ်ဦးထံမှ ကြားသိရသော တဆင့်ခံ သတင်းအချက်အလက်များသာ ဖြစ်သည်။**” ဟု ဖော်ပြသည်။

နိုင်ငံတကာ ယန္တရားများ

ပြည်တွင်းယန္တရားများက ကျူးလွန်ခံရသူများအတွက် တရားမျှတမှုပေးရန် မစွမ်းဆောင်နိုင်ခြင်းသည် စစ်တပ် ကျူးလွန်သော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းရန်အတွက် နိုင်ငံတကာ ယန္တရားများ ကို လမ်းဖွင့် ပေးသည်။ သို့သော် ၎င်းတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တရားစီရင်ပိုင် ခွင့်များအတွက် ကန့်သတ်ချက်များ ရှိသည်။ ဤလုပ်ငန်းစဉ် များတွင် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် လိင်ကွဲပြားမှုအခြေခံ အကြမ်းဖက် မှုတို့ကို သီးသန့် အာရုံစိုက် ဆောင်ရွက်မှု ပါဝင်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာလွတ်လပ်သောနိုင်ငံတကာ အချက်အလက်ရှာဖွေရေးမစ်ရှင်သို့မဟုတ် FFM

လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီမှ ဖွဲ့စည်းလိုက်သည့် FFM သည် ၂၀၁၇ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၉ ခုနှစ်အထိ ၎င်း၏လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ယင်းမစ်ရှင်သည် အထူးသဖြင့် ၂၀၁၁ ခု နှစ်မှစတင်၍ ရခိုင်ပြည်နယ်၊ ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ် မြောက်ပိုင်းတို့တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက် မှုများနှင့် နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှု အဖြစ်မှန်များကို ဖော်ထုတ်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ FFM သည် အစီရင်ခံစာ အတော်များများ ထုတ် ပြန်ခဲ့ပြီး မြန်မာစစ်တပ်သည် ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ ရိုဟင်ဂျာများ အပေါ် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု၊ ကချင်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်တို့တွင် စစ်ရာဇဝတ်မှုများနှင့် လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများကျူးလွန်ကြောင်း အခိုင်အမာ ဖော်ပြခဲ့သည် ။ ၂၀၁၉ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလတွင် FFM သည် “**မြန်မာနိုင်ငံ တွင် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် လိင်ကွဲပြားမှု အခြေခံအကြမ်းဖက်မှု နှင့် လူမျိုးရေးပဋိပက္ခများ၏ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှု များ**” ခေါင်းစဉ်ဖြင့် အကြောင်းအရာအလိုက် အစီရင်ခံစာကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

15 Independent International Fact-Finding Mission on Myanmar, report to the Human Rights Council, “Report of the detailed findings of the Independent International Fact-Finding Mission on Myanmar”, Human Rights Council, 17 September 2018, A/HRC/39/CRP.2, available [here](#)

မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ရွတ်လုပ်သော စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးယန္တရား သို့မဟုတ် IIMM

IIMM ကို ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ဂျီနီဗာတွင် အခြေစိုက်သည်။ ပြစ်မှု ကျူးလွန်သူများအား တရားစွဲဆိုနိုင်ရေးအတွက် အထောက်အထားအချက်အလက်များ စုဆောင်းရန် IIMM ကို တာဝန်ပေးထားသည်။ IIMM ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာသည် ဆက်လက်အသက်ဝင်နေပြီး လက်ရှိကာလ နှင့် အနာဂတ်တွင် ဖြစ်ပွားသည့် ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ အထောက်အထားများကို စုဆောင်းနိုင်သည်ဟု အဓိပ္ပါယ်သက်ရောက်သည်။ IIMM သည် အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း ဖြစ်ပေါ်နေသည့် အကြမ်းဖက်မှုများကို စောင့်ကြည့်နေပြီး၊ ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ အထောက်အထားများ စုဆောင်းကာ ၎င်း၏ လက်ရှိ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုနှင့် ဆက်စပ်၍ ICC သို့ အထောက်အထားများ ပေးအပ်လျက်ရှိသည်။

IIMM က လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် လိင်ကွဲပြားမှု အခြေခံ ရာဇဝတ်မှုများအား စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းသည် “**၎င်းတို့လုပ်ငန်း၏ ဗဟိုချက်မ**” ဖြစ်ပြီး၊ “**၎င်း၏ စွမ်းအားရင်းမြစ်များကို စိုက်ထုတ်ပြီး အဖြစ်အပျက်များနှင့် အထောက်အထားများ ဦးစားပေးရွေးချယ်သည့်အခါတွင်**” အစီရင်ခံစာများစွာကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ IIMM သည် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် လိင်ကွဲပြားမှုအခြေခံ အကြမ်းဖက်မှုများ အကြောင်း နားလည်ကျွမ်းကျင်သူများ ခန့်အပ်ထားရှိရန်ကို လည်း ကတိပြုထားသည်။ ဥပမာ- လက်ထောက်ဌာနမှူးသည် IIMM တွင် မပါဝင်မီက ပဋိပက္ခအတွင်း လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုအရေးနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးတို့ ဆောင်ရွက်သော ကုလသမဂ္ဂ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်များအဖွဲ့၏ ဒါရိုက်တာ ဖြစ်ပြီး၊ ဝန်ထမ်းများတွင် ကျား၊ မ တန်းတူအခွင့်အရေးနှင့် ကလေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်လည်း ပါဝင်သည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာရာဇဝတ်တရားရုံးသို့မဟုတ် ICC

ရိုဟင်ဂျာများအပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ၎င်းရာဇဝတ်မှုများသည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ နယ်မြေပိုင်နက် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းတွင် ဖြစ်ခဲ့ပါက “ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်/မြန်မာ အခြေအနေ” အရ ICC တွင် တရားစီရင်ခွင့်ရှိသည်။ သီအိုရီအရ ICC သည် စစ်ရာဇဝတ်မှုများ၊ လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများနှင့် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုများကို ဦးတည်စေသော မုဒိမ်းမှု၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများကဲ့သို့သော ရာဇဝတ်မှုများကို တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ သို့သော် ICC တရားစီရင်ခွင့်ရရန်မှာ ထိုရာဇဝတ်မှုများ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နယ်မြေတွင် ဖြစ်ခဲ့သည့်အမှုဖြစ်ရမည်ဟူသည့် ကန့်သတ်ချက်ရှိသည်။ ရာဇဝတ်မှုများ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံတွင်ဖြစ်ပွားခဲ့ကြောင်းကို သက်သေပြရန် လိုအပ်သောကြောင့် တရားလိုရှေ့နေသည် ရိုဟင်ဂျာများအပေါ် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျူးလွန်

သည့် ရာဇဝတ်မှုများကို တရားစွဲနိုင်ခြင်းရှိမရှိ မသေချာပါ။ သို့သော် ဤမျိုးဖောက်မှုများကို တခြားရာဇဝတ်မှုများ ကျူးလွန်နိုင်သော အခြေအနေ မြောက်စေသည့် ကျူးလွန်မှုများဟု ထည့်သွင်း မှတ်ယူနိုင်သည်။ ဥပမာ- လူသားမျိုးနွယ် တစ်ခုလုံးအပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုမျိုး ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာတရားရုံးသို့မဟုတ် ICJ

လက်တလောအချိန်တွင် ရိုဟင်ဂျာများအပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်ကို မြန်မာနိုင်ငံက ချိုးဖောက်သည်ဟု ICJ တွင် တရားစွဲဆိုထားသည့် အမှုတစ်ခုရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့ပင် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်ကို လိုက်နာပါမည်ဟု လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံက အဆိုပါအမှုကို ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် စွဲဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုလုပ်ရပ်များသည် အမျိုးသားရေးဆိုင်ရာ၊ တိုင်းရင်းသားဆိုင်ရာ၊ လူမျိုးစုဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အုပ်စုတစ်ခုခုကို ဖျက်ဆီးရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ကျူးလွန်သည့် လုပ်ရပ်များဖြစ်သည်။ ဥပမာ- လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ရပ်များထဲမှ တားမြစ်ထားချက် တစ်ခုသည် အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်းနှင့် အခြားလိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများ အပါအဝင် “လူအုပ်စုတစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင်များကို ပြင်းထန်သော ရုပ်ပိုင်း သို့မဟုတ် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုဖြစ်စေခြင်း” ဖြစ်သည်။ သို့သော် ICJ တရားသူကြီးများသည် ယခင်က ကိုးကားအသုံးပြုဖူးသော လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုချက်ထက် ပိုမိုပြည့်စုံသော အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုမှုရရှိရန် လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်း ရှိမရှိကိုတော့ မသိရသေးပေ။ ယခုအချိန်အထိ ICJ သည် သတ်ဖြတ်မှုများကို လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဖြစ်မှုအဖြစ် ဦးစားပေးစဉ်းစားပြီး၊ လူသတ်မှုမဟုတ်သော လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုကဲ့သို့ ပြစ်မှုများကို ဖယ်ထားသည်။

အာဂျင်တီးနားရှိ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာတရားစီရင်ပိုင်ခွင့်

၂၀၁၉ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာ ၁၃ ရက်တွင် လူ့အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားတက်ကြွသော အဖွဲ့အစည်းများက မြန်မာအစိုးရနှင့် စစ်တပ်သည် ရိုဟင်ဂျာများအပေါ် လူသားမျိုးနွယ်တစ်ခုလုံးအား ဆန့်ကျင်သော ရာဇဝတ်မှုများနှင့် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုများ ကျူးလွန်ခဲ့သည်ဟု စွပ်စွဲပြီး အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေးမှုအရ အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံရှိ တရားရုံးတစ်ခုတွင် ရာဇဝတ်မှုဖြင့် တရားစွဲဆိုခဲ့သည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၂၆ ရက်နေ့တွင် အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံ ဖက်ဒရယ်ရာဇဝတ်တရားရုံးက အမှုကို စတင်စစ်ဆေးမည်ဖြစ်ကြောင်း အတည်ပြုခဲ့သည်။ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ကျားမ အခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ တိုင်ကြားချက်တွင် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုများ ပါဝင်ပြီး FFM ၏ အစီရင်ခံစာကို ကိုးကားထားသည်။ တိုင်ကြားချက်တွင် မုဒိမ်းမှု၊ လိင်ကျွန်ပြုမှုနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများ ကျူးလွန်သည်ဟု စွပ်စွဲထားပြီး ထိုပြစ်မှုများသည် လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုမြောက်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

ကျား-မ အခြေပြု အကြမ်းဖက်မှု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံမူဘောင်

စစ်တပ်အာဏာသိမ်းမှု မတိုင်မီက မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားရေးဆိုင်ရာနှင့် အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ မူဘောင်အရ စစ်တပ်နှင့် ရဲများသည် ၎င်းတို့ တပ်ဖွဲ့ဝင်များ ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းနှင့် တရားစွဲဆိုခြင်းအပေါ် လုံးဝ ထိန်းချုပ်ထားသည်။ လက်ရှိ ပျက်ပြယ်သွားပြီဖြစ်သော ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၄၄၅ ပါ အငြင်းပွားဖွယ်ရာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်အပိုင်းတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေစဉ် အတွင်း ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုအားလုံးကို အလုံးစုံ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ပေးခြင်းဟူသော အချက်ကို ကျား၊မ အခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုများပါ ပါဝင်သည်ဟု စစ်အစိုးရ

အဆက်ဆက်က အမြဲတမ်း အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်။¹⁶ သို့ရာတွင် ထိုအပိုင်းကို ပြတ်ပြတ်သားသား အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုသင့်ပြီး၊ “ဆိုးရွားသော ရာဇဝတ်မှုများ” အား ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးခြင်းကို ဖယ်ထုတ်သင့်သည်။ ဥပမာ - နိုင်ငံတွင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာဥပဒေကို ချိုးဖောက်သူများသည် “၎င်းတို့၏ သက်ဆိုင်ရာတာဝန်များ” ၏ ပြင်ပဖြစ်ပြီး သက်ဆိုင်မှု မရှိဟူ၍ အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုသင့်သည်။¹⁷

ထို့အပြင် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ စစ်တပ်သည် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့၏ ကိစ္စရပ်များအားလုံးကို လွတ်လပ်စွာ စီမံခန့်ခွဲခွင့် ရရှိထားပြီး၊¹⁸ အမြဲတမ်းစစ်ခုံရုံးများလည်း ဖွဲ့ထားသည်။¹⁹ စစ်ဦးစီးချုပ်သည် စစ်ခုံရုံးများအပေါ်တွင် အကြွင်းမဲ့ အခွင့်အာဏာရှိပြီး တရားလွှတ်တော်ချုပ် သို့မဟုတ် အခြားအရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများထံ အယူခံဝင်ပိုင်ခွင့် မရှိပါ။²⁰

လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများဆိုင်ရာ ဥပဒေပြဌာန်းချက်များ

၁၉၅၉ ခုနှစ် စစ်မှုထမ်းဥပဒေတွင် လူသတ်မှု၊ လူသေမှု နှင့် မုဒိမ်းမှုကျူးလွန်သော စစ်သားများသည် “လက်ရှိတာဝန်ထမ်းဆောင်နေသူများ” မဟုတ်ပါ။²¹ စစ်ခုံရုံးတင်မည့်အစား အရပ်ဘက်တရားရုံးတွင် စစ်ဆေးသင့်သည်ဟု ပြဌာန်းထားသည်။ သို့သော် စစ်သားများကို အရပ်ဘက်တရားရုံးများသို့ လွှဲပြောင်းစီရင်သည့် ဖြစ်ရပ်မျိုးများ ရှားပါးသည်။²² ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့်ပတ်သက်၍ ၁၉၉၅ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့၏ စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေတွင် ရဲအရာရှိများကျူးလွန်သည့် ပြစ်မှုများကို တရားစွဲဆိုရန် အထူးရဲတရားရုံးများ ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်မှုများ အပါအဝင် ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို အဆိုပါစည်းမျဉ်းများအရ တရားစွဲဆိုနိုင်ကြောင်း နားလည်ရသည်။²³

၂၀၂၁ ခုနှစ် မေလ ၂၆ ရက်နေ့တွင် NUG သည် ပြည်သူ့ကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့ (PDF) အတွက် စစ်သည်တော် ကျင့်ဝတ်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ၎င်းကျင့်ဝတ်တွင် အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များအား လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ နှောက်ယှက်တိုက်ခိုက်မှု မပြုလုပ်ရန် တပ်ဖွဲ့ဝင်များကို တားမြစ်ကြောင်း အတိအလင်း ဖော်ပြထားသည်။ သို့သော် စစ်သည်တော်ကျင့်ဝတ်က လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု ကျူးလွန်သည့် တပ်ဖွဲ့ဝင်များကို လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်များပေးခြင်းကို တားမြစ်ထားခြင်း မရှိပါ။ စကားလုံးအသုံးအနှုန်းကို နိုင်ငံတကာ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များနှင့်အညီ ပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်ပြီး ၎င်းတွင် လိင်ကျွန်ပြုမှု၊ လူကုန်ကူးမှုနှင့် အတင်းအကြပ် လက်ထပ်ခြင်းကဲ့သို့သော လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု ပုံစံအားလုံး ပါဝင်ရမည်။²⁴

ကျား-မအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာ ပြည်တွင်းဥပဒေများ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် စစ်အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီက ပြည်တွင်းဥပဒေတွင် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ကျား-မ အခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုမှ ကာကွယ်ပေးသည့် စည်းမျဉ်းအချို့ ရှိသည်။ ဥပဒေများသည် ခေတ်နှင့်မညီသည့်အပြင် နိုင်ငံတကာဥပဒေစံနှုန်းများကိုလည်း လေးစားလိုက်နာထားခြင်း မရှိပေ။ သို့သော် ယင်းဥပဒေတွင် အချို့သော လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုပုံစံများကို ရာဇဝတ်မှုမြောက်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ မုဒိမ်းမှုနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အမြတ်ထုတ်မှု ကျူးလွန်သူများကို အရပ်ဘက်တရားရုံးတွင် အရေးယူနိုင်သည်။ မြန်မာစစ်ဥပဒေတွင် မုဒိမ်းမှုကို တားမြစ်ထားသော်လည်း စစ်သားများကို တရားစွဲမှု နည်းပါးသည်။

16 AJAR/WLB Access to Justice paper, 2016

17 AJAR/WLB Access to Justice paper, 2016; see also WLB, “Same Impunity, Same Patterns”, January 2014, p.29.

18 Article 20(b).

19 Articles 293 and 319.

20 Article 343(b).

21 Section 72.

22 KWAT/AJAR Seeking Justice report, 2020

23 For more information, see the analysis in: International Commission of Jurists, Achieving Justice for Gross Human Rights Violations in Myanmar, Baseline Study (2018), p.12, and Asian Legal Resource Centre, Written statement to the UN Human Rights Council, UN Doc A/HRC/29/NGO/44 (2015), para 3.

24 “Recommendations for effective international support to gender equality and women’s rights in Myanmar”, June 2021, Anonymous (limited distribution) (Hereafter “Recommendations for international support to gender equality, 2021”)

၁၈၆၀ ခုနှစ်က ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော မြန်မာရာဇသတ်ကြီးတွင် မုဒိမ်းမှုနှင့် အခြားလိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျူးလွန်မှုများကို တားမြစ်ထားသည်။ သို့သော်လည်း ရာဇသတ်ကြီးတွင် ခေတ်မစီတော့သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များစွာ ပါဝင်ပြီး လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်ခံရသူများကို ပြန်လည်လျော်ကြေးရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကို အပြည့်အဝ ပေးထားခြင်းမရှိပေ။ ပုဒ်မ ၃၇၅ တွင် မုဒိမ်းမှု၏ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်သည် အကန့်အသတ်ရှိပြီး ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မရှိပေ။ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများနှင့်လည်း မကိုက်ညီပါ။ ဥပမာ - ၎င်းပုဒ်မဖော်ပြချက်တွင် အမျိုးသားများကို မုဒိမ်းကျင့်မှု သို့မဟုတ် အိမ်ထောင်ရေး မုဒိမ်းမှု စသည့်အမှုများအတွက် မပါဝင်ပါ။

၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှု တားဆီးကာကွယ်ရေးဥပဒေ သို့မဟုတ် PoVAW ဥပဒေမူကြမ်းကို စတင်ရေးဆွဲခဲ့ပြီး ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ အဆိုပါဥပဒေမူကြမ်းသည် နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီခြင်းမရှိသည့်အပြင် မြန်မာနိုင်ငံပြည်တွင်းဥပဒေ၏ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ ချို့ယွင်းချက်များကို ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းမရှိပေ။ ဥပမာ- ၎င်းဥပဒေတွင် ရာဇသတ်ကြီးမှ ပြဋ္ဌာန်းထားသော ရာဇဝတ်မှုဆိုသည်ကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် ပြဿနာရှိပြီး ခေတ်နောက်ကျနေသော အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ ပါနေသည်။ သို့သော် ပဋိပက္ခနှင့် ဆက်နွှယ်သော လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု၏ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက် ပါဝင်ခြင်းမရှိပေ။ အဆိုပါဥပဒေမူကြမ်းတွင် စစ်တပ်ကျူးလွန်သည့် ပြစ်မှုများကို အတိအလင်း ထည့်သွင်းထားခြင်းလည်း မရှိပါ။ ဤဥပဒေကြမ်းရေးဆွဲရာတွင် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် တိုင်ပင် ဆွေးနွေးခဲ့သော်လည်း “ဤဥပဒေသည် CEDAW ဆိုင်ရာ တိုင်တန်းချက်အားလုံး ဟန့်တားရမည်ဟူ၍ ပြောဆိုမှုများ ရှိသည်။ တချိန်တည်းတွင် မုဒိမ်းမှုကဲ့သို့သော ရာဇဝတ်မှုများအတွက် ရှိနေသော ကင်းလွတ်ခွင့်ကို ဖယ်ရှားမည့် ခေတ်နှင့်လျော်ညီသော မုဒိမ်းမှုအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်နှင့် မည်သည့်ဆောင်ရွက်ချက်ကိုမဆို ငြင်းပယ်မည့် တပ်မတော်အပါအဝင် ရှေးရိုးစွဲများအုပ်စုများကို ထပ်ကာတလဲလဲ ချွေးသိပ်နေရသည်။”

နိုင်ငံတကာဥပဒေ

မြန်မာနိုင်ငံသည် အောက်ဖော်ပြပါ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများကို လိုက်နာကျင့်သုံးရန် တာဝန်ရှိသည်။

အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပပျောက်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၊ သို့မဟုတ် စီဒေါ၊ ၁၉၇၉ ခုနှစ်

နိုင်ငံတိုင်းသည် အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ရပ်တန့်ရန် ဆောင်ရွက်ရမည့် တာဝန်ရှိသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းနှင့် အပြည့်အဝ အကာအကွယ်ပေးခြင်းကို ဟန့်တားသည့် မည်သည့်အရာမဆိုကိုမဆို တားဆီးရမည်။ CEDAW တွင် အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများ ရပိုင်ခွင့် ပါဝင်သည်။ CEDAW ကော်မတီသည် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ကျား၊မ အခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုများကို အကာအကွယ်ပေးရေးများ အကျိုးဝင်ကြောင်း သဘောတူစာချုပ်တွင် ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ဤသဘောတူစာချုပ်၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဖြစ်သည်။

ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၊ ၁၉၈၉ ခုနှစ်

နိုင်ငံတိုင်းသည် ကလေးများကို လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အနိုင်ကျင့်မှု၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု သို့မဟုတ် အခြားသော ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှု၊ လူမဆန်သော သို့မဟုတ် ယုတ်ညံ့သော ဆက်ဆံမှု သို့မဟုတ် ပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်းများမှ ကာကွယ်ပေးရမည်။ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခကြောင့် ထိခိုက်ခံစားရသော ကလေးသူငယ်များအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် အစိုးရတိုင်းတွင် တာဝန်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ဤသဘောတူစာချုပ်၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဖြစ်သည်။

လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုတားဆီးရေးနှင့် ပြစ်ဒဏ်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်၊ ၁၉၄၈ ခုနှစ်

မုဒိမ်းမှုနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများသည် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုနှင့် ညီမျှသော လုပ်ရပ်ဟု သတ်မှတ်နိုင်သည်။ နိုင်ငံတိုင်းသည် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု ကျူးလွန်ခြင်းမပြုရ။ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဖြစ်အောင် တားဆီးရမည် ဖြစ်သကဲ့သို့ ကျူးလွန်သူကိုလည်း အပြစ်ပေးရမည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ဤသဘောတူစာချုပ်၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဖြစ်သည်။

ဂျီနီဗာ သဘောတူညီချက်များ၊ ၁၉၄၉ ခုနှစ်

ပဋိပက္ခအတွင်း မုဒိမ်းမှုကျူးလွန်ခြင်းသည် စစ်ဥပဒေကို ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီးများကို “မိမိတို့၏ ဂုဏ်သိက္ခာ တိုက်ခိုက်ခံရခြင်း” အထူးသဖြင့် မုဒိမ်းမှုကျူးလွန်ခံရခြင်းမှ ကာကွယ်ပေးထားသည်။ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခအတွင်း အမျိုးသမီးများ မုဒိမ်းကျင့်ခံရခြင်းမှ ကာကွယ်ရန်နှင့် ကျူးလွန်သူများအား တရားစွဲဆိုရန် အစိုးရတိုင်းတွင် တာဝန်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ဤသဘောတူစာချုပ်များ၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဖြစ်သည်။

CEDAW ကော်မတီ၏ အကြံပြုချက်များ

အမျိုးသမီးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပျောက်ရေးကော်မတီသည် CEDAW သဘောတူစာချုပ်ကို ကြီးကြပ်ရန် တာဝန်ခံသော အမှီအခိုကင်းသော ကျွမ်းကျင်သူများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသောအဖွဲ့ ဖြစ်သည်။ ကော်မတီသည် “အထွေထွေအကြံပြုချက်များ”ကို ထုတ်ပြန်သည်။ ၎င်းထုတ်ပြန်ချက်တွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံများ၏ တာဝန်ဝတ္တရားများကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖော်ပြထားသည်။ ပဋိပက္ခအတွင်း အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံများတွင် အကြမ်းဖက်မှုများအား တားဆီးရန်၊ စုံစမ်းစစ်ဆေးရန်နှင့် အပြစ်ပေးအရေးယူနိုင်ရန်အတွက်နှင့် အမျိုးသမီးများ တရားမျှတမှုရရှိရေး၊ ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးခြင်းများ နှင့် အထောက်အပံ့များရရှိရန် ဥပဒေချမှတ်ရမည့် တာဝန်ရှိသည်။ ဤအကြံပြုချက်များသည် မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့ CEDAW သဘောတူစာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအတွက် မဖြစ်မနေ လုပ်ဆောင်ရမည့်အရာများ ဖြစ်သည်။

အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှု ပပျောက်ရေး ကြေငြာစာတမ်း၊ ၁၉၉၃ ခုနှစ်

ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံက ထုတ်ပြန်ခဲ့သော ဤကြေငြာစာတမ်းတွင် အမျိုးသမီးများ၏ အခြေခံ လူ့အခွင့်အရေး ဖြစ်သော အသက်ရှင်သန်ပိုင်ခွင့်၊ တန်းတူညီမျှမှု၊ လုံခြုံရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ အလုပ်အကိုင်ရရှိရေး နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုတို့မှ ကင်းဝေးရေးတို့ကို ဖော်ပြထားသည်။ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုသည် အမျိုးသမီးများ၏အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုပြီး အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုပပျောက်ရေး ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရန် နိုင်ငံများနှင့် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းကို တောင်းဆိုထားသည်။ ဤကြေငြာချက်သည် မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် တရားဝင် စည်းနှောင်ထားခြင်း မရှိပါ။ သို့သော် မဖြစ်မနေ လုပ်ဆောင်ရမည့်အရာအဖြစ် သတ်မှတ်ကြသည်။

ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များ

ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီ၏ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ် အမျိုးသမီးများ၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အထင်ကရ ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် (၁၃၂၅) တွင် ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီက လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခတွင် ပါဝင်သူအားလုံးသည် အမျိုးသမီးများအား အကြမ်းဖက်မှုပုံစံအားလုံးမှ ကာကွယ်ရန် အထူးအစီအမံများ လုပ်ဆောင်သင့်သည်ဟု ဖော်ပြသည်။ အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခအတွင်း အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများမှ ကာကွယ်ပေးရမည်ဖြစ်ပြီး၊ နိုင်ငံတိုင်းသည် ဆိုးရွားသော ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်မှုများအတွက် တာဝန်ရှိသူများကို တရားစွဲ၍ ပြစ်ဒဏ်မှ ကင်းလွတ်မှုရနေခြင်းကို ရပ်တန့်ရမည်။ ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီသည် အမျိုးသမီးများအား အကာအကွယ်ပေးခြင်းနှင့်သက်ဆိုင်သော အခြားဆုံးဖြတ်ချက်များစွာကို ပြဌာန်းထားပြီး ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ်က ပြဌာန်းသော ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် (၁၈၂၀) တွင် ပဋိပက္ခနှင့် ဆက်နွှယ်သော လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်ခြင်းသည် စစ်နည်းပရိယာယ်တစ်ခု ဖြစ်ပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးအတွက် အတားအဆီးတစ်ခု ဖြစ်သည်ဟု အသိအမှတ်ပြုသည်။ ဤဆုံးဖြတ်ချက်များသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ဥပဒေကြောင်းအရ စည်းနှောင်မှုရှိသည်။

နိုင်ငံတကာ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ

နိုင်ငံတကာ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများသည် “ဥပဒေအဖြစ် လက်ခံထားသော ယေဘုယျကျင့်သုံးမှု”မှ ဆင်းသက်လာသော စည်းမျဉ်းများ ဖြစ်သည်။ ဤစည်းမျဉ်းများသည် နိုင်ငံအားလုံးတွင် ဥပဒေကြောင်းအရ စည်းနှောင်မှုရှိသည်။ ဥပမာအားဖြင့် CEDAW ကော်မတီက အမျိုးသမီးများအပေါ် ကျား-မ အခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုကို တားမြစ်ချက်သည် နိုင်ငံတကာဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေမူဘောင်တစ်ခုအဖြစ် ပြောင်းလဲလာပြီး နိုင်ငံအားလုံးအတွက် စည်းနှောင်မှုရှိကြောင်း ကြေငြာသည်။ နိုင်ငံတကာ ကြက်ခြေနီကော်မတီသည် နိုင်ငံတကာလူသားချင်းစာနာမှုဥပဒေ သို့မဟုတ် စစ်ဥပဒေများမှ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေနှင့်ကိုက်ညီသော စည်းမျဉ်းများကို အချက်အလက်မှတ်တမ်း (database) များအဖြစ် သိမ်းဆည်းထားသည်။ နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ အောက်တွင် မုဒိမ်းမှုနှင့် အခြားလိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများကို တားမြစ်ထားသည်။

နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်ဥပဒေ

နိုင်ငံတကာရာဇဝတ်မှုဥပဒေသည် ဆိုးရွား ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သောလုပ်ရပ်များကို တားမြစ်ထားပြီး ကျူးလွန်သူများကို တရားစွဲနိုင်သည်။ ၎င်းဥပဒေသည် လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ ပြစ်မှုဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိမှုနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ အဓိကရာဇဝတ်မှုများမှာ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု၊ စစ်ရာဇဝတ်မှု၊ လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများနှင့် ရန်လိုကျူးကျော်မှုတို့ ဖြစ်သည်။ ယခုအခါ လိင်အကြမ်းဖက်ခြင်းသည် စစ်ရာဇဝတ်မှု၊ လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သည့်ရာဇဝတ်မှု သို့မဟုတ် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု ပြစ်မှုမြောက်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုလာကြသည်။ ဥပမာ- အဆိုပါ ရာဇဝတ်မှုများကို နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး၏ ရောမသဘောတူညီချက်တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။

ကျားမရေးရာတရားမျှတမှုကိုမြှင့်တင်ရန် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကတိကဝတ်များ

ယခင်အစိုးရများသည် ကျားမတန်းတူညီမျှမှု၊ အမျိုးသမီးများ၏ စွမ်းဆောင်နိုင်မှုနှင့် ကျားမရေးရာ တရားမျှတမှုကို မြှင့်တင်ရန် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။

အမျိုးသမီးများ တိုးတက်မှုအတွက် အမျိုးသားအဆင့် မဟာဗျူဟာ စီမံကိန်း၊ ၂၀၁၃-၂၀၂၂ ခုနှစ်

ဤအစီအစဉ်သည် အမျိုးသမီးများ၏ စွမ်းဆောင်နိုင်မှု၊ ကျားမတန်းတူညီမျှမှုနှင့် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများ ဖော်ဆောင်ရေးတို့၌ မြန်မာအစိုးရ၏ မဟာဗျူဟာမြောက် ဦးစားပေးမှုများကို ဖော်ပြသည့် စာတမ်းဖြစ်သည်။ အစီအစဉ်သည် ဘေဂျင်းလုပ်ငန်းလမ်းညွှန် (Beijing Platform for Action) နှင့် ကိုက်ညီပြီး CEDAW ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအကောင်အထည်ဖော်မှုကိုအရှိန်မြှင့်ရန်အတွက် လုပ်ဆောင်ရမည့် ဦးစားပေးကဏ္ဍ ၁၂ ခု ပါရှိသည်။ သို့သော် ဤအစီအစဉ်သည် အမျိုးသမီးများ ကြုံတွေ့နေရသည့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ကျားမအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုများမှ လုံလောက်စွာ အကာအကွယ်ပေးနိုင်ခြင်းမရှိပေ။ ။ ၎င်းသည်ကျားမ တန်းတူရည်တူမရှိမှုကို ဆက်လက်တည်တံ့စေသည့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ခွဲခြားဆက်ဆံသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို တရားဝင်စေသည်။ ပဋိပက္ခတွင် ကျား-မ အခြေခံအကြမ်းဖက်မှုများကို ဖြေရှင်းရန် ပျက်ကွက်ပြီး ပဋိပက္ခအတွင်း လိင်အကြမ်းဖက်မှု ကျူးလွန်သူများ ပြစ်ဒဏ်လွတ်ငြိမ်းခွင့်ရနေသည့် အခြေအနေကို ဖြေရှင်းရန် ပျက်ကွက်သည်။ ထို့အပြင် ၎င်းအစီအစဉ် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းသည် ၂၀၂၁ ခုနှစ် စစ်အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီ အချိန်တွင် အလွန်နွေးကွေးခဲ့သည်။ ၎င်းစီမံကိန်းသက်တမ်းကုန်မည့် ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် မည်သို့ဆက်ဖြစ်မည်ကို စောင့်ကြည့်ရမည်ဖြစ်သည်။

ပဋိပက္ခအတွင်း လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများ အဆုံးသတ်ရန် ကတိကဝတ်ပြုသည့် ကြေညာချက်

မြန်မာနိုင်ငံသည် ဤနိုင်ငံတကာကြေညာချက်ကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ထောက်ခံခဲ့သည်။ ယင်းကြေငြာချက်တွင် မုဒိမ်းမှုနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများကို စစ်လက်နက်သဖွယ် အသုံးပြုမှု နှင့် ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအား ပြစ်ဒဏ်လွတ်ငြိမ်းခွင့်ပေးသည့် အလေ့အထကို ရပ်တန့်ရန်အတွက် လက်တွေ့ကျသော နိုင်ငံရေးကတိကဝတ်များ ပါရှိသည်။ အဆိုပါ ကတိကဝတ်များကို ပြည်တွင်းဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းအကောင်အထည် ဖော်ရန် ရေရေရာရာဆောင်ရွက်ချက် မရှိခဲ့ပေ။

ပဋိပက္ခအတွင်း လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု ဖြေရှင်းရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အထူးကိုယ်စားလှယ်နှင့် ပူးတွဲကြေညာချက်

၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် မြန်မာအစိုးရသည် ကုလသမဂ္ဂကိုယ်စား ပဋိပက္ခအတွင်း လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်မှု ဖြေရှင်းရေး အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်၏ အထူးကိုယ်စားလှယ်နှင့် ပူးတွဲကြေညာချက်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ အဆိုပါ ကြေညာချက်တွင် ပဋိပက္ခအတွင်း လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများအား တားဆီးရန်နှင့် တာဝန်ခံမှု အတွက် မြန်မာစစ်တပ် လိုက်နာရမည့် အဓိက ဦးစားပေး (၆)ချက်ကို ဖော်ပြထားသည်။ ကြေညာချက်တွင် မြန်မာစစ်တပ်အနေဖြင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများမကျူးလွန်ရန်အတွက် ပြတ်ပြတ်သားသား အမိန့်ထုတ်ရန်နှင့် ချိုးဖောက်မှုများကို အလျင်အမြန် စုံစမ်းစစ်ဆေးပြီး အရေးယူနိုင်ရန် လိုအပ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ယခုအချိန်အထိ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများကို တာဝန်ခံမှုရှိစေရန်အတွက် တိကျခိုင်မာသော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်ခြင်း မရှိသေးပေ။

အစီအစဉ်များ

လူမှုဝန်ထမ်းဦးစီးဌာနတွင် “အမျိုးသမီးကဏ္ဍ”တစ်ခုရှိသည်။ ၎င်းတွင် အမျိုးသမီးများအတွက် လူမှုဖူလုံရေး အထောက်အပံ့ပေးနိုင်ရေး ပါဝင်ပြီး ယင်းအကူအညီများကို “ကြိုတင်ကာကွယ်သော၊ အကာအကွယ်ပေးသော ပြန်လည်ထူထောင်ရေး အစီအမံများ” မှ တဆင့် ဆောင်ရွက်သည်။ ဦးစီးဌာနသည် အမျိုးသမီးများအား ဝန်ဆောင်မှုပေးရန်အတွက် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းအချို့ ပြည်တွင်းအရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ သို့သော် ၎င်း၏လုပ်နိုင်စွမ်းသည် အကန့်အသတ်ဖြစ်သည်။ အမှုကို တိုက်ရိုက် စီမံခန့်ခွဲခြင်း သို့မဟုတ် ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်း အနည်းငယ်မျှသာဖြစ်သောကြောင့် ၎င်း၏လုပ်ငန်း လုပ်နိုင်စွမ်း အပေါ် အငြင်းပွားဖွယ် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဖြစ်စဉ်အများစုတွင် ဌာနသည် အလုပ်အတွက် ငွေကြေးထောက်ပံ့ခြင်းမရှိဘဲ အမျိုးသမီးများကို ဒေသခံအဖွဲ့များသို့ လွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည်။ စစ်အာဏာသိမ်းပြီးကတည်းက ဒေသခံအဖွဲ့များသည် ဌာနဆိုင်ရာနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ရပ်တန့်ခဲ့သည်။

ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းများ

တရားစီရင်ရေး

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရာဇသတ်ကြီးနှင့် ရာဇဝတ်ကျင့်ထုံး ဥပဒေတွင် ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးခြင်းနှင့် ကုစားခြင်းများ ဆောင်ရွက်ရမည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်သည်။ သို့သော် အာဏာပိုင်များသည် လက်တွေ့တွင် ၎င်းဆောင်ရွက်ချက်များကို အကောင်အထည်မဖော်သည့်အပြင် ဥပဒေကိုလိုက်နာမှုမရှိ တာဝန်ခံမှုလည်း မရှိပေ။²⁶

ထို့အပြင် ကျင့်ထုံးဥပဒေနှင့် ခုံရုံးများမရှိသောကြောင့် ကျူးလွန်ခံရသူများသည် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာတရားရုံးရှေ့မှောက်တွင် အရေးဆိုခွင့်မရှိပေ။²⁷ ပြည်သူလူထုနှင့်အစိုးရအကြား အငြင်းပွားမှုများကို ယေဘုယျအားဖြင့် ဒေသန္တရခေါင်းဆောင်များ သို့မဟုတ် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန သို့မဟုတ် ထွေအုပ်မှတဆင့် အလွတ်သဘော ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသည်။

နောက်ဆုံးတွင် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များမှကျူးလွန်သည့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအား စီမံရာတွင် စစ်ခုံရုံးနှင့် ရဲတရားရုံးများကို အသုံးပြုသည်။ သို့သော် စစ်တပ်နဲ့ ရဲတပ်ဖွဲ့၏ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို စီမံသော ဥပဒေများတွင် ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးခြင်းများနှင့် ကုစားမှုဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် အကျိုးဝင်မှု မရှိပါ။²⁸

ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်း လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသော အခြားအင်စတီကျုရှင်းများ

သီအိုရီအရ မြန်မာနိုင်ငံ အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင် (MNHR) သည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ဖြစ်ပွားခဲ့ကြောင်း အထောက်အထားများကို သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရအာဏာပိုင်များထံ အကြံပြုတင်ပြသည့်အခါနှင့် တိုင်ကြားချက်အပေါ် တုံ့ပြန်သည့်အခါ ကုစားခြင်းနှင့် ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးခြင်း ဆိုင်ရာ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို ဖြေရှင်းပေးရမည် ဖြစ်သည်။²⁹ သို့သော် MNHR သည် မည်သည့်အစိုးရဌာနများမှ မည်ကဲ့သို့ လျော်ကြေးပေးနိုင်သည်ဟူသော အကြံပြုချက်သာ ပေးနိုင်ပြီး အကောင်အထည်ဖော်

နိုင်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် မရှိပါ။³⁰ ထို့အပြင် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ ကျူးလွန်သည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် MNHR ၏ လုပ်နိုင်စွမ်းမှာ အကန့်အသတ်ရှိသည်။

စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်းတွင် ယင်းအမှုများ ဖြေရှင်းနိုင်ရေးမှာ ကော်မရှင်နှင့် သက်ဆိုင်မှု မရှိသလို ဖြစ်လာသည်။ စစ်တပ်အာဏာမသိမ်းမီကပင် MNHR သည် ယုံကြည်စိတ်ချရမှု၊ လွတ်လပ်မှု၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် စွမ်းဆောင်ရည်များ ကင်းမဲ့သည့် အဖွဲ့အစည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီး အစိုးရတာဝန်ရှိသူများ ကျူးလွန်သည့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ကျားမအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုများအတွက် တရားမျှတမှု ရရန်အတွက် အားကိုးအားထား၍ မရနိုင်ပါ။

စစ်အာဏာမသိမ်းမီက အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန (GAD) သည် ပြည်သူလူထုက အာဏာပိုင်များနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံရသည့် အဓိကနည်းလမ်း ဖြစ်သော ရပ်ကွက်သို့မဟုတ် မြို့နယ်ရုံးများကို စီမံခန့်ခွဲခဲ့သည်။ ဒေသအဆင့် အငြင်းပွားမှုများကို တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်ထက် ထွေအုပ်က ကိုင်တွယ်သည်။ များသောအားဖြင့် အမှုများသည် မြေယာအခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများဖြစ်ပြီး၊ ပုံမှန် တရားစီရင်ရေးအတိုင်းမဟုတ်သော ခုံသမာဓိဖြင့် ဆောင်ရွက်သည်။

ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးမှူးများသည် တရားဝင်လုပ်ပိုင်ခွင့်အပြင် တရားဝင်မဟုတ်သော အာဏာများရှိပြီး တာဝန်ခံမှုနည်းပါးသည်။ လွတ်လပ်မှုမရှိခြင်းကြောင့် GAD သည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်မှု မရှိသည့်အပြင် နစ်နာရသူများအတွက် ထိရောက်သော တရားမျှတမှုရရှိရေးကိုလည်း မဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပေ။ ထို့အပြင် သီအိုရီအရ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများသည် ဖျန်ဖြေခြင်းမှတဆင့် ကုစားခြင်း သို့မဟုတ် ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးခြင်းများ ဆောင်ရွက်ပေးရန် အခွင့်အာဏာရှိသော်လည်း လက်တွေ့တွင် မည်သည့်အရာကိုမှ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း မရှိပေ။ စစ်အာဏာသိမ်းပြီးကတည်းက ယခင်ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေး စနစ်များ၏ အခွင့်အာဏာအပေါ် အငြင်းပွားမှုရှိနေပြီး အချို့နေရာများတွင် စင်ပြိုင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များ ပေါ်လာခဲ့သည်။

26 Achieving Justice for Gross Human Rights Violations in Myanmar, 2018, International Commission of Jurists (ICJ), available here (hereafter "ICJ 2018 Myanmar Report")
27 ICJ 2018 Myanmar Report
28 ICJ 2018 Myanmar Report
29 ICJ 2018 Myanmar Report
30 ICJ 2018 Myanmar Report

ပြန်လည်ကုစားပေးလျှင်နှင့် အကူအညီပေးရေး အစီအစဉ်များ

အစိုးရ၏ ဆောင်ရွက်ချက် အားနည်းခြင်း။

ပြန်လည်ကုစားပေးလျှင်နှင့်ဆိုင်ရာ မူဝါဒမရှိခြင်းနှင့် သီးခြားအသင့်များ

အစိုးရတာဝန်ရှိသူများက ကျူးလွန်ခဲ့သည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍ တရားဝင် ပြန်လည်ကုစားပေးလျှင်ခြင်းဆိုင်ရာ ယန္တရားများမရှိပေ။³¹ သီအိုရီအရ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေတွင် ကုစားခြင်းနှင့် ပြန်လည်လျှော်ကြေးပေးခြင်းတို့အတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်အချို့ ရှိသော်လည်း လက်တွေ့တွင် အသုံးပြုခြင်းမရှိ။ ထို့အပြင် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များကို စီမံသည့်ဥပဒေများတွင် ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပေ။³² ကျူးလွန်ခံရသူများအတွက် ထိရောက်သောကုစားမှု သို့မဟုတ် ပြန်လည်လျှော်ကြေးပေးမှု ဖန်တီးပေးသော အစဉ်အလာသည် အကန့်အသတ်ရှိသည်။³³

နစ်နာရသူအချို့ကို စစ်တပ်က “ငွေကြေးပုံစံလျော်ကြေး” ပေးခဲ့ခြင်းရှိသော်လည်း ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများ ကျူးလွန်ခဲ့သည်ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ စီးပွားရေးကျပ်တည်းမှု ရင်ဆိုင်နေရချိန်တွင် ကျူးလွန်ခံရသူအများအပြားသည် ‘အသက်ရှင်ရပ်တည်ရေးအတွက်ယင်းအကူအညီ’ ကမ်းလှမ်းချက်များကိုရယူခဲ့ကြသည်။ နောက်ဆုံးရလဒ်မှာ စစ်တပ်သည် ကျူးလွန်ခံရသူများထုတ်ဖော် မပြောအောင် ညှိနှိုင်းအပေးအယူ လုပ်လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကျူးလွန်ခံရသူများနှင့် ကျူးလွန်သူများကြား ယုံကြည်မှု ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန်အတွက် မည်သည့်အရာကိုမှ လုပ်ဆောင်ခြင်း မရှိပါ။³⁴

အာဏာပိုင်များသည် ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးခြင်းဟု သတ်မှတ်နိုင်သော သီးခြားလုပ်ဆောင်ချက်များဆောင်ရွက်ခြင်း ရှိသော်လည်း စနစ်တကျ သို့မဟုတ် အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝသော မူဝါဒချမှတ်ထားခြင်း မရှိပေ။ မြေယာသိမ်းဆည်းမှုနှင့် ပတ်သက်သော အရေးယူဆောင်ရွက်မှုအချို့ ပြုလုပ်ခဲ့သော်လည်း အကန့်အသတ်များ ရှိနေသေးသည်။³⁵ အခြားဥပမာတစ်ခုအနေဖြင့် ၂၀၁၇ ခုနှစ် မေလတွင် နိုင်ငံခြားသားအဖြစ် ခံယူထားခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံခြားတွင် နေထိုင်ခွင့်ရယူထားခြင်းကြောင့် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် ဆုံးရှုံးထားရသော ပြည်ပရောက် မြန်မာနိုင်ငံသား ၂၈ ဦးကို မြန်မာနိုင်ငံသားအဖြစ် ပြန်လည်ပေးအပ်ခဲ့သည်။³⁶

အကူအညီပေးရန်အတွက် အစိုးရ၏ ကနဦးဆောင်ရွက်ချက်များနည်းပါးခြင်း

စစ်အာဏာသိမ်းမှု မတိုင်မီကပင် တရားဝင် အင်စတီကျူးရှင်းများ၏ဝန်ဆောင်မှုသည် အလွန် အကန့်အသတ်ရှိခဲ့သည်။ စစ်တပ်ကျောထောက်နောက်ခံပြု အစိုးရများသည် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများကို ဆိုးရွားစွာ လျစ်လျူရှုထားခဲ့ကြသည်။³⁷ ဥပမာ ၂၀၁၄ ခုနှစ် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် ပညာရေးအသုံးစရိတ် သည် GDP ၏ ၃ ရာခိုင်နှုန်းအောက်သာ ရှိသည်။³⁸

အစိုးရ၏ လူမှုဝန်ထမ်းဦးစီးဌာနတွင် “ကြိုတင်ကာကွယ်သော အကာအကွယ်ပေးသော ပြန်လည်ထူထောင်ရေး အစီအမံများ”မှတစ်ဆင့် အမျိုးသမီးများအတွက် ကောင်းမွန်သော လူမှုဖူလုံရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ပေးသည့် “အမျိုးသမီးကဏ္ဍ” ပါဝင်သည်။ အစိုးရ၏ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများတွင် “လူကုန်ကူးမှု တိုက်ဖျက်ရေး လုပ်ငန်းအဖွဲ့” ပါဝင်သည်။ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနသည် ကျား-မ အခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုများကို တုံ့ပြန်သည့် ဝန်ဆောင်မှုများ အရည်အသွေး ပြည့်စုံစွာ ရရှိနိုင်ရေးအတွက် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ဤအင်စတီကျူးရှင်းများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်သည် အကန့်အသတ်ရှိပြီး ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းအရည်အသွေးသည် အငြင်းပွားဖွယ် ဖြစ်သည်။ စစ်တပ်အာဏာသိမ်းပြီးကတည်းက ဒေသခံအဖွဲ့အများစုသည် အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ရပ်တန့်ခဲ့ကြသည်။

31 Interestingly, there has been a war reparations agreement between Myanmar and Japan in 1954: <https://www.irrawaddy.com/specials/on-this-day/day-japan-signed-war-reparations-myanmar.html>

32 ICJ 2018 Myanmar Report

33 ICJ 2018 Myanmar Report

34 YOU CANNOT IGNORE US: Victims of human rights violations in Burma from 1970 – 2017 outline their desires for justice, Reparations Working Group / ND-Burma, 2018, available here (hereafter “RWG 2018 Report”)

35 Myanmar Case Study, Transitional justice, ND-Burma / AJAR / TJAN, 2017, available here

36 Myanmar Case Study, Transitional justice, ND-Burma / AJAR / TJAN, 2017, available here

37 Recommendations for international support to gender equality, 2021

38 Recommendations for international support to gender equality, 2021

အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းနှင့်ဆိုင်သော အကူအညီ

အစိုးရဝန်ဆောင်မှုမရှိသည့်အတွက် ရပ်ရွာအခြေပြု အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံတကာ အေဂျင်စီများအပါအဝင် အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများသည် ပြည်သူများ၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ဦးစီးဆောင်ရွက်လျက် ရှိသည်။ ၎င်းတို့ကို အထွေထွေ လူသားချင်းစာနာမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအကူအညီမူဘောင်အရ ဝန်ဆောင်မှုများပေးခြင်း၊ အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုကိုတုံ့ပြန်သော အထူး ဝန်ဆောင်မှုများပေးခြင်း နှင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုဘောင်အောက်တွင် လုပ်ဆောင်နေသော လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းများမှ ပံ့ပိုးပေးသော ဝန်ဆောင်မှုများဟူ၍ အုပ်စုသုံးစုဖြင့် အမျိုးအစားခွဲခြားနိုင်သည်။

လူသားချင်းစာနာမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအကူအညီများ

လူသားချင်းစာနာမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေးမူဘောင်အောက်ရှိ အကူအညီသည်လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရသူများ၏ လိုအပ်ချက်အချို့ကို ထောက်ပံ့ပေးသည်။ ဥပမာအားဖြင့် IDP စခန်းများတွင် နေထိုင်သူအများအပြားသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရသူများအဖြစ် သတ်မှတ်ခံရနိုင်သည်။ ၎င်းတို့တွင် အစိုးရ ကျူးလွန်သော ကျားမအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် ပဋိပက္ခမှ လွတ်မြောက်လာသူ အမျိုးသမီးများ ပါဝင်သည်။ ရပ်ရွာအခြေပြု အဖွဲ့အစည်းများစွာသည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော ဝန်ဆောင်မှုများ ပံ့ပိုးပေးသည်။ အထူးသဖြင့် ဝေးလံခေါင်သီသောဒေသများတွင် ထိုဝန်ဆောင်မှုများ ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကုလသမဂ္ဂအေဂျင်စီများသည် လူသားချင်းစာနာမှု အကူအညီများ ပံ့ပိုးပေးသည်။ ၎င်းတို့သည် မည်သည့်နည်းနှင့်မဆို ရန်ပုံငွေ ထောက်ပံ့ခြင်း၊ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ပြီး ဒေသခံအရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည်။ အကူအညီနှင့် ဝန်ဆောင်မှု အမျိုးအစားများသည် ကွဲပြားပြီး လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းရာတွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လွှမ်းခြုံမှု ရှိသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကချင်ပြည်နယ်ရှိ IDP စခန်းများတွင် ငွေကြေးအထောက်အပံ့၊ ဆေးဝါးကုသရေး၊ အစားအသောက်၊ အမိုးအကာ၊ သန့်ရှင်းရေး၊ ရေ၊ လျှပ်စစ်နှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း သင်တန်းများ သင်ကြားပေးခြင်းအပြင် အချို့ဖြစ်စဉ်များတွင် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးကူညီမှုများ ပါဝင်သည်။

နိုင်ငံတကာနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် NGO အဖွဲ့အစည်းများ၊ ကုလသမဂ္ဂအေဂျင်စီများနှင့် အစိုးရအာဏာပိုင်များသည် ရိုဟင်ဂျာဒုက္ခသည်စခန်းများ၌ အကူအညီပေးရာတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည်။ အိမ်ထောင်စုအားလုံးသည် အမိုးအကာပစ္စည်းများ၊ အခြေခံစားနပ်ရိက္ခာနှင့် အခြားအိမ်သုံးပစ္စည်းများကို အထောက်အပံ့ရရှိကြပြီး အခြေခံကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုကို လက်လှမ်းမီကြသည်။ အကြမ်းဖက်မှုခံခဲ့ရသည့် အမျိုးသမီးများအား ဝန်ဆောင်မှုပေးသည့် “ကျူးလွန်ခံရသူများအတွက်စင်တာ” ရှိသည်။ သို့သော် ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးခြင်းသည် လုံလောက်မှုမရှိဟု ရှုမြင်ကြပြီး အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်း၊ ပညာရေးနှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများ နည်းပါးသည်။ NGO စေတနာ့ဝန်ထမ်းများ၏ ထောက်ပံ့ကြေးများ လက်ခံရရှိခြင်းသည် အဓိက အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမဲ့ပုံစံများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ဤအကူအညီအမျိုးအစားသည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုဖြစ်ရပ်များအား ကူညီခြင်းနှင့် မဆက်စပ်ဘဲ လူသားချင်းစာနာမှုဖြင့် ထောက်ပံ့ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့၏ ‘ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးသော’ တန်ဖိုးသည် အကန့်အသတ် ရှိသော်လည်း အဆိုပါဝန်ဆောင်မှုပေးနိုင်ရေးကြိုးပမ်းမှုများမှ ကျားမရေးရာအကဲဆတ်မှုကို သိနားလည်ပြီး အသွင်ပြောင်းလဲမှု လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် သင်ခန်းစာများကို ရယူနိုင်သည်။³⁹

အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှု ဖြစ်ရပ်များအတွက် ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်း

အစိုးရသည် ကျား-မ အခြေပြု အကြမ်းဖက်ခံရသူများအား ဝန်ဆောင်မှုပေးရန် လျစ်လျူရှုထားသောကြောင့် အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းသည် ထိုလစ်ဟာနေသော ကွက်လပ်ကို ဖြည့်ကြရသည်။ ဘေးဖယ်ခံထားရသော လူမျိုးစုလူမှုအသိုက်အဝန်းများနှင့် အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသား အမျိုးသမီးများပါဝင်သော အောက်ခြေအဖွဲ့အစည်းများသည် ဤဝန်ဆောင်မှုကို ရှေ့တန်းမှ ဆောင်ရွက်ပေးကြသူများ ဖြစ်သည်။⁴⁰ ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် AJAR နှင့် EI အဖွဲ့တို့က ဝန်ဆောင်မှုပေးသူအများစုသည် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ (၇၂ %) ⁴¹ ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့သည်။ ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းများကို ‘တားဆီးကာကွယ်ရေး’ ဝန်ဆောင်မှုများအဖြစ် အမျိုးအစား သတ်မှတ်နိုင်သည်။ ထိုဝန်ဆောင်မှုများတွင် ကျားမတန်းတူရေးအဓိကထားသော အရင်းအမြစ်များပံ့ပိုးခြင်းနှင့် ပညာရေးဝန်ဆောင်မှုများ ပေးခြင်းနှင့် အတူ အသိပညာပေးလှုပ်ရှားမှုများပါဝင်သော အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုတားဆီးခြင်းနှင့် အကြမ်းဖက်မှုပျောက်ရေးတို့ ပါဝင်သည်။⁴²

39 UN Women Gender Profile, 2019

40 Recommendations for international support to gender equality, 2021; “Violence Against Women (VAW) Prevention & Response Services & Access in Myanmar”, AJAR/EI, 2016, available here (hereafter “EI/AJAR Access to Services report, 2016”)

41 EI/AJAR Access to Services report, 2016

42 EI/AJAR Access to Services report, 2016

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုနည်းလမ်းမှ ချဉ်းကပ်သောအကူအညီ

အစိုးရ၏ ပြန်လည်ကုစားပေးလျက်ရှိခြင်းလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှု မရှိသဖြင့် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများသည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများမှ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများ ခံစားရသည့် ထိခိုက်နစ်နာမှုများကို ကြိုးစားကုစားရန် ဦးဆောင်သည်။ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများသည် အရေး ပေါ်အကူအညီပေးခြင်းနှင့် စိတ်ဒဏ်ရာကုစားခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်သည့်အပြင် မှတ်တမ်းပြုစုခြင်းနှင့် အထိမ်းအမှတ် ပြုလုပ်ခြင်းတို့ကဲ့သို့ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရား မျှတမှုနှင့်ဆိုင်သော ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှု ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ဤလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုအချို့တွင် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုမှ ရှင်သန်ကျန်ရစ်သော အမျိုးသမီး များ ပါဝင်သည်။

၂၀၀၀ပြည့်နှစ်ကာလ အစောပိုင်းကတည်းက လူ့ အခွင့်အရေးမှတ်တမ်းတင်ခြင်းသည် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့ အစည်းများ၏ အဓိကအာရုံစိုက် ဆောင်ရွက်မှု ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့အများအပြားသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ကိုဖော်ထုတ်သည့် အစီရင်ခံစာများ၊ ရှင်းလင်းတင်ပြချက် များကို သီးခြား ထုတ်ဝေကြသည်။ မကြာသေးမီ နှစ်များ အတွင်း အဖွဲ့အစည်းများသည် FFM နှင့် IIMM တို့ထံ သတင်းအချက်အလက် ပေးပို့ကြသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၁ ခုနှစ်အတွင်း အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများသည် ကနဦး အမှန်တရားထုတ်ဖော်ပြောခြင်း လုပ်ငန်းများနှင့် အထိမ်းအမှတ်ပွဲများကျင်းပခြင်းဖြင့် မည်မျှဆောင်ရွက် နိုင်မည်ကို သွေးတိုးစမ်း လုပ်လာခဲ့ကြသည်။⁴³ အဓိက ကျင်းပခဲ့သော အခမ်းအနားများတွင် ကချင်ပြည်နယ်တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော စစ်ပွဲအထိမ်းအမှတ် အမှတ်တရကျင်းပခြင်း နှင့်ကချင်ဆရာမနှစ်ဦး မုဒိမ်းကျင့် သတ်ဖြတ်ခံရမှုအတွက် အောက်မေ့ခြင်း အခမ်းအနား၊ ၈၈ မျိုးဆက် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ပွင့်လင်းလူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အရေးတော်ပုံပြတိုက်၊ နိုင်ငံရေး အကျဉ်းသားများ ကူညီစောင့်ရှောက်ရေးအသင်း၏ ပြတိုက် တည်ထောင်ခြင်းအပြင် ရန်ကုန်၊ မန္တလေးနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ အလယ်ပိုင်းရှိ နိုင်ငံရေး အကျဉ်းသားဟောင်းများနှင့် အမှန် တရားထုတ်ဖော်ပြောသော စာတမ်းဖတ်ပွဲများ ပြုလုပ် ခြင်းနှင့် တောင်ကြီးမြို့နှင့် ပဲခူးတို့တွင် ၈၈ အထိမ်းအမှတ် အခမ်းအနားများ ကျင်းပခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

ထို့အပြင် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကျူးလွန်ခံရသူများစုဖွဲ့ထားသော အဖွဲ့များသည် အသက် ရှင်ကျန်ရစ်သူများကို ဝန်ဆောင်မှုများပေးခြင်းဖြင့် ပြန်လည် လျော်ကြေးပေးခြင်းဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့ပေးမှု လုပ်ငန်းများ ကို ဦးဆောင်နေသည်။⁴⁴ ဒေသခံအဖွဲ့များ ပံ့ပိုးပေးသော

နစ်နာရသူများကို အကူအညီပေးခြင်းနှင့်ပတ်သက် ၍ ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည့်အရင်းအမြစ်များ နည်းပါးသော် လည်း ဒေသခံအဖွဲ့များသည် ဆေးဝါးကုသစရိတ်များ ကာမိ စေရန်အတွက် ရန်ပုံငွေများ ပံ့ပိုးပေးခြင်းနှင့် လွှဲပြောင်းပေး မှုများမှတစ်ဆင့် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများ၏ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု ရရှိစေရေး ကူညီပေးကြသည်။ ဝန်ဆောင်မှု များတွင် တစ်ခါတစ်ရံ၌ မိမိကိုယ်ကို ကူညီခြင်း၊ ဖျန်ဖြေ ခြင်း သို့မဟုတ် အကြံပေးခြင်း စသော စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပံ့ပိုး ကူညီမှု ပါဝင်သည်။ အဖွဲ့အချို့သည် ရပ်ရွာမှ ထွက်ပြေးခဲ့ရ သော အမျိုးသမီးများအတွက် အရေးပေါ် အထောက်အပံ့နှင့် လုံခြုံဘေးကင်းသောခိုလှုံရာကို ကူညီကြသည်။ အဖွဲ့အများ စုသည် ရဲလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အစီရင်ခံခြင်းနှင့် စုံစမ်းစစ်ဆေး ခြင်းများအတွက် ကူညီပေးကြသည်။ ရဲများနှင့်အတူ လိုက်ပါ ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် လူထုစည်းရုံးမှုပုံစံဖြင့် ဆောင်ရွက် ပေးကြခြင်း ဖြစ်ပြီး သီးသန့်အဖွဲ့အချို့က ဥပဒေရေးရာ အကူအညီများ ပေးကြသည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် အဖွဲ့ အချို့သည် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းသင်တန်းများ သင်ကြား ပေးပြီး ဝင်ငွေရှာဖွေရေး လုပ်ငန်းများကို ကူညီသည်။

နိုင်ငံတကာနှင့် ကုလသမဂ္ဂ အေဂျင်စီများတွင် ကျားမ အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှု (GBV) တားဆီးကာကွယ်ရေး နှင့် တုံ့ပြန်ရေးအစီအစဉ်များရှိပြီး တစ်ခါတစ်ရံတွင် ဒေသ တွင်းအဖွဲ့များနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြသည်။ ကနဦး လုပ်ငန်းအချို့တွင် အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးငယ်များ အတွက် စင်တာများထူထောင်ခြင်း ပါဝင်သည်။ စင်တာသည် GBV အမှုတွဲစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် လွှဲပြောင်းပေးမှုများ ဆောင်ရွက် ခြင်းအပြင် အခြေခံစိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးကူညီမှု၊ တစ်ခါတစ်ရံ တွင် စိတ်ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အထူးပံ့ပိုးမှု နှင့် အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်းဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားမှုများ ပံ့ပိုးပေးသည့်လုပ်ငန်း များ ဆောင်ရွက်သည်။ ဒေသခံအမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်း အချို့သည် ယင်းဝန်ဆောင်မှုအမျိုးအစားများကို အသွင် ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုနှင့် ပြန်လည်ကုစား ပေးလျက်ရှိရေး မူဘောင်အတွင်းမှ ပံ့ပိုးပေးသည်။ ဤကဏ္ဍ စုံ ပေါင်းကူးဆောင်ရွက်မှုကို အထူးသဖြင့် အစိုးရကျူးလွန် သော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအတွက် တာဝန်ခံ မှုဖြင့်တင်ရေး ဆောင်ရွက်သော တိုင်းရင်းသား အမျိုးသမီး အဖွဲ့အစည်းများက လုပ်ဆောင်သည်။

အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ ကူညီသော အခြားအထောက်အပံ့ အမျိုးအစားများစွာ ရှိသော်လည်း အဆိုပါ ဝန်ဆောင်မှုများကို 'ပြန်လည် ကုစားပေးလျက်ရှိခြင်း' အဖြစ်ရှုမြင်မှုသည် ရှင်းရှင်းလင်းလင်းမရှိပေ။ အဘယ် ကြောင့်ဆိုသော် ၎င်းအကူအညီများကို လူ့အခွင့်အရေးချိုး ဖောက်မှုများနှင့် ဆက်စပ်သည်ဟူသော အသိအမှတ်ပြုမှု ရှင်းရှင်းလင်းလင်း တင်ပြမှု မရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

43 Myanmar Case Study, Transitional justice, ND-Burma / AJAR / TJAN, 2017, available [here](#)
44 Myanmar Case Study, Transitional justice, ND-Burma / AJAR / TJAN, 2017, available [here](#)

အကူအညီများတွင် ငွေကြေးအထောက်အပံ့၊ ပညာရေး ထောက်ပံ့ကြေးများ၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု၊ စိတ် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးကူညီမှုများအပြင် အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများလည်း ပါဝင်သည်။⁴⁵

ထို့အတူ AJAR နှင့် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းအချို့ သည် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီးများနှင့်အတူ စီမံ ကိန်းများ ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည်။ ၎င်းစီမံကိန်း များသည် နစ်နာရသူများ၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်း ရန် တစုံလုံးလွှမ်းခြုံသော နည်းလမ်းကို အသုံးပြုသည်။ ဤ အသေးစားစီမံကိန်းများတွင် စိတ်ဒဏ်ရာကုစားခြင်း၊ မိမိ ကိုယ်ကိုစောင့်ရှောက်ခြင်း၊ အချက်အလက်မှတ်တမ်းပြုစု ခြင်း၊ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်း၊ ကျွမ်းကျင်မှုများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းအပြင် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်းများနှင့် အရေးပေါ်အကူအညီများ ပါဝင်သည်။ ၎င်းစီမံကိန်းများကို အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီးများ အား စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ပေးသော လုပ်ငန်းများအဖြစ် သတ်မှတ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ၎င်းတို့ ရပ်ရွာ အတွင်း ကြုံကြုံခံနိုင်မှုကို ပျိုးထောင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။

အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဤအကူအညီ အမျိုးအစားသည် အတိတ်ကာလ လူ့အခွင့်အရေး ချိုး ဖောက်မှုများနှင့် မည်သို့ဆက်စပ်မှုရှိသည်အပေါ် မူတည်၍ ‘ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ပေးသော’ အစီအမံများဟု ယူဆ နိုင်သည်။ အဖွဲ့အစည်းအချို့ ထောက်ပြထားသည့်အတိုင်း ဤပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ပေးသော အကူအညီများကို ပေးဆောင်ရာတွင် အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများရရှိထား သော သင်ခန်းစာများသည် အနာဂတ်တွင် ပြန်လည်ကုစား ပေးလျော်ခြင်းဆိုင်ရာမူဝါဒများ ချမှတ်ခြင်းအတွက်အသေး စိတ် စီမံချက်တစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်မည် ဖြစ်သည်။⁴⁶

ကွာဟချက်များ

လိုအပ်ချက်တင်းကျပ်ပြည့်နေသော အခြေအနေတွင် အရင်းအမြစ်များအကန့်အသတ်ရှိခြင်း

ဤသုတေသနသည် အကူအညီမရရှိသော ကျူး လွန်ခံရသူ အမျိုးအစားကွာဟချက်ကို ရှာဖွေနေချိန်တွင် သက်ဆိုင်သူများက အရင်းအမြစ်ရှားပါးမှုကြောင့် အရပ် ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ထိတွေ့ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းအပေါ် စိန်ခေါ်မှု ရှိနေကြောင်း ထောက်ပြသည်။ ထိုအခြေအနေသည် နိုင်ငံအတွင်း အကူအညီမရသော နေရာများကို ဖော်ပြသည်။

စီးပွားရေး စွမ်းဆောင်နိုင်မှု မြှင့်တင်ခြင်းနှင့်စိတ် ကျန်းမာရေး ပံ့ပိုးမှုတို့ ပါဝင်သည့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး

လုပ်ငန်းသည် အရေးတကြီး ပျောက်ဆုံးနေသော အစိတ် အပိုင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရေး သည်လည်း ခက်ခဲသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် စိတ် ကျန်းမာရေးပညာရှင်များ နည်းပါးခြင်းနှင့် ဒေသတွင်း အဖွဲ့ အစည်းများတွင် သင့်လျော်သော စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှု များ လုပ်ဆောင်ပေးရန် လိုအပ်သော အရည်အချင်းများ မရှိ ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။

လိင်အကြမ်းဖက်ခံရသူ အမျိုးသားများကို အကူအညီပေးခြင်း

လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ကျားမအခြေပြုအကြမ်းဖက် မှု (SGBV) ခံရသူများကို ဝန်ဆောင်မှုပေးသည်ဟု လူသိများ သော အဖွဲ့များမှာ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်သည်။ LGBT အဖွဲ့များသည် နစ်နာရသူ LGBT အမျိုးသားများကို အကူအညီပေးနိုင်သော်လည်း ၎င်းတို့သည် မြို့ပြဒေသ ကြီးများတွင်သာ ရှိသည်။ နိုင်ငံရေး အကျဉ်းသားဟောင်း များ ကဲ့သို့သော ပင်မအဖွဲ့ကြီးများသည် လိင်အကြမ်းဖက် မှုကိစ္စများကို အထူးကူညီပေးခြင်းမျိုး မရှိပေ။ အကြောင်း မှာ အမျိုးသားများသည် ထိုအမှုမျိုးကို ပြောဆိုလေ့မရှိ သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ၎င်းကိစ္စရပ် အတွက် အကူအညီပေးမှုသည် အားနည်းသည်ဟု အမျိုးသား များက မမြင်ကြ။ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများမှ ပံ့ပိုးပေး သော SGBV တုံ့ပြန်ရေးဝန်ဆောင်မှုပေးသူများသာလျှင် ထိုကိစ္စများကို စီမံနိုင်သည်။ အမျိုးသားများအတွက် မည် သည့်ဝန်ဆောင်မှုများ ရနိုင်မည်နည်းနှင့် ၎င်းတို့ မည်သည့် အရာများ လိုအပ်သည်ကို ခွဲခြားသတ်မှတ်နိုင်ရန်အတွက် သုတေသနပြုမှုများ ပိုမို လိုအပ်သည်။

အလားတူပင် လိင်အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး ယဉ်ကျေးမှုအရဘာသာစကားအရ နားလည်မှု တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း သာ ရှိခြင်းကြောင့် အမျိုးသားများအပေါ် လိင်အကြမ်းဖက်မှု ဖြစ်ရပ်များကို အစီရင်ခံမှု နည်းပါးသည့် ရီဟာဏ်ဂျာ ဒုက္ခသည် စခန်းများတွင် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသားများအတွက် ဝန်ဆောင်မှုများ နည်းပါးသည်။⁴⁷

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ ကျူးလွန်သည့်ချိုးဖောက်မှုများ

တပ်မတော်သည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု အများစုကို ကျူးလွန်ပြီး၊ ချိုးဖောက်မှုအနည်းစုကို တိုင်းရင်း သား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများက ကျူးလွန်ကြသည်။ ဒေသတွင်း အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းသည် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တစ်ခုမှ အရပ်သားတစ်ဦး အပေါ် အကြမ်းဖက်မှုများ ဖြစ်ပွားလာပါက ထုတ်ဖော်မပြော ရဲကြဟု သက်ဆိုင်သူများက ထောက်ပြသည်။

45 Myanmar Case Study, Transitional justice, ND-Burma / AJAR / TJAN, 2017, available [here](#); RWG 2018 Report

46 RWG 2018 Report

47 <http://opiniojuris.org/2020/06/18/characterisation-of-sexual-violence-as-a-womens-issue-in-the-rohingya-crisis-a-response-to-david-eichert/>

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရမှုမှ လွတ်မြောက်လာသူများအား ထောက်ပံ့ကူညီမှု မပေးမည်ကို စိုးရိမ်ကြခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။

အကူအညီများနှင့် ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးခြင်းတွင် ဂျန်ဒါအကဲဆတ်မှုကို သိနားလည်ခြင်း

ဤသုတေသန၏ ရည်မှန်းချက်များထဲမှ တစ်ခုသည် ကျား-မ အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှုမှ လွတ်မြောက်လာသူ အမျိုးသမီးများ၏ သီးခြားလိုအပ်ချက်များကို အကူအညီပေးရေးအစီအစဉ်များတွင် ထည့်သွင်းဖြေရှင်းခြင်း ရှိ၊ မရှိ ဖော်ထုတ်ရန်ဖြစ်သည်။

အကူအညီရယူခြင်းဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များ

အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများသည် တခါတရံ ၎င်းတို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်အရ ကျူးလွန်ခံရသူအမျိုးသားများကို အကူအညီမပေးနိုင်ခြင်းမှလွဲ၍ ကျူးလွန်ခံရသူ အမျိုးအစားများကို ချန်လှပ်ထားသည်ဟူသော စံနှုန်းများမရှိပါ။ ယေဘုယျအားဖြင့် အကူအညီပေးရေးအစီအစဉ်များကို ဝန်ဆောင်မှုပေးသူ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်နယ်ပယ်ရှိ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီသူ မည်သူတဦးတယောက်အတွက်မဆို အသုံးပြုနိုင်သည်။ ဥပမာ- ဒုက္ခသည်စခန်းများတွင် လူထုအားလုံးထံ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုကဲ့သို့သော ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးရမည်ဟူသော သဘောတရားအတိုင်း ဆောင်ရွက်သည်။

အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီးများကို အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုတားဆီးရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော အစီအစဉ်များမှတစ်ဆင့် အကူအညီပေးရန် ရည်ရွယ်ကြသည်။ အချို့သော တိုင်းရင်းသား အမျိုးသမီး အဖွဲ့အစည်းများသည် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှု၊ နောက်ယှက်မှု၊ လူကုန်ကူးမှု၊ သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခနှင့်ဆက်နွှယ်သော အကြမ်းဖက်မှုများမှ လွတ်မြောက်လာသူများ အပါအဝင် အုပ်စုအားလုံးမှ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများကို ကူညီသည်။ ကန့်သတ်ချက်မှာ နယ်မြေတဝှမ်းလုံးရှိ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများကို အကူအညီပေးနိုင်စွမ်း မရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် စံနှုန်းသတ်မှတ်ချက်များသည် အမျိုးသမီးများအား အကူအညီရယူခြင်းမှ ချန်လှပ်ထားခြင်းမျိုး ရှားသည်။ ဖြစ်နိုင်ချေရှိသောကန့်သတ်ချက်တစ်ခုမှာ တိုင်းရင်းသားအမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများသည် ၎င်းတို့ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့က ကျူးလွန်သော ပြစ်မှုကြောင့် နစ်နာရသူအား ပံ့ပိုးကူညီမှု မပေးနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

အမျိုးသမီး အဖွဲ့အစည်းများအပြင် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုဘောင်အတွင်း ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးသော အကူအညီများ ထောက်ပံ့သည့်အဖွဲ့

များသည် ၎င်းတို့အစီအစဉ်အောက်တွင် အမျိုးသမီးများပါ ရမည်ဟူသော သတ်မှတ်ချက် နှင့် အမျိုးသမီးများကို ဥပဒေတည်ကူညီသော သီးခြားကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ချက်များ မလုပ်ပါ။ ဥပမာ- နိုင်ငံတွင်းရှိ အဓိက အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများအဖွဲ့ဖြစ်သည့် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ ကူညီစောင့်ရှောက်ရေးအသင်း (AAPP) တွင် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသူဟောင်းများအား ၎င်းတို့အဖွဲ့၏ လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှုတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်ရမည်ဟူသော စံနှုန်းသတ်မှတ်ချက်များ မရှိသည့်အပြင် အချက်အလက် စုဆောင်းနေစဉ်အတွင်း ၎င်းတို့ မည်သူမည်ဝါဖြစ်သည်ကို ခွဲခြားရွေးထုတ်ရန်အတွက်လည်း ဗျူဟာမရှိပါ။

စစ်အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီက နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားဦးရေ၏ ၅ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သည် အမျိုးသမီးများ ဖြစ်သည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်။ AAPP ၏ မူဝါဒသည် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားတဦးဦး အကျဉ်းထောင်အတွင်း မည်မျှ ကြာကြာနေခဲ့ရသည်ကို အခြေခံ၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း မရှိပါ။ သို့သော် တစ်ခါတစ်ရံ လက်တွေ့ အကူအညီပေးမှုတွင် ထောင်တွင်း၌အချိန်အနည်းငယ်သာ အကျဉ်းကျခံခဲ့ရသော နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများကို အကူအညီမပေးပေ။ ယင်းအချက်ကြောင့် AAPP သည် ၎င်းတို့ကို နိုင်ငံရေး အကျဉ်းသားဟောင်းများအဖြစ် အသိအမှတ်မပြုဟု ယူဆကြသူများ၏ နားလည်မှုလွဲမှားမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားဟောင်းများအတွက် လူထု အသိအမှတ်ပြုမှုသည် မည်မျှ အရေးကြီးကြောင်း သိရှိထားသည့်အတွက် အမျိုးသမီးများကို အကူအညီပေးနိုင်ရေး AAPP ၏ အထူးကြိုးပမ်းမှုများသည် ဂျန်ဒါ အကဲဆတ်မှုကို သိနားလည်သော ချည်းကပ်မှုမှတစ်ဆင့် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်မှုအကူအညီများ ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းက နှစ်ချိန်ကြာနိုင်သည်။ အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးများကို အထောက်အပံ့ပေးရေးဆိုသည့် ဦးစားပေးမူဝါဒ ရှိသော်လည်း ၎င်းသည် ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများကို ကူညီခြင်းမဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ၏ ဇနီးမယားများကို ဦးတည်ကူညီခြင်းဖြစ်သည်။

With the decades-long armed conflicts in Myanmar, women have been particularly exposed to high militarisation and political repression.
© Asia Justice and Rights/Anne-Cécile Esteve

ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် လိုအပ်ချက်များ

အမျိုးသမီးများအပေါ်အကြမ်းဖက်မှု

အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှု တားဆီးရေးဆောင်ရွက်နေသည့် အဖွဲ့များသည် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီးများ၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးသည့် ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးသော်လည်း ကျား၊မ သီးခြား လိုအပ်ချက်များကို အလိုအလျောက် မဖြေရှင်းနိုင်ပါ။ ဥပမာ - AJAR နှင့် EI အဖွဲ့တို့၏ တွေ့ရှိချက်တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြသည်။ “ရှိပြီးသားကျန်းမာရေးဌာနများသည် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာဒဏ်ရာများကို ကုသခြင်းနှင့် အထွေထွေဆေးစစ်ပေးခြင်းများ ဆောင်ရွက်ပေးသော်လည်း အကြမ်းဖက်ခံရမှုမှ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများ၏ သီးခြားလိုအပ်ချက်များကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ဖြေရှင်းရန် တိကျသောအစီအမံများ မဆောင်ရွက်ပါ။ (ဥပမာ- အရေးပေါ်သန္ဓေတားဆေးနှင့် အိပ်ချ်အိုင်ဗွီ ကူးစက်ခံထားရသူများအား ရောဂါဖြစ်ပွားမှုမှ ကာကွယ်ခြင်း (PEP) ကို ပံ့ပိုးပေးခြင်း၊ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအား တရားစွဲဆိုရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေရန် မှုခင်းဆေးဘက်ဆိုင်ရာ အထောက်အထားများ စုဆောင်းခြင်းနှင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်း၊ အခြေခံ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးပေးခြင်း နှင့် အခြားဝန်ဆောင်မှုပေးသူများထံ လွှဲပြောင်းပေးခြင်းများ ဆောင်ရွက်သည်။”⁴⁸

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ရှိ ရိုဟင်ဂျာအမျိုးသမီးများအတွက် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကူအညီပေးသည့် ဝန်ဆောင်မှုများ လုံလောက်မှု မရှိသည်ကို ဖြေကြားသူများက မှတ်ချက်ပြုသည်။ “ကျူးလွန်ခံရသူများအတွက်စင်တာများ” သည် အမျိုးသမီးများကို “သက်တောင့်သက်သာ” မဖြစ်စေသော ချည်းကပ်မှုများကို အသုံးပြုမည်ကို စိုးရိမ်ကြသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဝန်ထမ်းများသည် ရိုဟင်ဂျာများ မဟုတ်ဘဲ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် လူမျိုးများဖြစ်ခြင်းနှင့် သင့်လျော်သော လေ့ကျင့်သင်ကြားထားမှု မရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီးများအား ၎င်းတို့အတွက် အကြံများ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုနိုင်ရန်အတွက် စိတ်ချလုံခြုံရသော နေရာများ ဖန်တီးပေးသော ပူးပေါင်းပါဝင်မှုသုတေသနနည်းများသည် ၎င်းတို့ အတွက်အကြံများအား လုံခြုံပြီး သက်တောင့်သက်သာရှိသော နည်းလမ်းဖြင့် မျှဝေရန်အတွက် အမျိုးသမီးများကို ကူညီရန် ပိုမိုသင့်တော်သည်။

အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီးများကို ပံ့ပိုးကူညီခြင်း၏ အရေးကြီးသောအချက်သည် ၎င်းတို့အား စီးပွားရေးအရ အမှီအခိုကင်းသူဖြစ်လာစေရန် ကူညီပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ရရှိနိုင်သော အခြေအနေတွင် အကြမ်းဖက်မှုမှ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများကို

ဝင်ငွေဖန်တီးမှု ကနဦးလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ရန်အတွက် အမြဲတမ်း ဦးစားပေးစဉ်းစားခြင်း မဟုတ်ပေ။ ထို့အပြင် ရေရှည်အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း အခွင့်အလမ်းများအတွက် အစီအစဉ်များလည်း နည်းပါးသည်။

လူသားချင်းစာနာမှုအကူအညီ

လူသားချင်းစာနာမှုနှင့်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကဏ္ဍတွင် နိုင်ငံတကာနှင့် ကုလသမဂ္ဂအေဂျင်စီများ၏ ဝန်ဆောင်မှုများသည် ဂျန်ဒါအက်ဆက်မှုကို ပိုမိုသိနားလည်သော အထောက်အပံ့ပေးနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများဖြစ်သည်။ ဤသည်ကို “လူသားချင်းစာနာမှုလုပ်ငန်းများတွင် ဂျန်ဒါဗဟိုပြု” ဆောင်ရွက်မှုအဖြစ် ရည်ညွှန်းသည်။ ဥပမာ “ကျား-မ အထူးပြု ထိခိုက်လွယ်မှုများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန်နှင့် လူသားအားလုံး၏ကျန်းမာရေးတိုးတက် ကောင်းမွန်စေရန်အတွက် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူသားချင်းစာနာမှု အကူအညီပေးသူများသည် လိုအပ်ချက်များအား အကဲဖြတ်မှုတွင် ဂျန်ဒါထောင့်မှ ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုများကို တိုးမြှင့် ဆောင်ရွက်သည်။ ထို့အပြင် ကျန်းမာရေးတွင် ဂျန်ဒါထောင့်မှ တုံ့ပြန်သော လူသားချင်းစာနာမှု ဆောင်ရွက်ချက်ကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် လူသားချင်းစာနာမှု အစီအစဉ်တွင် ဂျန်ဒါဗဟိုပြုဆောင်ရွက်ချက်များ ထည့်သွင်းထားသည်။ ယနေ့အထိ ဆောင်ရွက်ထားသော အပြုသဘောဆောင်သည့် ဥပမာအချို့တွင် မီးယပ်ဆိုင်ရာသန့်ရှင်းရေး (ကျန်းမာရေး၊ WASH အစီအစဉ်၊ ကျား-မအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှု၊ ပညာရေး) ကို အဓိကထားဆောင်ရွက်သည့် ကဏ္ဍပေါင်းစုံ လုပ်ငန်းများ၊ အထူးစိုးရိမ်ရသောအရေးပေါ်အခြေအနေများအတွင်း SRH [လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် မျိုးဆက်ပွား ကျန်းမာရေး] ရွေ့လျား ဝန်ဆောင်မှုများပေးခြင်း၊ကျားမအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုမှ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများအတွက် ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန (MOHS) ၏ လက်တွေ့ လမ်းညွှန်ချက်များ တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ ၎င်းအပြင် GBV မှ လွတ်မြောက်လာသူများအတွက် လွှဲပြောင်းရေးလမ်းကြောင်းများ ဖော်ဆောင်ရန် ကျန်းမာရေးအစုအဖွဲ့နှင့် GBV ကဏ္ဍခွဲများအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အသက်ရှင် ကျန်ရစ်သူများကို လွှဲပြောင်းရန်အတွက် ကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းများအား ပံ့ပိုးကူညီခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။”⁵⁰

ဖြေဆိုသူများက ဂျန်ဒါရှေးရှု ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးဆောင်နိုင်မှုသည် ခေါင်းဆောင်များအကြား ဂျန်ဒါအကြောင်းအရာကို သိရှိနားလည်မှုအဆင့်ပေါ်တွင် မူတည်သည်ဟု မီးမောင်းထိုးပြကြသည်။ သို့သော်ခေါင်းဆောင်အများစုသည် သက်ကြီးအမျိုးသားကြီးများဖြစ်ခြင်းက ပြဿနာတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း ၎င်းတို့ကဆိုသည်။ ဥပမာပြုပြောဆိုရာတွင် IDPs များအတွက်အိမ်ဆောက်ပေးရာတွင် သီးသန့်ရေချိုးခန်းများမရှိခြင်း၊ သို့မဟုတ် ရဲစခန်းများတွင်

48 EI/AJAR Access to Services report, 2016

49 “Gender mainstreaming checklists for humanitarian action – Myanmar”, March 2020, Gender in Humanitarian Action Workstream, UN Women, available here (hereafter “UN Women Checklist 2020”); UN Women Gender Profile, 2019

50 UN Women Checklist 2020

လူကုန်ကူးခံရသူအမျိုးသမီးများအား စောင့်သည့် ရဲများမှာ ရဲတပ်သားများ ဖြစ်ခြင်းကဲ့သို့ အမျိုးသမီးများ လိုအပ်ချက် အတွက်လက်တွေ့မဆန်သော လုပ်ဆောင်ချက်များဖြစ်သည် ဤဥပမာများအရ အမျိုးသမီးများအားကူညီရန် ဂျန်ဒါရှုထောင့်မှ သုံးသပ်လုပ်ဆောင်ခြင်းက တုံ့ပြန်မှုများကို ပိုမို ကောင်းမွန်စေသည်။

အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းဆိုင်ရာ ကနဦးလုပ်ဆောင်ချက်များ

အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများအပြင် အသွင်ကူးပြောင်း ရေးကာလ တရားမျှတမှုဘောင်အတွင်းမှ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများအား ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်သော အကူအညီများပေးသည့်အဖွဲ့များတွင် အမျိုးသမီးများပါဝင်စေသော ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများ သီးသန့်မရှိသည့်အပြင် အမျိုးသမီးများ၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြေရှင်းပေးသည့် အစီအစဉ်များမရှိ။ အများအားဖြင့် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီးများအားကူညီမှုသည် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများနယ်ပယ်အတွင်း၌သာ ရှိသည်ဟု ရှုမြင်ကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် AAPP တွင် အမျိုးသမီးများ၏ လိုအပ်ချက်များကိုသာ ဖြည့်ဆည်းပေးသည့် အစီအစဉ်များ မရှိပါ။ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရန် ရည်ရွယ်မှတ်တမ်းပြုစုသောလုပ်ငန်းများတွင် အမျိုးသမီးများ၏ လိုအပ်ချက်များကို အထူးအလေးထား ထည့်သွင်းရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှု နည်းပါးသည်။ မူဝါဒအသစ်သည် အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ခေါင်းဆောင်မှုနှင့် အမျိုးသမီးများ အလုပ်အကိုင် ပိုမိုရရှိရေး ဦးတည်သည်။

အမျိုးသမီးများ ဦးဆောင်သော၊ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူဦးဆောင်သော အောက်ခြေအဖွဲ့အစည်းငယ်တစ်ခုဖြစ်သည့် ဝိမုတ္တိအမျိုးသမီးအဖွဲ့ (VWO) သည် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသူဟောင်းများကို အဓိကထားကူညီသော စီမံကိန်းများ ချမှတ်ဆောင်ရွက်သည်။ သို့သော် VWO သည် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားဟောင်းများအား အသိအမှတ်ပြုရေးတွင် အမျိုးသားများဦးဆောင်သော အဖွဲ့အစည်းများ မလုပ်ဆောင်သည့် ဟာကွက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းမှလွဲ၍ ဂျန်ဒါအထူးပြုလိုအပ်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းရန်အတွက် ဂျန်ဒါရှုထောင့်မှ သုံးသပ်ခြင်းမျိုး မရှိပါ။

တိုင်းရင်းသား အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်း အများစုသည် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုနှင့် မုဒိမ်းမှုကဲ့သို့သော ယေဘုယျ “အရပ်သား” အကြမ်းဖက်မှုခံရသော အမျိုးသမီးများအား အကူအညီများ ထောက်ပံ့ခြင်းအပြင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရသူများကို ကူညီပေးသည်။ ၎င်းတို့သည် စစ်တပ်

က ကျူးလွန်သောရာဇဝတ်မှုများကို တာဝန်ခံစေရေးအတွက် အထူးတလည် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်းမှလွဲ၍ ဝန်ဆောင်မှုများကို မည်သို့ ပံ့ပိုးမည်ဟူ၍ ခွဲခြားမှု မလုပ်ပါ။ ၎င်းတို့၏ ဝန်ဆောင်မှုသည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများနှင့် ဆက်စပ်ပြီး “ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်သော” အကူအညီများဟု အမြဲဘောင်ခတ် သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိသော်လည်း အဆိုပါအဖွဲ့အစည်းများသည် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီးများအတွက် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းများကို ဦးဆောင်လုပ်ပေးလျက် ရှိသည်။ ၎င်းတို့၏ အတွေ့အကြုံများမှ များစွာ သင်ယူလေ့လာသင့်သည်။ သို့သော် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီးများအား ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ပေးရန်အတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ အပ်နှင်းထားမှုတစ်ခုအဖြစ် မယူဆသင့်ပေ။ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများပါဝင်သော ကွန်ရက်များအပါအဝင် ပင်မလူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့များသည် ၎င်းတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်။

၎င်းသည် အထူးသဖြင့် ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ND-Burma အဖွဲ့က ဦးဆောင်သော ကနဦးဆောင်ရွက်ချက်ဖြစ်သည့် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းအဖွဲ့ (RWG) နှင့် သက်ဆိုင်သည်။ RWG သည် လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့များ၊ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားဟောင်းများအဖွဲ့များနှင့် တိုင်းရင်းသားအမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများ အပါအဝင် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ ဆောင်ရွက်နေသော အဖွဲ့များကို စုစည်းရန် ရည်ရွယ်သည်။ ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် RWG သည် အကြမ်းဖက်ခံရမှုနှင့် မြေယာသိမ်းဆည်းခံရသူများအပါအဝင် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများနှင့် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားဟောင်းများအား တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအပေါ် အခြေခံ၍ ကျူးလွန်ခံရသူများ၏ လိုအပ်ချက်များနှင့်စပ်လျဉ်းသည့်သော အကဲဖြတ်သုံးသပ်ချက်တစ်ခု ထုတ်ခဲ့သည်။⁵¹ အစီရင်ခံစာသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှု၊ နစ်နာရသူများ၏ ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များနှင့် ထိုလိုအပ်ချက်များကိုဖြည့်ဆည်းပေးရန်အတွက် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ကြိုးပမ်းမှုများကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာထားသည်။ အစီရင်ခံစာ၏ အကြံပြုချက်များတွင် ထပ်မံမဖြစ်ပွားစေရန်အတွက်အာမခံချက်များပေးခြင်း၊ အထိမ်းအမှတ်ပုံစံ စိတ်ကျေနပ်မှုပေးခြင်း၊ လျော်ကြေးပေးခြင်း၊ ဆုံးရှုံးရသော ပစ္စည်းများအတွက် လျော်ကြေးပေးခြင်း၊ ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ တရားမျှတမှု ရရှိရေးနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ပေးခြင်း စသည့်နည်းလမ်းများ ပါဝင်သည်။ ဤအစီရင်ခံစာသည် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းကိစ္စအား နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးမှုများတွင် ထည့်သွင်းနိုင်ရေး ကြိုးပမ်းမှုများတွင် အရေးပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းတွင်

51 YOU CANNOT IGNORE US: Victims of human rights violations in Burma from 1970 – 2017 outline their desires for justice, Reparations Working Group / ND-Burma, 2018, available here (hereafter “RWG 2018 Report”)

နစ်နာသူများအား တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု နမူနာ အနည်းအကျဉ်း သာ ရှိခြင်းနှင့် သုတေသနနည်းစနစ် လျော့ရိလျော့ရဲဖြစ်ခြင်းသည် “လိုအပ်ချက်များအကဲဖြတ်မှု” ကို အရည်အသွေး အထူးပြုသုတေသနရှုထောင့်မှ ကြည့်လျှင် စိတ်ဝင်စားစရာ ကောင်းပြီး “သိပ္ပံနည်းကျ” သုတေသန ရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် စိတ်ဝင်စားမှု နည်းနိုင်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။

In some assistance programs, women continue to be mothers and dependents on the income of men. However, some others can level up to make women equal with men, by giving them awareness about psychosocial support and vocational training. © Asia Justice and Rights/ Anne-Cécile Esteve

ယင်းအကြောင်းအရာများကို စူးစမ်းလေ့လာရန်ပိုမို ပြည့်စုံသော စစ်တမ်းတစ်ခုပြုလုပ်ဖို့ လိုအပ်သည်။ ထို့အတူ နစ်နာရသူများကိုဗဟိုပြု လေ့လာသည့် ပူးပေါင်းပါဝင်မှု နည်းစနစ်များကို အသုံးပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။

အစီရင်ခံစာသည် အကြောင်းအရာများကို ကျားမ ရေးရာရှုထောင့်မှ အကဲဖြတ်ခြင်းမရှိပါ။ ၎င်းဂျန်ဒါရှုထောင့်မှ အကဲဖြတ်ခြင်းသည် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းဆိုင်ရာ မူဝါဒအကြံပြုချက်ပေးရန် ရည်ရွယ်သည့် မည်သည့်ကနဦး လုပ်ငန်းမျိုးအတွက်မဆို အရေးကြီးသော အစိတ်အပိုင်းတစ် ခု ဖြစ်သင့်သည်။ ထို့အပြင် အစီရင်ခံစာသည် ကျားမအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုရာဇဝတ်မှုများ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် ပျက်ကွက်သည်။ အဆိုပါအားနည်းချက် အချို့ကို မှတ်တမ်းပြုစုခြင်းနှင့် ဒေတာစုဆောင်းခြင်းနှင့် ဆိုင်သော စိန်ခေါ်မှုများအပိုင်းတွင် ရှင်းပြနိုင်သော်လည်း အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများသည် အဆိုပါပြဿနာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ၎င်းတို့၏ ဆန္ဒနှင့် စွမ်းရည်ကို မြှင့်တင် ရန် လိုအပ်သည်။

အခွင့်အလမ်း၊ အားလုံးပါဝင်မှုနှင့် ပူးပေါင်းပါဝင်မှု

အကူအညီများကို ဂျန်ဒါရှုထောင့်မှ ပိုင်းခြား စိတ်ဖြာခြင်းလုပ်ငန်းတွင် ဝန်ဆောင်မှုများမရနိုင်စေသော အတားအဆီးများနှင့် ၎င်းအတားအဆီးများ လျော့ပါးသွားစေ နိုင်မည့်နည်းလမ်းအပြင် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများ ပူးပေါင်း ပါဝင်မှုနှင့် အားလုံးပါဝင်နိုင်မှု ကိစ္စရပ်များကို ကြည့်ရှုရန် လိုအပ်သည်။

ဝန်ဆောင်မှုများရယူနိုင်သော အခွင့်အလမ်း

အတားအဆီးများနှင့်စိန်ခေါ်မှုများ

ကျား-မအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုမှ လွတ်မြောက် လာသူ အမျိုးသမီးများ၏ ဝန်ဆောင်မှုများ ရယူနိုင်ခွင့် အတွက် အတားအဆီးများတွင် အောက်ပါတို့ ပါဝင်သည်။⁵²

ပထဝီဝင်တည်နေရာ

အများအားဖြင့် ဝန်ဆောင်မှုများကို မြို့ပြဧရိယာ များတွင် ရရှိနိုင်ပြီး လုံခြုံသောသယ်ယူ ပို့ဆောင်ရေးမရှိ ခြင်းကြောင့် ဝေးလံခေါင်သီသောဒေသများရှိ ကျားလွန်ခံရ သူများအတွက် လက်လှမ်းမီရန် ခက်ခဲသည်။ အမျိုးသမီး အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် အချို့ဒေသများသို့ သွားရောက်ရန် စိန်ခေါ်မှုများရှိပြီး ကပ်ရောဂါကြောင့်လည်း အခြေအနေ ပို ဆိုးရသည်။ ရိုဟင်ဂျာအသိုင်းအဝိုင်းသည် အစိုးရချမှတ်သော ကန့်သတ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆို သော် ဝန်ဆောင်မှုများလက်လှမ်းမီမှုကို ဟန့်တားသောခွဲခြား ဆက်ဆံသည့် မူဝါဒများကြောင့် ဖြစ်သည်။ တိုင်းရင်းသား ဒေသများတွင် စစ်တပ်အင်အားချထားခြင်းသည် အခြေခံ ဝန်ဆောင်မှုများ ရယူသုံးစွဲခွင့်ကို အကန့်အသတ်ဖြစ်စေသည် ။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံရှိ စခန်းများတွင် ဝန်ဆောင်မှုများသည် ပင်မစခန်းများတွင်သာ ရှိပြီး လူများနေထိုင်ရာနှင့် ဝေးသည်။

ရရှိနိုင်သောဝန်ဆောင်မှုများမရှိခြင်း

ဒေသခံအရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများသည် အရင်း အမြစ်အနည်းငယ်ဖြင့် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများအား ဝန်ဆောင်မှု ပေးရသည်။ ၎င်းတို့သည် ရန်ပုံငွေရရှိခြင်းနှင့် ဝန်ထမ်းခန့်ထားခြင်းဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေ ရသည်။ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုကို လက်လှမ်းမီရန် အလွန်အမင်း အကန့်အသတ်ရှိပြီး ထိခိုက်လွယ်အုပ်စုများနှင့် ဝေးလံခေါင်သီသော ဒေသများတွင် နေထိုင်သူများအတွက် ပို

52 EI/AJAR Access to Services report, 2016; AJAR/WLB Access to Justice paper, 2016; UN Women Checklist 2020; “Unheard Voices, Qualitative Research on Conflict-Related Sexual Violence in Myanmar (2016-2021)”, June 2022, Anonymous (limited distribution)

၍ပင် အခွင့်အလမ်းနည်းပါးသည်။ ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် ရိုဟင်ဂျာလူနာများကို ဆေးရုံအချို့က လက်မခံသည့်အတွက် ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးများသည် ထပ်ဆောင်းစိန်ခေါ်မှုနှင့် ရင်ဆိုင်ရသည်။

သတင်းအချက်အလက်ရယူနိုင်ခွင့်

ဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် ရရှိနိုင်သော ဝန်ဆောင်မှုများဆိုင်ရာ အသိပညာနည်းပါးမှုကြောင့် အကူအညီရယူရန် အတားအဆီးဖြစ်စေသည်။

ဆက်သွယ်ရေး

အထူးသဖြင့် ကျေးလက်ဒေသများနှင့် IDP စခန်းများတွင် ဆက်သွယ်ရေး အထောက်အပံ့များ မရှိ။ အမျိုးသမီးများသည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သောဝန်ဆောင်မှုများနှင့်ပတ်သက်သော သတင်းအချက်အလက်များကို ရယူသုံးစွဲနိုင်ခြင်းမရှိ။ သို့မဟုတ် ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများနှင့် ဆက်သွယ်၍မရပါ။

လုံခြုံရေးအန္တရာယ်များ

ရဲ့သို့မဟုတ် စစ်တပ် ပါဝင်ပတ်သက်သော ကိစ္စများတွင် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများသည် အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်ရပ်ကို တိုင်ကြားပါက ၎င်းတို့ကိုယ်ကို အန္တရာယ်တွင်း သွတ်သွင်းသကဲ့သို့ ကြုံရသည်။ ထိုသို့တိုင်ကြားပါက အထောက်အပံ့ရယူနိုင်စွမ်းကို နှောင့်နှေးစေသည်။ ထိုသို့သောအခြေအနေမျိုးတွင် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ဝင်ရောက်အကူအညီပေးရန် ခက်ခဲရသည်။ စစ်အာဏာသိမ်းမှုသည် ဤလုံခြုံရေးစိန်ခေါ်မှုများကို ပိုမိုဆိုးရွားစေသည်။

ဘာသာစကား

လူနည်းစု တိုင်းရင်းသားများသည် ဗမာစကားမပြောကြ။ ဤသည်က ဝန်ဆောင်မှုများရရှိခွင့်ကို အဟန့်အတားဖြစ်စေသည်။ ပညာသင်ကြားခွင့် အခွင့်အလမ်းမညီမျှခြင်းသည် အမျိုးသမီးများ၏ ဘာသာစကား စွမ်းရည်ကို ထိခိုက်စေပြီး၊ ၎င်းသည် အကူအညီ ရယူနိုင်မှုကို ထိခိုက်စေသည်။ ဤအချက်ကို ရိုဟင်ဂျာအသိုင်းအဝိုင်းများက မှတ်တမ်းတင်ထားသည်။⁵³

ကျားမရေးရာ အခန်းကဏ္ဍများ

ဂျန်ဒါနှင့် လူမှုရေး စံနှုန်းသတ်မှတ်မှုများကြောင့် အမျိုးသမီးများသည် အကူအညီများ လက်လှမ်းမမီနိုင်သည့်အပြင် ညှိနှိုင်းမှုများတွင် မပါဝင်ပါ။ အမျိုးသမီးများ၏ အိမ်တွင်းမှုတဝန်များနှင့် ၎င်းတို့၏ ဂျန်ဒါ အခန်းကဏ္ဍများသည် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးတစ်ခု ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်

ဆိုသော် ၎င်းအချက်သည် အခြားလုပ်ငန်းဆောင်တာများတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်မှုနှင့် ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုကဲ့သို့ ဝန်ဆောင်မှုများ ရရှိရေးတို့ကို အဟန့်အတား ဖြစ်စေသည်။⁵⁴ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာရေး ဓလေ့ထုံးတမ်းများသည် အမျိုးသမီးများ၏ လှုပ်ရှားမှုကို ကန့်သတ်ထားသည်။ ဥပမာ- မွတ်ဆလင်အသိုင်းအဝိုင်းများသည် အကူအညီရယူရေးအတွက် အတားအဆီးဖြစ်သည်။

အမည်းစက်

ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများ၊ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းဝင်များ၊ မိသားစုများနှင့် သူငယ်ချင်းများထံမှ အမည်းစက် (stigma) ကို ကြောက်ရွံ့ခြင်းသည် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူအမျိုးသမီးများ၏ အကူအညီ ရှာဖွေခြင်းအတွက် အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေသည်။

စိတ်ဒဏ်ရာ

စိတ်ဒဏ်ရာကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန်နှင့် နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးမှုပေးနိုင်စွမ်းမရှိခြင်းသည် ဆိုးကျိုးမဖြစ်စေရေးနည်းလမ်းများဖြင့် ချဉ်းကပ်မှုအတွက် စိန်ခေါ်မှုတစ်ခုဖြစ်သည်။ စိတ်ဒဏ်ရာရရှိသူများကို ကြင်နာစွာဆက်ဆံရန် ကျန်းမာရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးပေးသူများ၏ စွမ်းရည်မရှိခြင်းသည် အတားအဆီးတစ်ခု ဖြစ်သည်။

ကိုယ်ရေးကိုယ်တာလိုအပ်ချက်များ

ဆေးရုံများတွင် စောင့်ဆိုင်းရန် သီးသန့်ခန်းများမရှိခြင်းသည် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်ခံရသူများအတွက် မသင့်လျော်ပါ။

ရပ်ရွာအတွင်း အသိပညာနည်းပါးခြင်း

အထူးသဖြင့် ဒေသခံခေါင်းဆောင်များကြားတွင် ကျား-မအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာ အသိပညာနည်းပါးခြင်းသည် အမျိုးသမီးများ ဝန်ဆောင်မှုများရရှိခွင့်အတွက် အတားအဆီးတစ်ခု ဖြစ်သည်။

အိမ်ခြံမြေဆိုင်ရာအခွင့်အရေး

ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ အမျိုးသမီးများအပါအဝင် အမျိုးသမီးများ၏ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်သည် ရေရာမှုမရှိသည့်အပြင် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်မရှိခြင်းကြောင့် နှစ်ဆ ခွဲခြားဆက်ဆံရသည့် ရိုဟင်ဂျာအမျိုးသမီးများအတွက်လည်း နောက်ထပ် ဂယက်ရိုက်ခတ်မှုများ ရှိနေသည်။ ၎င်းသည် အမျိုးသမီးတို့၏ ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ပြန်လည်ရယူရေးတွင် အတားအဆီးများ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။⁵⁵

53 UN Women Gender Profile, 2019

54 UN Women Gender Profile, 2019

55 “While women retain equal rights under the 2008 Constitution to enter into land-tenure contracts and to administer property, in practice, women are often not able to defend their rights in the absence of a husband. Women are further denied equal access to, or control over land due to religious customary laws that govern matters of succession, inheritance, and marriage. The Farmland, the Vacant, Fallow and Virgin Lands Management Act, 2013 requires the land to be registered in the name of the head of household and a mechanism for joint ownership of property between husbands and wives is not available in the current legislative framework. This in turn imposes additional barriers on displaced Rohingya women without husbands seeking to reconstitute land and property. [...] [Kachin] Women are further denied their right to access and owning land due to discriminatory social customs, which particularly impacts female-headed IDP households attempting to reclaim land they fled from.” UN Women Gender Profile, 2019

အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသားများအတွက် ဝန်ဆောင်မှုများ နည်းပါးခြင်း

ကျူးလွန်ခံရသူအမျိုးသားအတွက် ဝန်ဆောင်မှုများ မရှိခြင်းသည် အကူအညီရရှိရန်အတွက် အတားအဆီးတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထိုရှလွယ်သဖြင့် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူအမျိုးသားများကိုကူညီသော ဝန်ဆောင်မှုအနည်းငယ်သာရှိသဖြင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ရှိ စခန်းများတွင် ဝန်ဆောင်မှုမရခြင်းသည် စိုးရိမ်ရသော ကွာဟချက်တစ်ခုအဖြစ် ရှိနေသေးသည်။⁵⁶

အခွင့်အလမ်းများရရှိရန်ဆောင်ရွက်ချက်နမူနာများ

အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ အမျိုးသမီးများအဖွဲ့အစည်း၏ မဟာဗျူဟာများမှ အဓိကအချက်သည် အကူအညီ ပံ့ပိုးပေးခြင်းကို လွယ်ကူချောမွေ့စေရန်နှင့် တားဆီးကာကွယ်ရေး ကြိုးပမ်းမှု၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း အသိပညာပေးရန် ဖြစ်သည်။ ပညာပေးလုပ်ငန်းများတွင် အမျိုးသားများနှင့် ယောက်ျားလေးများကို ပစ်မှတ်ထားဆောင်ရွက်ရန် အရေးကြီးကြောင်း သက်ဆိုင်သူများက မီးမောင်းထိုးပြကြသည်။ အသိပညာပေးလုပ်ငန်းများသည် မည်သို့သော ဝန်ဆောင်မှုအမျိုးအစားများ ရရှိနိုင်သည်ကို ရပ်ရွာလူထုသိစေရန်အတွက် လုပ်ဆောင်ရာတွင် အရေးကြီးသည်။

ကျူးလွန်ခံရသူအမျိုးသမီးများအတွက် ကူညီစောင့်ရှောက်ရေးစင်တာတစ်ခု ဖွင့်လှစ်ရာတွင် လုံခြုံရေးနှင့် ပုဂ္ဂလိကစိန်ခေါ်မှုများကို ကျော်လွှားနိုင်ရန် ဒေသတွင်းအမျိုးသမီးများ၏ တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုက “စာကြည့်တိုက်” ကို အယောင်ပြ တည်ထောင်ထားကြောင်း အစီရင်ခံခဲ့သည်။ ၎င်းတို့၏ အကူအညီကို ရယူသူများ၏ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာနှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံမှုကို ကာကွယ်ရန်အတွက် ဝန်ဆောင်မှုပေးသူ အချို့သည် လျှို့ဝှက်ရေးသဘောတူညီချက်များ၊ လုံခြုံစွာဒေတာသိမ်းဆည်းမှု၊ အသံလုံခန်းများ၊ တရားရုံးများရှိ သီးသန့်နေရာများသို့မဟုတ် လုံခြုံစွာခိုအောင်းနိုင်သောအိမ်များအနီးတစ်ဝိုက်ရှိ လုံခြုံရေးအစီအမံများ ကဲ့သို့သော ဆောင်ရွက်ချက်များကို လုပ်ဆောင်ကြသည်။⁵⁷

အားလုံးပါဝင်မှုနှင့် ပူးပေါင်းပါဝင်မှု

ဤသုတေသန၏ ရည်မှန်းချက်များထဲမှ တစ်ခုသည် အကူအညီပေးရေးပရိုဂရမ်များ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူအမျိုးသမီးများ မည်မျှ အတိုင်းအတာအထိ ပါဝင်သည်ကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာရန် ဖြစ်သည်။

ကန့်သတ်ချက်များ

ယေဘုယျအားဖြင့် အမျိုးသမီးများတွင် မိသားစုနှင့် ရပ်ရွာအတွင်းတွင်သာမက အများပြည်သူနှင့်ဆိုင်သော ကိစ္စရပ်များတွင်ပါ ဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင်သော အခွင့်အာဏာအနည်းငယ်သာရှိသည်။ ယင်းသည် အကူအညီပေးရေးအစီအစဉ်များ ရေးဆွဲရန်အတွက် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှုများတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်မှု နည်းပါးခြင်းကြောင့်ဟု ဘာသာပြန်ဆိုနိုင်သည်။ မိသားစုနှင့် ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းအတွင်း အမျိုးသားများကို အဓိက ဆုံးဖြတ်ချက်ချသူများအဖြစ် သတ်မှတ်လေ့ရှိသည်။ အမျိုးသမီးများ၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအကန့်အသတ်ရှိခြင်းသည် အိမ်ပြင်ပတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်းအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည်။ ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်များ၊ ဒေသဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များ၊ အကူအညီပေးရေးလုပ်သားများ နှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများကဲ့သို့သော အိမ်ထောင်ဦးစီးများအား တိုင်ပင်ကြသောနေရာများတွင် ဖြစ်သည်။⁵⁸ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများသည်အရပ်ဘက်လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်ပြီးမူဝါဒများကို လွှမ်းမိုးနိုင်သော်လည်း အမျိုးသမီးများ၏ ဦးဆောင်မှုသည် ယေဘုယျအားဖြင့် စခန်း၊ ကျေးရွာ၊ မြို့နယ်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်များ၌ ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် အလွန်နည်းပါးသည်။⁵⁹

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံရှိ စခန်းများတွင် ရိုဟင်ဂျာများသည် လူသားချင်းစာနာမှု အကူအညီများနှင့်ပတ်သက်၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် သိသာစွာ ပါဝင်ခြင်းမရှိပေ။ လူသားချင်းစာနာမှုအကူအညီပေးသော အေဂျင်စီများသည် ရိုဟင်ဂျာများကို အကူအညီလက်ခံသူများအဖြစ် ဆက်လက်မှတ်ယူထားသည်။ ဤအစီရင်ခံစာရေးသားနေချိန်၌ UN ဦးဆောင်မှုအောက်ရှိ NGO အများစုပါဝင်သည့် ကဏ္ဍညီနိုင်းအစည်းအဝေးများတွင် ရိုဟင်ဂျာများ မပါဝင်ပါ။ အဆိုပါအစည်းအဝေးများတွင် လူသားချင်းစာနာမှုလုပ်ငန်းများကို ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပြီး၊ ကျန်းမာရေး၊ စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေး၊ အမိုးအကာရရှိရေး၊ ကာကွယ်ရေးနှင့် အခြားသော လူသားချင်းစာနာမှုကဏ္ဍများအတွက် ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးရန် အစီအစဉ်ချမှတ်ကြသည်။

AAPP သည် သမိုင်းတလျှောက် အမျိုးသားများ ဦးဆောင်ခဲ့သော်လည်း မူဝါဒသစ်သည် အဆင့်မြင့်ခေါင်းဆောင်မှုအပါအဝင် အမျိုးသမီးများ၏ပါဝင်မှု မြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်သည်။ သို့သော် ၂၀၂၁ ခုနှစ် နှစ်ကုန်အထိ အမှုဆောင် ကော်မတီအဆင့်တွင် အမျိုးသမီးတစ်ဦးသာ ရှိခဲ့သည်။ အဖွဲ့အစည်းတွင် အလုပ်ခန့်ထားသော အမျိုးသမီး

56 <http://opiniojuris.org/2020/06/18/characterisation-of-sexual-violence-as-a-womens-issue-in-the-rohingya-crisis-a-response-to-david-eichert/>
57 EI/AJAR Access to Services report, 2016
58 UN Women Gender Profile, 2019
59 Within the humanitarian sector for example, it has been found that “in a limited number of camps and host communities, women’s support groups and women’s forums currently exist but their current functioning has proven to be not sufficient to support all women’s issues and promote women’s meaningful representation, participation and leadership. Even when women are involved in the Camp Coordination and Camp Management committees, they are often not engaged in decision-making positions, and remain in junior or administrative positions. [...] Women’s limited involvement in village and camp level decision-making has been identified as resulting in key protection gaps as well as overall gaps in effective and accountable camp management and local community decision-making.” UN Women Gender Profile, 2019

Many survivors long to have decision-making position and lead the process of reparations, since, in their words, they know much about the people like them. © Asia Justice and Rights/Anne-Cécile Esteve

အရေအတွက် အများအပြား (၃၅% ခန့်) ရှိသော်လည်း ၎င်းတို့သည် အဓိကအားဖြင့် နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးသည့် အပိုင်းတွင် အလုပ်လုပ်ကြသူများ ဖြစ်ပြီး အဆင့်မြင့်ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့်ရာထူးများတွင် မပါဝင်ပါ။

ထို့အပြင် ကျူးလွန်ခံရသူများ၏ လိုအပ်ချက်များ အကဲဖြတ်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းသော RWG ၏ အစီရင်ခံစာနှင့် ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးခြင်းဆိုင်ရာ အကြံပြုချက်များသည် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီးများ၏ အမြင်များကို ထည့်သွင်းထားခြင်း မရှိပေ။ ယင်းအကြောင်းအရာများကို စူးစမ်းလေ့လာရန်အတွက် ပိုမိုပြည့်စုံပြီး စနစ်တကျရှိသော စစ်တမ်းများပြုလုပ်ရန်နှင့် ဆွေးနွေးမှု၏ဗဟိုချက်တွင် ကျူးလွန်ခံရသူများ ပါရှိသည့် ပူးပေါင်းပါဝင်မှုနည်းစနစ်များ လိုအပ်ကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြသည်။

ပါဝင်မှုနည်းစနစ်များ

အချို့သော အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများသည် ရပ်ရွာအတွင်း တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှုများကို ၎င်းတို့၏ မဟာဗျူဟာစီမံချက် ရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ထည့်သွင်းထားသည်။ ဥပမာ- ကချင်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့၏ ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးက ၎င်းတို့သည် ကျေးရွာများတွင် တစ်နှစ်လျှင် နှစ်ကြိမ် ညှိနှိုင်းအစည်းအဝေးများ ပြုလုပ်ပြီး ရလဒ်များအပေါ်အခြေခံ၍ အစီအစဉ်များရေးဆွဲကြောင်း ရှင်းပြသည်။ ကျေးရွာအရေအတွက်ကို ရွေးချယ်ပြီး ကျေးရွာခေါင်းဆောင်များ၊ ဒေသခံအမျိုးသမီးအဖွဲ့များနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးကြသည်။ စီမံကိန်းလုပ်ငန်း ပြီးစီးပြီးနောက် အကြံပြုချက်ရယူရန် အစည်းအဝေး ပြုလုပ်သည်။

နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများသည် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုမပြုမီ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် ညှိနှိုင်းမှုအချို့လုပ်ဆောင်ပြီး အကဲဖြတ်မှုများကို ဆောင်ရွက်ကြောင်း အစီရင်ခံစာတင်ပြသော်လည်း ၎င်းဆောင်ရွက်ချက်သည် ပရိဂရမ်ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်းအပေါ် မည်မျှအတိုင်းအတာအထိ အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသည်လဲဆိုသည်က မရှင်းလင်းပါ။ VWO အဖွဲ့အပါအဝင် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူအမျိုးသမီးများ စုဖွဲ့

ထားသော အဖွဲ့အချို့ စတင်ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ၎င်းတို့၏ လှုပ်ရှားမှုများအပြင် စွမ်းဆောင်ရည်သည် နည်းပါးသည်။ သို့သော် ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီးများပါဝင်မှုနှင့် ပူးပေါင်းပါဝင်မှု တို့နှင့်ပတ်သက်ပြီး စိတ်ဝင်စားဖွယ်သင်ခန်းစာများကို သင်ယူနိုင်ပါသည်။

အကူအညီများနှင့် ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးခြင်း၏ အသွင်ပြောင်းနိုင်သော အလားအလာ

ဤသုတေသနမေးခွန်းများထဲမှတစ်ခုသည် ကျားမတန်းတူမညီမျှမှု၊ လိင်ကွဲပြားမှုအခြေခံခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ကျားမအခြေပြုအကြမ်းဖက်မှုတို့၏ အရင်းခံအကြောင်းရင်းများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးခြင်း အစီအစဉ်များကို အလားအလာရှိသော အသွင်ကူးပြောင်းရေးကိရိယာများအဖြစ် မည်သို့အသုံးပြုနိုင်မည်နည်း ဟူသော မေးခွန်း ဖြစ်သည်။ ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးခြင်းများသည် လူတစ်ဦးချင်းစီ ကျူးလွန်ခံရသူဖြစ်သွားနိုင်သည့် လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးအခြေအနေများကို ပြောင်းလဲရန်အတွက် အထောက်အကူဖြစ်သင့်သည်။ ထို့ကြောင့် ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးခြင်းများသည် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများကြား စနစ်အရ မညီမျှမှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအရ မညီမျှမှုများကို ပြောင်းလဲရန် အရေးကြီးသော အခွင့်အရေးတစ်ခု ဖြစ်လာနိုင်သည်။

အသိပညာပေးခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးအရ နှိုးဆော်ခြင်း

အကူအညီပေးရေးအစီအစဉ်များမှတစ်ဆင့်ကျား-မ တန်းတူမညီမျှမှုနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများ၏ အရင်းခံအကြောင်းရင်းများကို မည်သို့ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည်ကို မေးမြန်းသည့်အခါ ပြည်တွင်းတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများသည် ၎င်းတို့အလုပ်၏မဏ္ဍိုင်တစ်ခုဖြစ်သည့် စည်းရုံးရေးနှင့် အသိပညာပေးမှုလုပ်ဆောင်ခြင်းကို မလွဲဧကန်ဖော်ပြကြသည်။ အမှန်တကယ်တွင် ကျားမတန်းတူမညီမျှမှုနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို ဖြစ်စေသော လူမှု-ယဉ်ကျေးမှုယုံကြည်ချက်များနှင့် အလေ့အကျင့်များသည် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုကို ဆက်လက်တည်မြဲစေရုံသာမက ဘဲ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများ၏ လိုအပ်ချက်ကို တုံ့ပြန်သောဝန်ဆောင်မှုများရရှိရေးနှင့် အကြမ်းဖက်မှု တားဆီးကာကွယ်ရေးလုပ်ခွင့်ကိုလည်း တားမြစ်ထားသည်။⁶⁰ အန္တရာယ်ရှိသော သဘောထားများနှင့် အလေ့အကျင့်များအပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင်သော ရပ်ရွာခေါင်းဆောင်များနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံနိုင်သည့် တစ်စုံတစ်ဦးဖြစ်သူများကို စွက်ဖက်မှုများသည် ပေါင်းစပ်တုံ့ပြန်မှု၏ အဓိကကျသော ကဏ္ဍတစ်ခု ဖြစ်ရပါ

မည်။⁶¹

ဒေသခံတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများက အမျိုးသမီးများ အပေါ် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ကျားမတန်းတူညီမျှမှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်လာလျှင် ၎င်းတို့လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၏ အတွေးအခေါ်များကိုပြောင်းလဲရန် ဖြေရှင်း၍မရသော စိန်ခေါ်မှုများရှိကြောင်း ပြောကြသည်။ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူတစ်ဦးက သူ့အတွေ့အကြုံကို သရုပ်ဖော်ပြရာတွင် ၎င်း၏အဖွဲ့အစည်းသည် စစ်တပ်ကျူးလွန်သော လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများအား ရှုတ်ချခြင်းကို နိုင်ငံတကာအဆင့်တွင်ပါ စည်းရုံးလှုံ့ဆောင်နိုင်ပြီး၊ ၎င်းတို့ အသိုင်းအဝန်း၏ အသိအမှတ်ပြုမှုကိုလည်း ရရှိသည်။ သို့သော် စိန်ခေါ်မှုကြီးတစ်ခုမှာ ရပ်ရွာအတွင်း လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရသည့်အခါမျိုးတွင် ဖြစ်သည်။ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုသည် မလုပ်အပ်ဟု တားမြစ်ချက်ဖြစ်ပြီး ဖိုဝါဒအမြင်ဖြင့်ကြည့်သော ဂျန်ဒါရှုထောင့်ကို စိန်ခေါ်ရန် မဖြစ်နိုင်ပေ။

အမျိုးသားများ အထူးသဖြင့် သက်ကြီးအမျိုးသားများသည် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှု အထူးသဖြင့် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုက ရာဇဝတ်မှုဖြစ်သည်ကို လက်ခံရန် ခက်ခဲနေသည်။ ဒေသခံအဖွဲ့များသည် အမျိုးသမီးများကို အသိပညာပေးခြင်းနှင့် နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးပေးခြင်းများ ပြုလုပ်ပြီးနောက်တွင် ၎င်းတို့သည် “အမျိုးသမီးများကို အမျိုးသားများနှင့် ရန်တိုက်ပေး”သည်ဟု အမျိုးသားများ၏ မကြာခဏ ပြစ်တင်ဝေဖန်ခံကြရသည်ဟု အစီရင်ခံသည်။ အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများသည် ဒေသဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များ၊ စစ်တပ်နှင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများမှ ကျူးလွန်သည့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်ခံရသော အမျိုးသမီးများအား ကူညီပေးနေကြောင်း အသိအမှတ်ပြုမှုကြောင့် တိုးတက်မှု အနည်းငယ် ရရှိခဲ့ပါသည်။

သို့သော်လည်း ကျား-မဆိုင်ရာ သမားရိုးကျအမြင်များသည် လူတို့စိတ်တွင် နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း အမြစ်တွယ်နေသောကြောင့် “ထိုယောက်ျားများကို ပညာပေး” ရန် ခက်ခဲသည်ဟု တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများက ဆိုသည်။ ပညာပေးခြင်းမှ လူငယ်မျိုးဆက်သစ်များ၏ တိုးတက်မှုအချို့ရှိသော်လည်း သက်ကြီးအမျိုးသားများသည် အသိပညာပြန့်ပွားရေးလှုပ်ရှားမှုများတွင် ပါဝင်ရန် ငြင်းဆန်ကြသည်။ အမျိုးသမီး တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများက အသိပညာပေးမှုများသည် အများအားဖြင့် အမျိုးသမီးများကိုသာ ပစ်မှတ်ထားသဖြင့် အမျိုးသားများ၏ အတွေးအခေါ်ကို ပြောင်းလဲရန် အထောက်အကူမပြုဟု ဆိုသည်။ အသိပညာပေးမှုများတွင် အမျိုးသားများကို ပစ်မှတ်ထားဆောင်ရွက်ရန် ဗျူဟာမြောက်လိုအပ်သည်ကို သိရှိကြပြီး အချို့က ထိုသို့ပြုလုပ်ရန် ဖန်တီးမှု နည်းလမ်းများကို အကြံပြုကြသည်။ ဥပမာတစ်ခုသည် ပညာသင်ကြားခွင့်ကဲ့သို့သော ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်း

က စိတ်ဝင်စားမည့် အကြောင်းအရာတစ်ခုခုတွင် ယင်းနှင့်ဆက်စပ်မှုမရှိသော လှုပ်ရှားမှုများ ထည့်သွင်း ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် လုပ်ငန်းစဉ်၏တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ကျားမမညီမျှမှုဆိုင်ရာ အသိပညာများ ထည့်သွင်းပြောကြားသွားရန် ဖြစ်သည်။ မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များကို ဦးတည်ပညာပေးရန် လိုအပ်သဖြင့် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူအချို့သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် နိုင်ငံတည်ဆောက်ရေး ဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှုများတွင် ဂျန်ဒါရေးရာကို ချိတ်ဆက်ဆွေးနွေးကြသည်။

သက်ဆိုင်သူများက တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများသည် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း ဩဇာအာဏာ ရှိသောကြောင့် ၎င်းတို့ကို ဦးတည်ပြီး ဂျန်ဒါအသိပညာပေးသင်တန်းများ ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်ကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြကြသည်။ ထို့အပြင် ၎င်းအဖွဲ့အစည်းများက ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းကို ဆန့်ကျင်ပါက ပြောင်းလဲမှု ရနိုင်သည်။

ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းဖြင့် မတရားမှု၏အရင်းခံအကြောင်းရင်းများနှင့် ကျားမ စနန်းသတ်မှုတစ်ချက်များကို ပြောင်းလဲရေးဆောင်ရွက်ရာတွင် စိန်ခေါ်မှု

ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းက မည်ကဲ့သို့ အသွင်ပြောင်းလဲ နိုင်မည်လဲဟူသော မေးခွန်းများမေးရန် ခက်ခဲသည်။ ဒေသတွင်း တက်ကြွလှုပ်ရှားမှုများတွင် အသုံးပြုသော ဝေါဟာရစကားရပ်သည် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေးနှင့် အသိပညာမြှင့်တင်ရေးဆိုင်ရာ ဗျူဟာများနှင့် ဆက်စပ်မှုကြောင့် ဖြစ်နိုင်သည်။ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများသည် အကူအညီများထောက်ပံ့ပေးခြင်းထက် ဤလုပ်ငန်းနယ်ပယ်နှင့် သက်ဆိုင်သည်။ နောက်ထပ်အကြောင်းပြချက် တစ်ခုသည် လက်ငင်းလိုအပ်ချက်များကို ဖြေရှင်းရန် ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးခြင်းထက် အကူအညီများကို မည်ကဲ့သို့ အသွင်ပြောင်းနိုင်မည်ဆိုသည့် အမျိုးသမီးဝါဒီ သဘောတရားနားလည်နိုင်မှု နည်းပါးခြင်းကြောင့် ဖြစ်နိုင်သည်။

ဖြစ်ရပ်အများစုတွင် သက်ဆိုင်သူများသည် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပုံစံများ ထပ်မံဖြစ်ပွားမှုမရှိစေသည့် နည်းလမ်းဖြင့် အကူအညီပေးရန် လိုအပ်သည်ကို သတိပြုမိကြသော်လည်း အချို့သော အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများသည် ကျူးလွန်ခံရသူများအား အကူအညီပေးရာတွင် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်ပင် အန္တရာယ်ရှိသော ဂျန်ဒါအလေ့အကျင့်များကို ပြန်လည်အသုံးပြုကြသည်။⁶² ထို့အပြင် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုမှတစ်ဆင့် လူမှုစီးပွားဘဝ မြှင့်တင်ခြင်းသည် အမျိုးသမီးများအား မှီခိုအဆင့် မှ လွတ်မြောက်အောင် ကူညီပေးနိုင်သည့် နည်းလမ်းတစ်ခုဟု သတ်မှတ်ပြီး ယင်းသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အကြမ်းဖက်မှုများ ဖြစ်ပွားစေခဲ့သည့် လူမှုရေး

61 EI/AJAR Access to Services report, 2016
62 EI/AJAR Access to Services report, 2016

အခြေအနေများကို အသွင်ပြောင်းလဲစေသည်။⁶³

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံရှိ ဒုက္ခသည်စခန်းများ၌ ရိုဟင်ဂျာ အမျိုးသမီး အများစုသည် စခန်းတွင်းရှိ လူထုကို အကူအညီ ပေးနေသည့် NGO အဖွဲ့အစည်းများတွင် စေတနာ့ဝန်ထမ်း အလုပ် ဝင်ရောက် လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ယင်းသို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းက ဂျန်ဒါစုဖွဲ့မှုအားများ စတင်ပြောင်းလဲလာစေပြီး၊ အမျိုးသမီးများ မိမိဘာသာ ရပ်တည်နိုင်မှု ပိုအားကောင်းစေသည်။ ထိုထက်ကျော်လွန်၍ အကူအညီပေးခြင်းသည် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှု ဖြစ်စေသော အရင်းခံအကြောင်းရင်းများကို မည်ကဲ့သို့ ပြောင်းလဲနိုင်မည်နည်းဟူသော အယူအဆ နည်းပါးသည်။ ဗျူဟာမြောက် စဉ်းစားမှုများတွင် အသိပညာပေးခြင်း၊ အမျိုးသားများကို ပညာပေးခြင်းနှင့် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်း လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ပါဝင်လေ့ရှိသော်လည်း ၎င်းတို့သည် ကျူးလွန်ခံရသူများကို ကူညီပေးခြင်းထက် မတူကွဲပြားသည့်လုပ်ငန်း နယ်ပယ်ဟု ရှုမြင်ကြသည်။ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဝေါဟာရတွင် ပရိုဂရမ်ရေးဆွဲရာ၌ ဂျန်ဒါဗဟိုပြု စဉ်းစားမှုများ ပါဝင်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများ ရှိသော်လည်း “တားဆီးကာကွယ်ခြင်း” နှင့် “အကာအကွယ်ပေးခြင်း” အကြား ပရိုဂရမ် ခြားနားသည်။

တစ်စုံတစ်ခွဲလွှမ်းမိုးသောနည်းလမ်းအသုံးပြုကာ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများ၏ စွမ်းဆောင်နိုင်မှုကို မြှင့်တင်သော လှုပ်ရှားမှုများ နှင့် အသေးစားစီမံကိန်းများ ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ‘ကမ်းလှမ်းချက်’ တွင် စိတ်ဒဏ်ရာကုစားခြင်း၊ မိမိကိုယ်ကို စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ မှတ်တမ်းပြုစုခြင်း၊ လှုံ့ဆော်စည်းရုံးခြင်း၊ ကျွမ်းကျင်မှု တိုးတက်ရေး၊ အကန့်အသတ်ရှိသော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှု လှုပ်ရှားမှုများနှင့် အရေးပေါ်အကူအညီများ ပါဝင်သည်။ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများသည် စိတ်မချမ်းမြေ့ဖွယ် အတွေ့အကြုံများနှင့် ၎င်းတို့ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်များကို ထပ်တလဲလဲ ပြောဆိုသည့်အဆင့်ကို ကျော်ဖြတ်ရန်အတွက် မိမိကိုယ်ကို ဂရုစိုက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဂျန်ဒါ၊ အမျိုးသမီးဝါဒ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှု၊ အမျိုးသမီး ခေါင်းဆောင်မှုနှင့် ကဏ္ဍစုံပေါင်းကူး ဆောင်ရွက်မှုစသော အကြောင်းအရာများကို စွမ်းရည်မြှင့်တင်ခြင်းစီမံကိန်းတွင် ထည့်သွင်းခြင်းသည် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီးများကို ၎င်းတို့ မည်သို့ စုစည်းမည်၊ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မည်နှင့် အရေးယူဆောင်ရွက်မည်ဟူ၍ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာနိုင်ရေး ကူညီပေးသည်။ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီးများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ရန်အတွက် ၎င်းတို့ ကြုံကြုံခံနိုင်မှုနှင့် စွမ်းရည် တည်ဆောက်ခြင်း၊ စည်းရုံးနိုင်ရန် ထောက်ပံ့ပေးခြင်းဖြင့် အသေးစား စမ်းသပ်စီမံကိန်းအချို့ကို ဆောင်ရွက်ထားသည်။ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများသည် လူမှုစိတ်ပညာပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းလုပ်ငန်းများ၏ အဓိကအချက်များကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ကြသည်။

နောက်ဆုံးအချက်အနေဖြင့် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းအစီအစဉ်များသည် အင်စတီကျူးရှင်းများ၊ မူဝါဒများ နှင့် အလေ့အကျင့်များကို ပြောင်းလဲနိုင်ရေး ဦးတည်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဥပမာ- ဆေးဘက်ဆိုင်ရာစောင့်ရှောက်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ရေး မူဝါဒများသည် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီးများကို ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးရုံသာမက ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုဝန်ဆောင်မှု တစ်စုံလုံး အရည်အသွေးကို မြှင့်တင်သင့်သည်။ ထို့အပြင် ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် အလေ့အကျင့်များကို ဖြေရှင်းပြီး ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုပေးသည့် အင်စတီကျူးရှင်းများကို ပြောင်းလဲသင့်သည်။⁶⁴

အစိုးရကဆောင်ရွက်သည့် စနစ်တည်ဆောက်မှုအပြောင်းအလဲ ဖြစ်ပေါ်ရေးသည် ဆယ်စုနှစ်များစွာတိုင် အလွမ်းဝေးနေသည့်အတွက် မြန်မာနိုင်ငံအခြေအနေအရ အကူအညီပေးရေးအစီအစဉ်များ ဖော်ထုတ်သောနည်းလမ်းများပြောင်းလဲရန် ပိုမိုခက်ခဲသည်ကို နားလည်ရပါသည်။ ဤအသွင်ပြောင်းမှုပုံစံသည် ‘အကူအညီ’ပေးခြင်း အခင်းအကျင်းထက် တရားဝင်ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်း အစပျိုးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ မူဘောင်အတွင်း ပို၍ အလွယ်တကူ တွေ့နိုင်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အစိုးရတစ်ရပ်၏ ပါဝင်ပတ်သက်မှုသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ပြဿနာများဖြေရှင်းရန်အတွက် ကြားဝင်ဖြေရှင်းမှုများကို လမ်းဖွင့်ပေးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

သင်ခန်းစာများ

အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူအမျိုးသမီးများနှင့် လိင်အခြေခံအကြမ်းဖက်မှုခံခဲ့ရသူများအတွက် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်း အပေါ် သက်ဆိုင်သူများ၏ အမြင်များ

ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းအမျိုးအစားများ

တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများအတွင်း သက်ဆိုင်ရာ ပါဝင်သူများအား အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီးများအတွက် လျော်ကြေးပေးခြင်းအစီအစဉ် ပုံစံရေးဆွဲခြင်းကို အထောက်အကူဖြစ်စေရန် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းအမျိုးအစားသုံးမျိုးကို ရွေးချယ်ရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။ ၎င်းတို့ကို တိတိကျကျဖော်ပြထားသော ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းပုံစံစာရင်းမှ နှစ်သက်ရာ ရွေးချယ်ရန် ဖိတ်ခေါ်ခဲ့ပြီး ရွေးချယ်ရသည့်အကြောင်းရင်းကိုပါ ရှင်းပြခိုင်းသည်။ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူသုံးဦးနှင့် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ

63 UN Women Gender Profile, 2019 about "Raising the Curtain", Gender Equality Myanmar, 2015
64 See also FFM SGBV Report 2019, par. 271

အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများမှ အဖွဲ့ဝင် ၁၃ ဦးအပါအဝင် လူ ၁၆ ဦးထံမှ အဖြေများကို ကောက်ယူခဲ့သည်။

နမူနာကောက်ယူမှုသည် အလွန်သေးငယ်လွန်းသည်။ သုတေသနနည်းစနစ်သည် ဟာကွက်များစွာရှိသည်။ အင်တာဗျူးများတွင် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ရှင်းလင်းချက်မပါဝင်ပါ။ ထို့ကြောင့် ၎င်းအဖြေများမှ ကောက်ချက်မဆွဲနိုင်ပါ။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ အဖြေများတွင် သက်ဆိုင်ရာပါဝင်သူများ၏ ဦးစားပေးစဉ်းစားချက်များကို မြင်တွေ့နိုင်သည်။⁶⁵

လက်ငင်းအရေးပေါ်ထောက်ပံ့မှု	4
ဘဏ္ဍာရေးပုံစံလျော်ကြေး (ငွေကြေး)	6
ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများ	5
အိမ်ယာအကူအညီ	4
တရားဝင်အထောက်အထားများ ထုတ်ပေးခြင်း	1
အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း/အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်း	10
သင်တန်း/ပညာရေး	3
စိတ်ဒဏ်ရာကုစားမှု / နှစ်သိမ်းဆွေးနွေးခြင်း	9
နေရပ်ရင်းပြန်လည်ပြောင်းရွှေ့ခြင်း/အိမ်ပြန်ခြင်း	
အကူအညီ	2
ဥပဒေကြောင်း အကူအညီ	2
အခြား	0
မဖြေဆို	2
စုစုပေါင်း	48

အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းအခွင့်အလမ်း

ဖြေဆိုသူများ၏ အများဆုံးရွေးချယ်မှုသည် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်း အခွင့်အလမ်းဖြစ်သည်။ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမှုမှတစ်ဆင့် လူမှုစီးပွားဘဝ မြှင့်တင်ပေးခြင်းသည်

အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီးများ၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန်အတွက် ပထမဦးစားပေးအဖြစ် ရှုမြင်ရုံသာမက မညီမျှမှုများကို ပြောင်းလဲယူရန်အတွက်လည်း ဖြစ်သည်။⁶⁶ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းပြုခြင်းများသည် ကျူးလွန်ခံရသူများ၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို ပြန်လည်ဆောင်ကျဉ်းခြင်းအတွက် အထူးအရေးကြီးကြောင်း အတိအလင်းဖော်ပြခဲ့သည်။ ထိုမှသာ ကျူးလွန်ခံရသူများကို ၎င်းတို့၏ မိသားစုများက အသိအမှတ်ပြု လက်ခံနိုင်စေမည်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားဟောင်းများ လွတ်မြောက်လာပြီးနောက်ပိုင်း ၎င်းတို့၏မိသားစုများကို ထောက်ပံ့ကူညီမှု မပေးနိုင်သည့် အခါ နှိမ့်ချခံရသော နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားဟောင်းများ၏ လက်တွေ့ကြုံတွေ့ရသည့် ဖြစ်ရပ်မှန်အခြေအနေ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားဟောင်း အမျိုးသမီးတဦးကမူ အမျိုးသား နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများ အိမ်ပြန်လျှင် အလုပ်မရှိသော်လည်း အိမ်ထောင်ဦးစီးအဖြစ် သတ်မှတ်ခံရဆဲဖြစ်ပြီး၊ အသိအမှတ်ပြုခံရသော်လည်း ယဉ်ကျေးမှု စံနှုန်းများကြောင့် အမျိုးသမီးများတွင် ထိုကဲ့သို့ လေးစားမှုမရကြကြောင်း ပြောသည်။

AJAR မှ စုဆောင်းရရှိသည့် အချက်အလက်များအရ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံရှိ ဒုက္ခသည်စခန်းများမှ ရိုဟင်ဂျာ အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့ ရေရှည်တည်တံ့စွာ နေထိုင်နိုင်မှုနှင့် ဝင်ငွေရရှိရေးတို့အတွက် စိုးရိမ်ပူပန်နေပြီး ကျွမ်းကျင်မှု တတ်မြောက်ရေးနှင့် ဝင်ငွေဖန်တီးမှုလုပ်ငန်းများ လိုအပ်ကြောင်း ဖော်ပြသည်။⁶⁷

စိတ်ဒဏ်ရာကုစားမှု

ဖြေဆိုသူများ၏ ဒုတိယအများဆုံး ရွေးချယ်မှုမှာ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာပံ့ပိုးမှု၊ နှစ်သိမ်းဆွေးနွေးခြင်း သို့တည်းမဟုတ် အခြားသော စိတ်ကျန်းမာရေး ဝန်ဆောင်မှုများအတွက် လိုအပ်ချက် ဖြစ်သည်။⁶⁸ RWG ၏ အမျိုးသား ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးက စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုသည် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုမှ လွတ်မြောက်လာသူ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီးများအတွက် အဓိက လိုအပ်ချက်ဖြစ်သည်။

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အရက်တကွဲဖြစ်ခြင်း၊ လူမှုရေးအမည်းစက်တင်ခံရခြင်းနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းမှ ဖယ်ကျဉ်ခံရခြင်းများကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ပြောသည်။ အမှန်တရားထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်းဖြစ်ရပ်များ (Truth-telling

65 Opening The Box: Women's Experiences of War, Peace and Impunity in Myanmar, AJAR, 2015, available here; Speaking Truth for Peace: Women's Experiences of War and Impunity in Myanmar, 2018, available here; Myanmar Case Study, Transitional Justice, ND-Burma / AJAR / TJAN, 2017, available here; YOU CANNOT IGNORE US: Victims of human rights violations in Burma from 1970 – 2017 outline their desires for justice, Reparations Working Group / ND-Burma, 2018, available here; "The Case for Transformative Reparations for Conflict-Related Sexual Violence in Rakhine State at the Asean Intergovernmental Commission on Human Rights", Samantha Bradley, Asia-Pacific Journal on Human Rights and the Law, 2019 (hereafter "Bradley, Transformative Reparations for the Rohingya, 2019"); EI/ AJAR Access to Services report, 2016
For example, a member of an international organisation working closely with local groups had identified the following types of reparations that could be relevant to the Myanmar context: "a number of measures, from health care for injuries and illnesses caused by the violations, psychosocial counseling programs, livelihood training, education, and other rehabilitative measures to direct monetary compensation", "restoration of citizenship and its accompanying rights", "access to education, health care, and other state services for the displaced", "providing identity cards and other legal documents, like land titles", "livelihood needs that must be addressed with a combination of education/vocational training, financial support, and employment opportunities". (Opening Up Remedies in Myanmar, A. Thomson, International Center for Transitional Justice (ICTJ), 2015, available here)

66 See Recommendations for international support to gender equality, 2021 for current opportunities to support livelihood

67 Documentation of participatory activities conducted by AJAR in the camps in Bangladesh in 2019-2020

68 See Recommendations for international support to gender equality, 2021 for current opportunities to support mental health

event) သည် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများအတွက် ၎င်းတို့၏ အတွေ့အကြုံများကို ပြောပြရန်နေရာတစ်ခု ဖန်တီးပေးခြင်း နှင့် ၎င်းတို့ကို အသိအမှတ်ပြုမှုပုံစံတစ်ခုပေးခြင်းဖြင့် စိတ် ဒဏ်ရာ သက်သာရာရစေနိုင်သည်။ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် စိတ် ဒဏ်ရာများကို နှစ်ကာလရှည်ကြာစွာ ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည့် လူမှု အသိုင်းအဝန်းများအတွက် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေး သည် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွက် ရေရှည်ဆောင်ရွက်ရမည့် အရေးကြီးလုပ်ငန်းဖြစ်ကြောင်း ဖြေဆိုသူများက မှတ်ချက်ပြု ခဲ့သည်။

ဘဏ္ဍာရေးပုံစံလျော်ကြေး

ဖြေဆိုသူတော်တော်များများက ငွေကြေးပုံစံ ပြန် လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းကို ရွေးချယ်ခဲ့ကြသည်။ စိတ်ဝင် စားစရာမှာ ရိုဟင်ဂျာများနှင့် လက်တွဲလုပ်ဆောင်နေသော တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ နှင့် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများ က အဆိုပါနည်းလမ်းကို အဓိက ရွေးချယ်ခဲ့ကြသော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်း အဖွဲ့ဝင်များအကြား ၎င်းနည်းလမ်းရွေးချယ်မှု အလွန်နည်းပါးသည်။ အသက်ရှင် ကျန်ရစ်သူ တစ်ဦးလည်းဖြစ် IDP တစ်ဦးလည်း ဖြစ်သူက “ကျွန်တော်တို့ ဆင်းဆင်းရဲရဲ နေရတယ်။ ဒီအိပ်မက်ဆိုး ကြီးထဲမှာ ကျွန်တော်တို့ ဝင်ငွေဖန်တီးဖို့ဆိုတာ ဘယ်လိုမှ စဉ်းစားလို့မရတာကြောင့် ဤလျော်ကြေးငွေပုံစံကို ရွေးချယ် ခဲ့ခြင်းဖြစ်တယ်” ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။

အသက်ရှင် ကျန်ရစ်သူများသည် ငွေကြေးဖြင့် ပြန်လည် ကုစားပေးလျော်ခြင်းပုံစံကို လိုလားကြသည်ဟု သောအချက်ကို အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်း အများအပြားက အသိအမှတ်ပြုခဲ့ကြသော်လည်း အများစုက ၎င်းပုံစံသည် သာတူညီမျှကျစွာ အကောင်အထည်ဖော်ရန် ခက်ခဲပြီး ရေရှည်တည်တံ့နိုင်ခြင်း မရှိသောကြောင့် ၎င်းတို့အနေဖြင့် ရွေးချယ်မည်မဟုတ်ကြောင်း ပြောဆိုခဲ့သည်။ ပြည်သူလူထု ၏ လိုအပ်ချက်အပေါ် မူတည်သည်ဟု တချို့ကမှတ်ချက် ပြုသည်။ RWG အစီရင်ခံစာတွင် “ကျူးလွန်ခံရသူအများစုက အများအားဖြင့် ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုနှင့် ပညာရေး ကုန်ကျစရိတ်များကို ကာမိစေရန် လျော်ကြေးငွေပုံစံအချို့ကို သာ တောင်းဆိုသည်” ဟု ဖော်ပြသည်။⁶⁹

ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများ

ဖြေဆိုသူများစွာက ကျန်းမာရေးအကူအညီကိုလည်း ရွေးချယ်ခဲ့ကြသည်။ အသက်ရှင် ကျန်ရစ်သူများသည် ကျန်း မာရေးမကောင်းပါက မည်သည့်အရာကိုမျှ လုပ်ဆောင်နိုင် ခြင်း မရှိသောကြောင့် ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှု ပံ့ပိုးပေးမှု ကိုလည်း ထိပ်တန်းဦးစားပေးဖြစ်သင့်သည်ဟု ဖြေဆိုသူတစ် ဦးက ယုံကြည်သည်။

လက်ငင်းအရေးပေါ်ပံ့ပိုးမှု

“လက်ငင်း အရေးပေါ် ပံ့ပိုးကူညီမှု” ရွေးချယ်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ ဖြေဆိုသူများအကြား ကွဲပြားစွာ နားလည်ကြ ပြီး၊ လူအများက မရွေးချယ်ပါ။ ဖြေကြားသူတစ်ဦးက “မည် သည့်အချိန်တွင် မည်သည့်အရာ ဖြစ်လာမည်ကို ကျွန်ုပ်တို့ မသိနိုင်သောကြောင့် ၎င်းတို့အတွက် အဆင်သင့်ဖြစ်နေရန် လိုအပ်သည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းအတွက် အကန့်အသတ်မရှိ အရေးပေါ်အကူအညီ ရန်ပုံငွေတစ်ခုထူထောင်ရန် လိုအပ် ကြောင်း ဖြေကြားခဲ့သည်။

အိမ်ယာအကူအညီ

ဖြေဆိုသူ အနည်းငယ်ကသာ အိုးအိမ်အကူအညီ ကို ရွေးချယ်ခဲ့ပြီး၊ ထိုသူ အများစုသည် စစ်ဘေးကြောင့် ပြည်တွင်း နေရပ်စွန့်ခွာရသူများဖြစ်ပြီး လုံခြုံစိတ်ချရသော နေရာတစ်ခု လိုချင်ကြသူများ ဖြစ်သည်။ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု များအတွင်း ဖြေကြားသူများသည် အကြမ်းဖက်မှု ကျူးလွန် ခံရသူအမျိုးသမီးများအတွက် ပိုမိုလုံခြုံသောအိမ်များ လိုအပ် ကြောင်း ဖြေကြားခဲ့သည်။ ၎င်းအချက်သည် ဝန်ဆောင်မှု ပေးရာတွင် အရေးကြီးသော ကွာဟချက်ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။⁷⁰

သင်တန်းနှင့် ပညာရေး

ဖြေဆိုသူများစွာက သင်တန်းဟူသော ခေါင်းစဉ် ကို ရွေးချယ်ခဲ့ခြင်း မရှိပေ။ နိုင်ငံရေး အကျဉ်းသားဟောင်း များ၏ အခြေအနေနှင့် ပတ်သက်၍ သင့်လျော်သော အလုပ်အကိုင်ရရှိရန်နှင့် အမှီအခိုကင်းကင်း ရပ်တည်နိုင်ရန် အတွက် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းသင်တန်းများ လိုအပ်နေ ကြောင်း ဖြေဆိုသူတစ်ဦးက ပြောသည်။ အတန်းပညာရေး သင်ကြားခွင့်မရခဲ့သော လူနည်းစုတိုင်းရင်းသား ပြည်တွင်း အိုးအိမ်စွန့်ခွာသူများနှင့်ပတ်သက်၍ ပညာရေး အရေးကြီး ကြောင်း ပြောဆိုခဲ့ပြီး ကျူးလွန်ခံရသူများ၏ ကလေးများ အတွက် ပညာရေးကို “လျော်ကြေး” အဖြစ် ထောက်ပံ့ရန်ကို လည်း နောက်ထပ် ဖြေဆိုသူတစ်ဦးက ပြောဆိုခဲ့သည်။ AJAR မှ စုဆောင်းရရှိသည့် အချက်အလက်များအရ ပညာရေးနှင့် လေ့ကျင့်ရေးသည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် ဒုက္ခသည်စခန်းများရှိ ရို ဟင်ဂျာ အမျိုးသမီးများအတွက် အရေးကြီးသော လိုအပ်ချက် ဖြစ်သည်။⁷¹

နေရပ်ရင်းပြန်ရေးအတွက်အကူအညီ

ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းနှင့် အသွင်ကူး ပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများတွင် စနစ်တကျ မီးမောင်းထိုးပြထားသည့် ကိစ္စများအနက်မှ

69 RWG 2018 Report
70 See “Invest in safe houses and strengthen safe house procedures” in Recommendations for international support to gender equality, 2021; See also EI/ AJAR Access to Services report, 2016
71 Documentation of participatory activities conducted by AJAR in the camps in Bangladesh in 2019-2020

တစ်ခုမှာ ပြည်သူများအား တရားမျှတမှုနှင့် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်မှုများ ဆောင်ကျဉ်းပေးလိုသော အစိုးရသည် ပဋိပက္ခဒဏ်သင့် ပြည်တွင်း နေရပ်စွန့်ခွာသူ အားလုံး ဘေးကင်းပြီး ဂုဏ်သိက္ခာရှိစွာ ပြန်လာနိုင်ရန် အခြေအနေများ ဖန်တီးပေးရခြင်း ဖြစ်သည်။⁷² နေရပ်ပြန်ပို့ခြင်းကို ရွေးချယ်သူ အလွန်နည်းပါးသည်။ သို့သော် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံရှိ ရိုဟင်ဂျာများနှင့်လက်တွဲ လုပ်ဆောင်နေသော ဖြေဆိုသူများက နေရပ်ပြန်ရေးသည် ရိုဟင်ဂျာများ၏ တောင်းဆိုချက်တွင် အရေးအကြီးဆုံးအချက်ဖြစ်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုထားသည်ကို မှတ်သားသင့်သည်။ အချက်အလက်များအရ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပြန်လာလိုစိတ် ပြင်းပြသည်။⁷³ မြန်မာ နိုင်ငံအပေါ် နိုင်ငံတကာတရားရုံးတွင် ဂမ်ဘီယာ၏ ဦးတိုက်လျှောက်ထားမှုသည် ကုစားမှုများအနက် တစ်ခုဖြစ်သည်။⁷⁴

ဥပဒေကြောင်းရာအကူအညီ

ဖြေဆိုသူနှစ်ဦးသာ ဥပဒေရေးရာအကူအညီကို ရွေးချယ်ခဲ့သည်။ မြန်မာစကား မပြောသော တိုင်းရင်းသားဒေသများမှ အသက်ရှင် လွတ်မြောက်လာသူများဖြစ်သောကြောင့် ဘာသာပြန်ခြင်းဝန်ဆောင်မှုများကို ဥပဒေဆိုင်ရာအကူအညီများတွင် ထည့်သွင်းသင့်သည်ဟုမှတ်သားရသည်။

တရားဝင် အထောက်အထားများပံ့ပိုးမှု

မတရား ဖိနှိပ်မှုများမှလွတ်ရာသို့ ထွက်ပြေးသည့်အခါ ၎င်းတို့၏ ID စာရွက်စာတမ်းများ ပျောက်ဆုံးသွားသော သို့မဟုတ် စွန့်ပစ်ခဲ့ရသောသူများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဖြေကြားသူ တစ်ဦးတည်းက တရားဝင်စာရွက်စာတမ်းများ လိုအပ်ကြောင်း ပြောဆိုခဲ့သည်။ စာရွက်စာတမ်း အထောက်အထားများ ပေးခြင်းအပါအဝင် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများပြန် လည်ရရှိရေးသည် ရိုဟင်ဂျာများအတွက် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်း၏ အဓိကကျသော အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်သင့်သည်ဟု ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နိုင်ငံရှိ ရိုဟင်ဂျာများအရေးဆောင်ရွက်နေသော ဖြေဆိုသူများက ပြောဆိုသည်ကို သတိပြုသင့်သည်။ အချက်အလက်များအရ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်နှင့်ပတ်သက်၍ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ ဒုက္ခသည်စခန်းများရှိ ရိုဟင်ဂျာ အမျိုးသမီးတွေကို မကြာခဏ ရည်ညွှန်းပြောဆိုသည်။⁷⁵

အထိမ်းအမှတ်ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်း

ယူ၊ မေးခွန်းပုံစံတွင် အထိမ်းအမှတ်ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းသည် မပါဝင်ပေ။ ၎င်းပုံစံကို အခြား ရွေးချယ်စရာတစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုရန် မည်သူတစ်ဦးကမှ ဖော်ပြခဲ့ခြင်း မရှိသော်လည်း အချို့က ၎င်းပုံစံကို အင်တာဗျူးများတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။ အသိအမှတ်ပြုလက်ခံခြင်းနှင့် အသိအမှတ်ပြုခြင်းများကို ဦးစားပေးရန် အဖြစ် သတ်မှတ်ရန် အလေးထားပြောဆိုခဲ့ပြီး စိတ်ဒဏ်ရာကို ကုသရန်အတွက် ကြိုတင်

သတ်မှတ်ချက်တစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ရန်ကိုပါ အလေးပေးပြောဆိုသည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံရေး အကျဉ်းသားဟောင်းများအတွက် မှန်ကန်သောအချက်ဖြစ်သည်သာမကနှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှု၊ အဓမ္မပြုကျင့်မှု၊ သတ်ဖြတ်မှု သို့မဟုတ် လက်စပျောက်ခံရသူများ၏ ဆွေမျိုးသားချင်းများကဲ့သို့သော အကြမ်းဖက်ပဋိပက္ခမှ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများ အတွက်လည်း မှန်ကန်သော နည်းလမ်းဖြစ်သည်။

ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းနှင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုကို ဆွေးနွေးရာတွင် မီးမောင်းထိုးပြထားသည့် ဦးစားပေးများထဲမှ တစ်ခုမှာ အစိုးရသည် အတိတ်ကာလ ချိုးဖောက်မှုများကို လူသိရှင်ကြား အသိအမှတ်ပြုသည့်အနေဖြင့် ကနဦး ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်သင့်သည်ဟူသော အချက် ဖြစ်သည်။ ဤအချက်သည် ယခင် NLD အစိုးရအပေါ် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများထားရှိသည့် အဓိက မျှော်လင့်ချက် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ရိုဟင်ဂျာများနှင့် အခြားတိုင်းရင်းသားများအပေါ် အတိတ်က ချိုးဖောက်မှုများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ စစ်တပ်မှ ကျူးလွန်ခဲ့သော ရက်ရက်စက်စက် ချိုးဖောက်မှုများကို မှတ်တမ်းတင်ခြင်းနှင့် လူသိရှင်ကြားပြုလုပ်ခြင်း စသည့် NUG ၏ လတ်တလောကြိုးပမ်း အားထုတ်မှုများသည် အထူးစိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသည်။ အမှန်တရားနှင့် အသိအမှတ်ပြုခြင်းဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှု၏ အဓိကအချက်မှာ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသား အမျိုးအစားကို တရားဝင် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရန်နှင့် အသိအမှတ်ပြုမှုပေးခြင်း လုပ်ငန်းသည် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သည့်အချက်ဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီး နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားဟောင်းများနှင့်ပတ်သက်၍ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် နိုင်ငံရေး အကျဉ်းသားများအဖြစ် ၎င်းတို့၏ အဆင့်အတန်းကို အသိအမှတ်ပြုရန် လိုအပ်သည်ဟု အချို့သော ဖြေဆိုသူများက အလေးထားပြောဆိုသည်။ အဘယ်ကြောင့် ဆိုသော် မကြာခဏဆိုသလို အမျိုးသမီးများသည် လျစ်လျူရှုခံမေ့လျော့ခံ နေကြရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။

RWG အစီရင်ခံစာတွင် “ကျူးလွန်ခံရသူများသည် အတိတ်က စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဒဏ်ရာများကို ကုစားရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ဘဝ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန်အတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေရန် အစိုးရ သို့မဟုတ် ကျူးလွန်သူများ ထံမှ အထိမ်းအမှတ်ပုံစံ စိတ်ကျေနပ်မှုပေးသည့် ပုံစံတချို့ လိုချင်ကြောင်း မကြာခဏ ပြောသည်” ဟု RWG အစီရင်ခံစာက ဖော်ပြသည်။⁷⁶ ရှိပြီးသားပြတိုက်များနှင့် အောက်မေ့ဖွယ်များသည် အမျိုးသားများ၏ အတွေ့အကြုံများကို အဓိကဦးတည်ဖော်ပြလေ့ရှိပြီး၊ အမျိုးသမီးများ၏အတွေ့အကြုံများကို မီးမောင်းထိုးပြခြင်းဖြင့် လွယ်ကူသော ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်း အစပျိုးပြောင်းလဲခြင်း နည်းလမ်း

72 Opening The Box: Women's Experiences of War, Peace and Impunity in Myanmar, AJAR, 2015, available here; Speaking Truth for Peace: Women's Experiences of War and Impunity in Myanmar, 2018, available here; Opening Up Remedies in Myanmar, A. Thomson, International Center for Transitional Justice (ICTJ), 2015, available here; Myanmar Case Study, Transitional justice, ND-Burma / AJAR / TJAN, 2017, available here
73 Documentation of participatory activities conducted by AJAR in the camps in Bangladesh in 2019-2020
74 See "The Rohingya Genocide Case: Who is Entitled to Claim Reparations?", Dimitrios A. Kourtis, Opinio Juris, 2019, available here
75 Documentation of participatory activities conducted by AJAR in the camps in Bangladesh in 2019-2020
76 RWG 2018 Report

ဖြစ်နိုင်ကြောင်း ဖြေဆိုသူတစ်ဦးက ပြောကြားခဲ့သည်။ သို့သော် ၎င်းဖြေဆိုသူကပင် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းသည် အဓိပ္ပါယ်အရှိဆုံး ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်မှုပုံစံတစ်ခုမဟုတ်နိုင်ဟု မှတ်ချက်ချခဲ့သည်။ “အခြားနိုင်ငံတွေမှာဆို ‘အထိမ်းအမှတ်တွေဆို ဘယ်သူမှ အရေးမလုပ်ကြဘူး။’ ” လို့ ပြောဆိုတာ ခင်ဗျားတို့လည်း ကြားနေရတာပဲ။

ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းလုပ်ငန်းအပေါ် ဂျန်ဒါ အကဲဆတ်မှု ချည်းကပ်မှု တစ်ခု

သင့်လျော်သော ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းများ အပြင် ဖြေကြားသူများကို ဂျန်ဒါအကဲဆတ်သော ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းမူဝါဒများအတွက် ၎င်းတို့၏ အကြံပြုချက်များ တောင်းဆိုခဲ့သည်။ အောက်ပါ တို့သည် ဆွေးနွေးမှုများမှ ရရှိသော အဓိက အရေးပါသော အချက်များဖြစ်သည်။

အမျိုးသမီးများ ကျူးလွန်ခဲ့ရသူ ဖြစ်မှုကို နားလည်ခြင်း

သက်ဆိုင်သူများနှင့် ဆွေးနွေးမှုများမှ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူတစ်ဦး ဟုဆိုသည်နှင့်ပတ်သက်၍ အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ လေ့လာအကဲဖြတ်မှုကို နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ၏ ကျား-မဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို နားလည်သဘောပေါက်ရန် ပိုမိုသုတေသနပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။ ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ရန် ဦးစားပေးရမည့်ချိုးဖောက်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍လည်း လေ့လာအကဲဖြတ်မှုများ ပိုလုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်သည်။ အထူးသဖြင့် “၎င်းဦးစားပေးအဆင့်သတ်မှတ်ချက်ခြင်း လေ့လာမှုများမှတစ်ဆင့်”⁷⁷ အမျိုးသမီးကျူးလွန်ခံခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်ခံစားရသည့် လိင်အကြမ်းဖက်မှု သို့မဟုတ် ၎င်းတို့ ဆွေမျိုးများ ခံစားရမှု စသည့်အချက်များ ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်သည်။ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့၏ခင်ပွန်း (ဥပမာ - ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်း၊ သတ်ဖြတ်ခံရခြင်း) သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏သားသမီးများ (ဥပမာ - မုဒိမ်းကျင့်ခံရခြင်း) မှတစ်ဆင့်လည်း ၎င်းတို့ကိုယ်၎င်းတို့ ရည်ညွှန်းအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုလေ့ရှိသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့ကိုယ်၎င်းတို့ သွယ်ဝိုက်သောနည်းဖြင့်ကျူးလွန်ခံရသူများအဖြစ် သတ်မှတ်လေ့ရှိသည်။ အိုးအိမ်မဲ့ခြင်း၊ မြေ နှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုများဆုံးရှုံးခြင်း၊ အကြမ်းဖက်မှု စသည့်ချိုးဖောက်မှုများကြောင့်တိုက်ရိုက်

ကျူးလွန်ခံရသူ “နစ်နာသူများ” တော့ မဟုတ်ကြပေ။ ၎င်းဝေါဟာရသည် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ အသုံးပြုသည့် ဘာသာစကားမှ လာခြင်းဖြစ်သည်။

အမျိုးသမီးများ သားကောင်ဖြစ်ရမှုအပေါ် ပိုမိုသိမ်မွေ့စွာ နားလည်သဘောပေါက်ရန်နှင့် ချိုးဖောက်မှုများကို ဦးစားပေးလုပ်ဆောင်ခြင်းအပေါ် ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။ ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးခြင်းအတွက် ဦးစားပေးချိုးဖောက်မှုများအား ကိုယ်ခန္ဓာထိခိုက်နာကျင်မှု (သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု) များသို့ လျှော့ချခြင်းဖြင့် အမျိုးသမီးများ၏ အစုလိုက်အပြုံလိုက်အကြမ်းဖက်မှုအတွေ့အကြုံကို လျစ်လျူရှုသွားသည့် အခြေအနေ ရှိနိုင်သည်။ ယင်းကို ကုစားရန် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ၏ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို သုတေသန ပိုမိုပြုလုပ်သင့်ပြီး အမျိုးသမီး အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများကို ၎င်းတို့ အမျိုးသမီးဖြစ်ရခြင်းကြောင့် သားကောင်ဖြစ်ခြင်း၏ သီးခြားလက္ခဏာများကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာရန် အခွင့်အာဏာပေးသင့်သည်။

အားလုံးပါဝင်သော ချည်းကပ်မှုတစ်ခု ပေါ်ထွန်းရေး

အနာဂတ် မူဝါဒရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းသို့ ရောက်ရှိလာမည့် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းကိစ္စနှင့်ပတ်သက်ပြီး အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ အားထုတ်ဆောင်ရွက်ချက်များတွင် အားလုံးပါဝင်ခွင့်မရှိမည့်အချက်အပေါ် စိုးရိမ်မှုရှိသည်။ လူ့မလိုင် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူ လူတစ်စုကသာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်မည်ကို တချို့က စိုးရိမ်ကြသည်။ အထူးသဖြင့် ၎င်းအစုအဖွဲ့များတွင် ကျားမရေးရာ ထိခိုက်လွယ်မှု အသိမရှိခြင်းအတွက် ပိုစိုးရိမ်ကြသည်။

သက်ဆိုင်ရာပါဝင်သူများက မူဝါဒရေးရာ ဆွေးနွေးမှုများတွင် အမျိုးသမီးများ တက်ကြွစွာ ပါဝင်လာစေရန်နှင့် ကျားမရေးရာ ပြဿနာများကို အမျိုးသားများ သိရှိနားလည်မှု တိုးမြှင့်လာရန် တောင်းဆိုသည်။ အမျိုးသမီးများကို အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးအတွက် ရပ်တည်ပြီး၊ တက်ကြွစွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့် အခွင့်အရေးပေးသင့်သည်ဟု မှတ်ချက်ပြုသည်။ အမျိုးသမီးပါဝင်မှုကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် အဖွဲ့အစည်း အားလုံးတွင် ကျား၊မ ခွဲတမ်း ရှိသင့်ပြီး အင်စတီကျူးရှင်းအလိုက် အမျိုးသမီးရေးရာ ချည်းကပ်မှုများ ရှိသင့်သည်။⁷⁸ ထို့အပြင် အမျိုးသားများသည် ပြန်လည်ကုစား

77 While discussing how reparations could be integrated in the peace process-related political dialogue, a member of an international organization working closely with local groups had expressed the view that “there are two groups of victims who are priority targets for reparative measures that could be discussed during political dialogue and included in a final agreement: displaced persons (both internally displaced persons and refugees) and victims of serious human rights violations, including torture and sexual violence”. (Opening Up Remedies in Myanmar, A. Thomson, International Center for Transitional Justice (ICTJ), 2015, available here)

During their regular meetings and workshops since 2015, the members of the Reparations Working Group (RWG) had spent significant amount of time discussing which types of human rights violations and which categories of vulnerable groups should be considered as priorities for future reparations. Five categories that were identified early on included: killings, torture, sexual violence, enforced disappearance and “property rights”. The issue of displacement and IDPs was systematically highlighted by ethnic organizations, and therefore included in lists of violations. The 2018 RWG report divides victims in three categories: victims of conflict-related violence (such as killings, sexual violence, etc.), land grab victims, and former political prisoners. (YOU CANNOT IGNORE US: Victims of human rights violations in Burma from 1970 – 2017 outline their desires for justice, Reparations Working Group / ND-Burma, 2018, available here)

ပေးလျော်ခြင်း၊ ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် နိုင်ငံတည်ဆောက်ရေး ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှု “လုပ်ငန်းစဉ် အဆင့်တိုင်းတွင် ကျား-မ တန်းတူညီမျှရေးမူများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား” သင့်သည်။ မကြာသေးမီက ဒီမိုကရေစီရေး လှုပ်ရှားမှုအတွင်း အားကောင်း မောင်းသန် အင်အားစုအဖြစ် လူငယ်များ ပေါ်ထွန်းလာခြင်း သည် အမျိုးသမီးဝါဒီ တွေးခေါ်မှုကို မြှင့်တင်ရန် အခွင့်အရေး တစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်သည်။

စည်းရုံးသိမ်းသွင်းရေးလုပ်ငန်းအတွက် ဒေတာများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်အသုံးပြုရန် တောင်းဆိုမှုများ ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် မူဝါဒချမှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ အကြံပြုချက်များသည် ဒုက္ခသည်များ၊ အမျိုးသမီးများနှင့် တိုင်ပင် ဆွေးနွေးခြင်း အပါအဝင် အစုအဖွဲ့အားလုံးပါဝင်သော ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အရည်အသွေးကောင်းမွန်သော သုတေသနအပေါ်အခြေခံ ရန်လိုအပ်ပါသည်။⁷⁹ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများက ၎င်းတို့သည် အသက်ရှင် ကျန်ရစ်သူများကိုယ်စား ပါဝင် ဆောင်ရွက်သည်ဟု ပြောဆိုကြသည့်အချိန်တွင် အသက်ရှင် ကျန်ရစ်သူများကိုယ်တိုင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့်အဆင့်တွင် ပါဝင်ခြင်းမရှိကြောင်း ဖြေဆိုသူတစ်ဦးက အသိအမှတ်ပြု သည်။ ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်မှုလုပ်ရာတွင် အသက် ရှင်ကျန်ရစ်သူများကို ဗဟိုပြုသည့် ချည်းကပ်မှုဖြစ်စေရန် အတွက် “လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း ကျူးလွန်ခံရသူများ ပါဝင်မှု အလေ့အထ” ကို အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများတွင် ထည့်သွင်းရန် လိုအပ်ကြောင်း သူမက အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ “အသက်ရှင် ကျန်ရစ်သူတွေ ကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချတဲ့ နေရာတွေ၊ (ပြန်လည်ကုစားပေးလျော် ခြင်း) လုပ်ငန်းစဉ်တွေမှာ ဦးဆောင်ဖို့ ကျွန်ုပ်တို့အကြံပြုပါတယ် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများဟာ ကျွန်ုပ်တို့ကိုယ်တိုင်ဖြစ်တဲ့ အတွက် ကျွန်ုပ်တို့လို လူများအကြောင်းကို သိပါတယ်။ အဲဒါ ကြောင့် လုပ်ငန်းစဉ်သည် ပိုမိုထိရောက်ပြီး ပိုပြည်စုံလာမှာ ဖြစ်ပါတယ်။” ဟု အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူတစ်ဦးက ပြောသည်။

စွမ်းရည်တည်ဆောက်ခြင်းအတွက် ကဏ္ဍစုံပံ့ပိုးခြင်း

အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီးများ၏ လုပ် နိုင်စွမ်းကို ကဏ္ဍစုံမြှင့်တင်ပေးခြင်းသည် ပြန်လည်ကုစား ပေးလျော်ခြင်း အစီအစဉ်များ၏ မရှိမဖြစ် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်သင့်သည်။ ကျူးလွန်ခံရသူများ၏ လိုအပ်ချက်များအမျိုး မျိုးကို ဖြေရှင်းပေးသော၊ ဗျူဟာမြောက် စည်းရုံးနိုင်စေရန် ပံ့ပိုးပေးသော ပရောဂျက်များမှတစ်ဆင့် ဖြစ်သင့်သည်။ စိတ် ဒဏ်ရာ⁸⁰ နှင့် လူမှုစီးပွားရေးလိုအပ်ချက်များကို ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်း ခြင်းအပြင် အဆိုပါပရောဂျက်များသည် အမျိုးသမီး များ၏စွမ်းရည်⁸¹ ကို တည်ဆောက်ရန် ရည်ရွယ်သင့်သည်။

ကျား၊မ၊ အမျိုးသမီးဝါဒ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းအရပ်ရပ်ချုပ်ချယ် မှု၊ အမျိုးသမီးများ၏ ခေါင်းဆောင်မှုနှင့် ကဏ္ဍစုံပေါင်းကူး ဆောင်ရွက်မှု စသည့်ခေါင်းစဉ်များကိုအခြေခံ၍ စွမ်းရည်မြှင့် တင်သင့်သည်။ ထိုလုပ်ငန်းမှတစ်ဆင့် အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့ အသိုင်းအဝန်းအတွင်း ပြန်လည်ကုစားပေးလျော် ခြင်း လုပ်ငန်းပုံစံ ရေးဆွဲခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်နိုင်ခြင်းအပါအဝင် စုပေါင်းလုပ်ငန်း များ စုစည်းစတင်ခြင်းတို့ကို အထောက်အကူဖြစ်စေမည်။

စနစ်၏ မညီမျှမှုများကို ရင်ဆိုင်ကိုင်တွယ်ခြင်း

ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်း အစီအစဉ်များသည် အင်စတီကျူးရှင်းများ၊ မူဝါဒများနှင့် အလေ့အကျင့်များကို ပြောင်းလဲရန် ရည်ရွယ်ကြောင်း အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း အတွင်း ပြန်လည်သုံးသပ်ချက်များအရ တွေ့ရသည်။ ဥပမာ- ဆေးဘက်ဆိုင်ရာ စောင့်ရှောက်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ ပြန်လည် ကုစားပေးလျော်ရေး မူဝါဒများသည် ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီး များကို ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ပေးစွမ်းရုံသာမက ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု၏ အရည်အသွေးကိုပါ မြှင့်တင် ပေးသင့်သည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် အလေ့အကျင့်များကိုဖြေ ရှင်းရန်နှင့် အင်စတီကျူးရှင်းများကိုပါ ပြောင်းလဲသင့်သည်။

အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများအတွက် ဂျန်ဒါဗဟိုပြု အကူအညီများ

ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းဆိုင်ရာ အမြင်များကို စုဆောင်းခြင်းအပြင် သုတေသနသည် ပြန်လည်လျော်ကြေး အဖြစ် ပေးဆောင်သည့် ဝန်ဆောင်မှုများမှ အထောက်အပံ့ များသည် ကျားမရေးရာ အကဲဆတ်မှုကို သိရှိနားလည်ရပြု စေရန် မည်ကဲ့သို့ ပြုလုပ်ကြောင်း သင်ခန်းစာနှင့် အကြံပြု ချက်များကို ဖော်ထုတ်ခဲ့သည်။

ဂျန်ဒါတရားမျှတမှု အစီအစဉ်များမှရရှိသည့် အကြံပြုချက်များ

အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ဂျန်ဒါ တရားမျှတမှု ဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်မှုများအား ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာထားချက် များသည် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုနှင့် အမျိုး သမီးများ၏ အခွင့်အရေး⁸² နှင့်ပတ်သက်ပြီး လုံလောက်သော ရန်ပုံငွေရရှိစေရန် နှင့် ၎င်းတို့အား ဒေသဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်း များထံ ညွှန်ပြပေးစေသည့်အပြင်⁸³ ကျားမရေးရာအထူးပြု ဘတ်ဂျက်ရေးဆွဲခြင်းကို ပံ့ပိုးပေးရန်⁸⁴ အကြံပြုချက်များ ထွက်ပေါ်စေခဲ့သည်။ အကြံပြုချက်များတွင် ဝန်ဆောင်မှုပေး

78 See also Feminist Practice in Burma; Recommendations for international support to gender equality, 2021
79 See also EI/AJAR Access to Services report, 2016: “The common approach should be survivor-centered – meaning that concrete measures should be taken to integrate survivors’ own experiences and input within all initiatives and strategies.” See also FFM SGBV Report 2019, par. 271
80 See also “Measures aimed at satisfaction to foster healing and reintegration of victims in their communities” in Bradley, Transformative Reparations for the Rohingya, 2019
81 See also EI/AJAR Access to Services report, 2016
82 Feminist Practice in Burma, 2020; Recommendations for international support to gender equality, 2021; FFM SGBV Report 2019, par. 268 and 279

သူများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို တည်ဆောက်ခြင်း ပါဝင်သည်။ “အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုပုံစံအားလုံးကို သိမြင်နားလည်နိုင်စေရန်နှင့် ကျူးလွန်ခံရသူများကို လုံလောက်သော ကျား-မအကဲဆတ်မှုကို သိနားလည်ရရှိသော အထောက်အပံ့များပေးနိုင်ရန်အတွက် တရားရေးဝန်ထမ်းများနှင့် အစိုးရအရာရှိများ၊ အထူးသဖြင့် ဥပဒေစိုးမိုးရေးဝန်ထမ်းများနှင့် ကျန်းမာရေး ဝန်ဆောင်မှု ပေးသူများအတွက် ကျား-မရေးရာအကဲဆတ်မှုကို သိနားလည်ရရှိသော သင်တန်းကို ဖော်ဆောင် အကောင်အထည်ဖော်ရမည်။”⁸⁵ အမျိုးသမီးအသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများအတွက် ရရှိနိုင်သော ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ အသိပညာပေးခြင်းနှင့် အများသူငှာ လက်လှမ်းမှီသော သတင်းအချက်အလက်များ တိုးမြှင့်ထားရှိရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။⁸⁶

VAW အတွက် ကျား-မ-အကဲဆတ်မှုကို ပိုမိုသိနားလည်ရရှိမှုရှိစေရန်အတွက် တိကျသော အကြံပြုချက်များ ပေးထားသည်။

- “VAW သီးသန့်ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးဆောင်ရာတွင် အထောက်အကူပြုမည့် အခြေခံအဆောက်အအုံနှင့် စက်ကိရိယာများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရမည်။ ဤဝန်ဆောင်မှုများကို ပေးဆောင်ရန်အတွက် ဝန်ထမ်းများကို ပစ်မှတ်ထားလေ့ကျင့်မှုနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုတည်ဆောက်မှုတို့ပါ တပါတည်း ဆောင်ရွက်ရမည်။”⁸⁷
- “တရားရုံးနှင့် ဥပဒေကြောင်းအရ တရားစီရင်မှုများသည် ကျား-မရေးရာ အကဲဆတ်မှုကို သိနားလည်ရရှိမှုနှင့် အတူ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူအား ဗဟိုပြုမှု ရှိရမည်။”⁸⁸
- “VAW အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများကို လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတွင် လူမှုစီးပွား အထောက်အကူပြု ဝန်ဆောင်မှုများကို လက်ခံသူများအဖြစ် ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရမည်။ အထူးသဖြင့် ပြည်တွင်းအိုးမဲ့ အိမ်မဲ့ဖြစ်ခဲ့ရသော လူမှုအသိုင်းအဝန်းများအတွင်းရှိ အသက်ရှင် ကျန်ရစ်သူများ ဖြစ်သည်။ VAW အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများအတွက် လူမှုစီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးကူညီမှု အမျိုးအစားကွဲပြားမှုရှိရမည်။ လက်ငင်း ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု၊ နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးမှု၊ တရားဥပဒေနှင့် အမိုးအကာ ကုန်ကျစရိတ်များ ပံ့ပိုးခြင်းကဲ့သို့ ရေတိုငွေကြေးထောက်ပံ့မှုများနှင့်

အမျိုးသမီးများ၏ စီးပွားရေး စွမ်းဆောင်နိုင်မှု/သီးခြားရပ်တည်နိုင်မှုအပေါ် အဓိကထားသော ရေရှည်လေ့ကျင့်ရေးများ အပါအဝင် ဖြစ်သည်။”⁸⁹

လူသားချင်းစာနာမှုလုပ်ငန်းမှ သင်ခန်းစာများ

ကုလသမဂ္ဂ၏ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ လွတ်လပ်သော အချက်အလက်ရှာဖွေရေးမစ်ရှင်က ၎င်း၏ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ကျား-မအခြေခံ အကြမ်းဖက်မှုဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာတွင် နိုင်ငံတကာအသိုက်အဝန်းအား “၎င်းတို့ လုပ်ငန်းများမှ တဆင့် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်း လုပ်ငန်းကိုသာမကပဲ တရားမျှတမှုနှင့် တာဝန်ခံမှုဆိုင်ရာ အုတ်မြစ်ချရန် အတွက် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ အေဂျင်စီများနှင့်အတူ လုပ်ဆောင်ရန်”⁹⁰ အကြံပြုထားသည်။

လူသားချင်းစာနာမှုအကူအညီနှင့် အခြားဝန်ဆောင်မှုအမျိုးအစားများကို ပံ့ပိုးပေးသည့်အဖွဲ့များ၏ အတွေ့အကြုံများမှ ကျား-မ-အကဲဆတ်မှုကို သိနားလည်ရရှိသော ပြန်လည်လျော်ကြေး ပေးခြင်းများအတွက် အလားအလာရှိသောအခွင့်အလမ်းများကို ဖော်ထုတ်ရန် အသုံးဝင်သော သင်ခန်းစာများကို ထုတ်ယူနိုင်သည်။ ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ရေးမူဝါဒများတွင် နစ်နာရသူများကို ပံ့ပိုးပေးမည့် ဝန်ဆောင်မှုများ သို့မဟုတ် အထောက်အပံ့အမျိုးအစားများစွာသည် လူသားချင်းစာနာမှုအကူအညီ သို့မဟုတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကဏ္ဍတွင် ပံ့ပိုးပေးသည့် ဝန်ဆောင်မှုများ၊ အကူအညီများနှင့် ဆင်တူသည်။ ကုလသမဂ္ဂနှင့် နိုင်ငံတကာ အေဂျင်စီများသည် ၎င်းတို့အခေါ် “လူသားချင်းစာနာမှုလုပ်ငန်းများတွင် ဂျန်ဒါဗဟိုပြုမှု” နှင့် စပ်လျဉ်း၍ သိသာသော ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြပြီး၊ ဂျန်ဒါ အကဲဆတ်မှုကို သိနားလည်ရရှိသော အကူအညီများ ရရှိစေရန် လုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့်တိုင်းတွင် ခိုင်မာသော လုပ်ဆောင်ချက်များကို ဖော်ထုတ်ခဲ့ကြသည်။⁹¹

ဥပမာ- စီမံကိန်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် ပရိုဂရမ်ရေးဆွဲခြင်းတွင် လိုအပ်ချက်များကို အကဲဖြတ်မှု ဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများ သည်ထိခိုက်ခံရနိုင်ခြေအရှိဆုံး အုပ်စုများကို သတ်မှတ်နိုင်ရန်အတွက် ထိခိုက်ရသော ပြည်သူလူထုအတွင်း လိင်၊ အသက်အရွယ်နှင့်မသန်စွမ်းမှုဆိုင်ရာ သင့်လျော်သော အချက်အလက်များကို စုဆောင်းထားရန် လိုအပ်သည်။⁹² ၎င်းတို့က အကဲဖြတ်အဖွဲ့များတွင် ကျား-မရေးရာ မျှတမှုရှိ

83 EI/AJAR Access to Services report, 2016

84 “Policies and practices to allocate resources that address the barriers to women's participation in organizations and programming are necessary components of any gender-just organization. Gender budgeting includes the provision of resources for child-care, as well as flexibility in office hours and a child-friendly workplace. It means providing money to make travel safer for women — allowing them to travel for work in pairs, for example. It means strategic decisions and priorities to ensure that no woman in the organization or involved in their activities is left behind or excluded. Gender budgeting is vital to advancing women's active participation and leadership in civil society and donors should offer technical and financial support as needed.” Feminist Practice in Burma, 2020

85 AJAR/WLB Access to Justice paper, 2016

86 EI/AJAR Access to Services report, 2016

87 EI/AJAR Access to Services report, 2016

88 EI/AJAR Access to Services report, 2016

89 EI/AJAR Access to Services report, 2016

90 FFM SGBV Report 2019

91 UN Women Checklist 2020

စေရန်အကြံပြုထားပြီး ဝန်ဆောင်မှုပေးသူ၏ ဂျန်ဒါစွမ်းရည်နှင့် ကျားမအချိုးအစားပါဝင်မှု နှုန်းထားအပြင် အမျိုးသမီးများကဲ့သို့ ဦးတည်အုပ်စုများအတွက် ဝန်ဆောင်မှုများ ရယူသည့်အခါ အတားအဆီးဖြစ်မှုများကို စနစ်တကျခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာရန် အကြံပြု ထားသည်။ အကြံပြုချက်များတွင် မဟာဗျူဟာရေးဆွဲခြင်း၊ ပရိုဂရမ်ဒီဇိုင်းဆွဲရာတွင် အမျိုးသမီးများ တန်းတူပါဝင်မှုရှိခြင်း၊ ကျား -မ ရေးရာတုံ့ပြန်မှုရှိသော ဝန်ဆောင်မှုများ ဖန်တီးရန် နှင့် ဝန်ဆောင်မှုများကို တန်းတူညီမျှစွာ ရရှိခွင့်ကို အာမခံရန်အတွက် ဝန်ဆောင်မှုပေးသူများ၏ လုပ်ငန်းမန်နေဂျာများအား ပံ့ပိုးကူညီခြင်း နှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ လက် လှမ်းမမှီအောင် ဖယ်ထုတ်ထား ခံရသော အမျိုးသမီးများအတွက် မဟာဗျူဟာများ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ခြင်း စသည့်လုပ်ငန်းများကို တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်ရန် အကြံပြု ထားသည်။

ကျား-မ ရေးရာတုံ့ပြန်မှုရှိသော ဝန်ဆောင်မှုပေးရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများတွင် အရင်းအမြစ်များ ပြင်ဆင်စုဖွဲ့မှု အထိ ကြိုးစားချဲ့ထွင်ရမည်။ ဥပမာ- အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများ၏ ကွဲပြားသော လိုအပ်ချက်များနှင့်ဝန်ဆောင်မှုပေးမှုတွင် ကွာဟချက်များကို ကွဲပြားပြား သိရှိရန် လိုအပ်သည်။ အကောင်အထည်ဖော်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ ကြိုးပမ်းမှုများတွင် ဝန်ဆောင်မှု ပေးသူများ၏ ဝန်ထမ်းများတွင် ကျား-မ မျှတမှုရှိစေရန် ကြိုးပမ်းခြင်းနှင့် ကျားမအခြေပြုအကြမ်းဖက်မှုမှ အသက်ရှင်ကျန်ရစ် သူ အမျိုးသမီးများအား ဂရုစိုက် စောင့်ရှောက်ရေးဆိုင်ရာ သင်တန်းပေးခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ ကျားမ ဆိုင်ရာ အကာအကွယ်ပေး ရေးအကြောင်းအရာနှင့် ပတ်သက်သော ရပ်ရွာလူထု အသိပညာပေး လှုပ်ရှားမှုများတွင် အမျိုးသားများနှင့် ယောက်ျားလေးများ အထိ စည်းရုံးထိတွေ့ရန်နှင့် “အပြုသဘောဆောင်သောပုရိသဖြစ်မှုကို မြှင့်တင်ရန်” လိုအပ်ကြောင်း ထောက်ပြမှုရှိသည်။ စောင့် ကြည့်အကဲဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် ကျား-မရေးရာ တုံ့ပြန်မှုဆိုင်ရာ သဘောထား တုံ့ပြန်မှုယန္တရားများကို ထူထောင်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများလည်း ရှိသည်။ ဥပမာ- လူမှုအသိုင်းအဝန်းများနှင့် ကျား-မ သီးခြား ခွဲခြားထားသောအုပ်စုများနှင့် ဆွေးနွေးမှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

“လူသားချင်းစာနာမှုလုပ်ငန်းများတွင် ဂျန်ဒါဗဟိုပြုမှု” ကြိုးပမ်းမှုများသည် (ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ အစားအစာ၊ အမိုးအကာ၊ WASH၊ ကျား မ အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှု ကာကွယ်ဟန့်တားခြင်း၊ တုန့်ပြန်ဆောင်ရွက်ခြင်း)စသည့် မတူညီသော အကူအညီများအောက်ရှိ ဝန်ဆောင်မှုပေးမှု၏ ရှုထောင့်အမျိုးမျိုးတွင် ခိုင်မာတိကျသော လုပ်ငန်းများ ဖော်ထုတ်ပေးနိုင်သည်အထိ ဦးတည်ခဲ့သည်။⁹³

အကြံပြုချက်များ - မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုရှိသော ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်း မူဝါဒတစ်ခုသို့ ဦးတည်သော လမ်းကြောင်း

ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းများကို လုပ်ဆောင်ရန် အောက်ဖော်ပြပါလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် အရပ်ဘက် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အမျိုးသမီးဝါဒီ စွမ်းရည်ကို မြှင့်တင်ပါ-

- အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းလုပ်ငန်းများတွင် ဂျန်ဒါဗဟိုပြု ဆောင်ရွက်ခြင်း ကျား - မ ရေးရာကိစ္စရပ်များနှင့် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးအမြင်များ အမြဲပါဝင်နေရမည်။
- ကျားမရေးရာ တန်းတူညီမျှရေး နှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများအတွက် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရန်နှင့် ကျားမ ရေးရာ တရားမျှတမှု နှင့် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးအတွက် ပါဝင်ထမ်းဆောင်ပေးရန် အမျိုးသား တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများနှင့် အမျိုးသား ဦးဆောင်အဖွဲ့အစည်းများကို သိမ်းသွင်းရမည်။
- ဂျန်ဒါအားလုံးပါဝင်သော ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်း ဘုံမဟာဗျူဟာများပေါ်ထွက်ရန် သင်တန်းများမှတစ်ဆင့် အသွင် ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ လုပ်ဆောင်နေသော အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးတက်ကြွလှုပ်ရှား သူများ၏ အသိပညာ၊ နားလည်မှုနှင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုစွမ်းရည်ကို တည်ဆောက်ခြင်း။
- အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုများကို ပေါင်းစည်းရန် အသွင် ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုအရေးဆောင်ရွက်နေသော ပေါင်းစပ်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကွန်ရက်များကို အားပေး ကူညီရန်အတွက် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများကို ပံ့ပိုးကူညီခြင်း။

ဂျန်ဒါ ဗဟိုပြု ဝန်ဆောင်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍ လူသားချင်းစာနာမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းခွင်များမှ သင်ခန်းစာ များကို အောက်ပါလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် လေ့လာနိုင်သည်။

92 All the following examples are taken from UN Women Checklist 2020 and UN Women Gender Profile, 2019
93 UN Women Gender Profile, 2019

- လူသားချင်းစာနာမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကဏ္ဍမှ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်နေသူများကို ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်း လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နေသော အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ၎င်းတို့၏ အတွေ့အကြုံများ မျှဝေရန် ဖိတ်ကြားခြင်း။
- လေ့လာသင်ယူခဲ့သော သင်ခန်းစာများကို မှတ်သားရန်နှင့် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သော အကြံပြုချက်များကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ရန် အသေးစား အသေးစိပ်လေ့လာမှုတစ်ခု ပြုလုပ်ခြင်း။

အခြားနိုင်ငံများ အထူးသဖြင့် အာရှတိုက်ရှိ နိုင်ငံများတွင် ကျင့်သုံးခဲ့သော ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ သင်ခန်းစာများမှ အောက်ပါတို့ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

- ဂျန်ဒါနှင့် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းများနှင့် စပ်လျဉ်းသော TJAN ဒေသဆိုင်ရာ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်၏ တွေ့ရှိချက်များကို မြန်မာနိုင်ငံမှ သက်ဆိုင်သူများထံ မျှဝေခြင်း၊
- အခြားအာရှနိုင်ငံများ၊ အာရှအပြင်ဖက် တိုင်းပြည်များနှင့် မြန်မာနိုင်ငံမှ သက်ဆိုင်ရာ ပါဝင်သူများအကြား အပြန်အလှန် ဖလှယ်မှုကို မြှင့်တင်ခြင်း၊
- ချိုးဖောက်မှုခံရသူများအတွက် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်း သို့မဟုတ် တခြား အကူအညီပေးမှုများ ဆိုင်ရာ ဒီဇိုင်းပုံစံများ အတူတကွ ရေးဆွဲခြင်း၊ ထိတွေ့ဆက်ဆံခြင်းနှင့် နှစ်သိမ့်ဆွေးနွေးမှုများမှ အကောင်းဆုံး အလေ့အကျင့်များကို ထုတ်နှုတ်လေ့လာ သင်ခန်းစာယူခြင်း။ ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်း အစီအစဉ်ဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေး သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုရေးမူဘောင် မရှိသည့်အခြေအနေတွင် ကျူးလွန်ရသူများအတွက် အကူအညီများ သို့မဟုတ် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်ရန် အစိုးရ/အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဆန်းသစ်သောပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှု။

ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းလုပ်ငန်းအတွက် ကျား-မအခြေခံ အကြမ်းဖက်မှု ကျူးလွန်ခံရသူများ၊ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူအမျိုးသမီးများနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်း ကို အောက်ပါတို့ဖြင့် လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။

- ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ရေးအတွက် လိုအပ်ချက်များ၊ လိုအင်ဆန္ဒများနှင့် မျှော်မှန်းချက်များကို ဖော်ထုတ်ရန် မတူညီသော နောက်ခံအခြေအနေများ၊ ပထဝီဝင် တည်နေရာများ၊ လူမျိုးစုများ နှင့် သားကောင် ဖြစ်ခဲ့ရသည့် အုပ်စုများအကြား ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် စစ်တမ်း ကောက်ယူခြင်း။ ထိုစစ်တမ်းကောက်ယူမှုသည် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူအမျိုးသမီးများနှင့် ကျားမအခြေပြုအကြမ်းဖက်မှု ကျူးလွန်ခံရသူများ၏ လိုအပ်ချက်များအပြင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုကြောင့် ကျားမမတူကွဲပြားမှု အပေါ် သက်ရောက်မှုကို အဓိကထားရမည်။
- ကျူးလွန်ခံရသူများကိုယ်တိုင် ပူးပေါင်းပါဝင်သောသုတေသနနည်းလမ်းများမှတစ်ဆင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှု၊ ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းများနှင့် အမျိုးသမီးဝါဒဆိုင်ရာ အသိပညာမြှင့်တင်ခြင်းများ၊ ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းဆိုင်ရာ မျှော်မှန်းချက်များ၊ လိုအပ်ချက်များနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများ၏ ဂျန်ဒါအကျိုးသက်ရောက်မှုကို အကဲဖြတ်ခြင်းများနှင့်၊ ဂျန်ဒါအကဲဆတ်မှုကို သိနားလည်ဂရုပြုသော ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်း ပရောဂျက်များအတွက် စီစဉ်ခြင်း၊ ပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းတို့တွင် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူ အမျိုးသမီးများ ပူးပေါင်းပါဝင်သော သုတေသနလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ခြင်း။
- အတွေ့အကြုံများနှင့် သင်ခန်းစာများ မျှဝေရန်နှင့် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းဆိုင်ရာ ကတိကဝတ်များ ပိုအားကောင်းလာစေရန်အတွက် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ အဓိကမူဝါဒ ချမှတ်သူများနှင့် ကျူးလွန်ခံရသူအစုအဖွဲ့များ၏ တွေ့ဆုံပွဲများနှင့် ဆွေးနွေးပွဲ များ ကျင်းပခြင်း။

ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းဆိုင်ရာ ကျား-မအကဲဆတ်မှုကိုသိနားလည်ဂရုပြုသော မူဝါဒချမှတ်ရန် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်း လုပ်ငန်းကို အောက်ပါအတိုင်း လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။

- လေ့လာမှုများ၊ အစည်းအဝေးများ၊ ရှင်းလင်းပွဲများမှတစ်ဆင့် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းနှင့် ဂျန်ဒါကိစ္စရပ်နှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာ့ဒီမိုကရေစီရေးလှုပ်ရှားမှု၏ အင်စတီကျူးရှင်းများမှ ဩဇာရှိသူများနှင့် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများမှ ပါဝင်ပတ်သက်သူများ၊ မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံခြင်း၊
- အခြားနိုင်ငံများ၏ သင်ခန်းစာများကို အခြေခံ၍ ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်ခြင်းဆိုင်ရာ မူဝါဒထွက်ပေါ် လာရေးအတွက် ပညာအကူအညီ ပေးခြင်း၊
- ကျား-မ ဗဟိုပြု နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှုများလုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ကျားမတန်းတူညီမျှရေးနှင့် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးတွင် အဓိကပါဝင်ပတ်သက်သူများကို အသိပညာပေးရန် အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများအား ပံ့ပိုးကူညီခြင်း။